

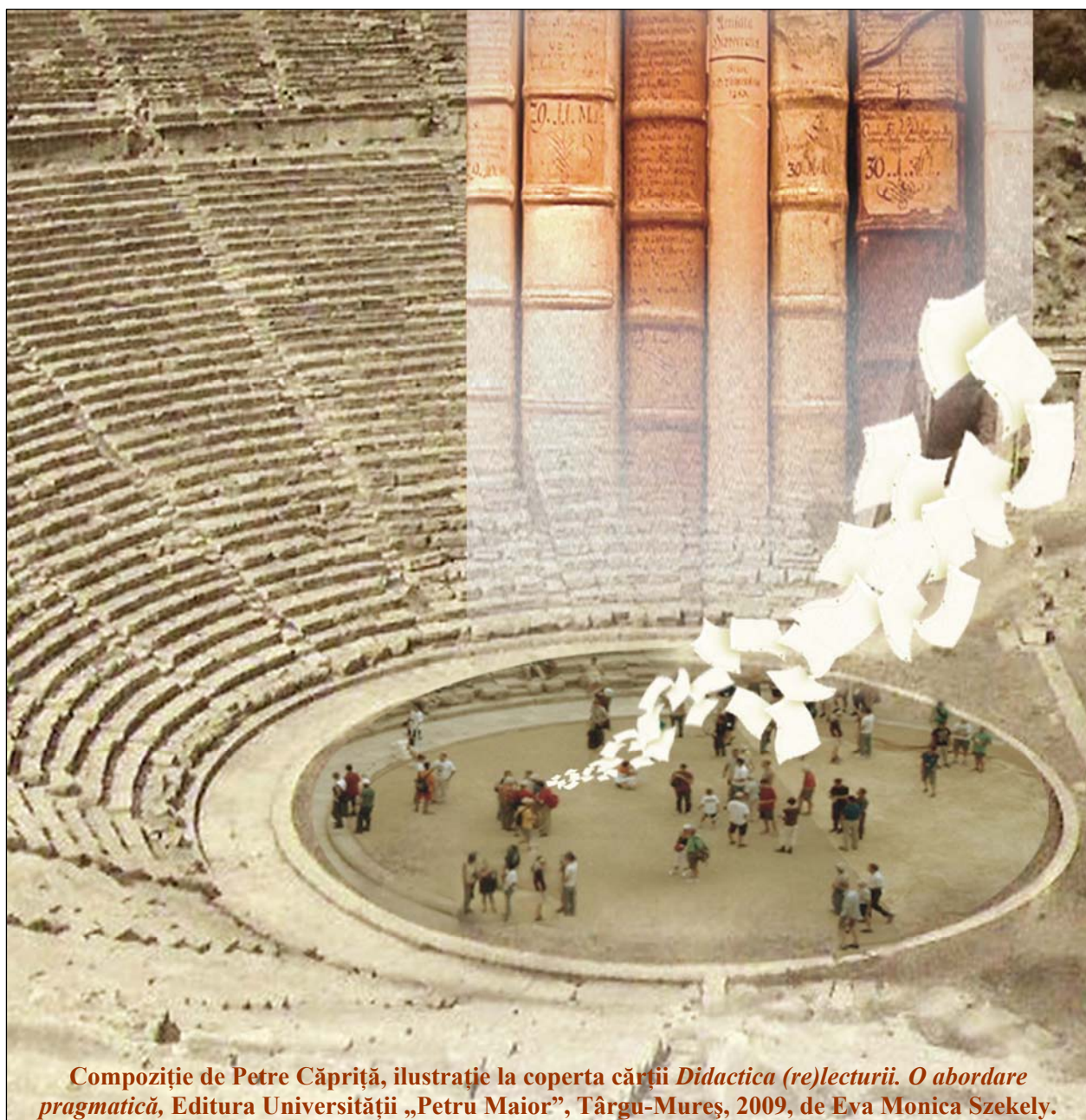
Vatra veche

Vatra veche

5

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul I, nr. 5, iulie 2009 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I.Slavici, I.L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Compoziție de Petre Căpriță, ilustrație la coperta cărții *Didactica (re)lecturii. O abordare pragmatică*, Editura Universității „Petru Maior”, Târgu-Mureș, 2009, de Eva Monica Szekely.

VATRA VECHE DIALOG CU ADRIAN MARINO

Ocean întors

ÎN CĂUTAREA CASELOR MEMORIALE

Marii scriitori români, de la Eminescu la Coșbuc, de la Arghezi la Blaga, au case memoriale. Case memoriale amenajate mai ales în localitățile natale, acolo unde ele capătă pregnanță prin semnificația pe care o include în sine locul nașterii.

De case memoriale beneficiază însă și scriitori de mâna a doua, dar care, chiar dacă nu înseamnă foarte mult pentru istoria literară, reprezintă un punct referențial al localismului creator.

Se întâmplă însă un fenomen paradoxal. De o bună bucată de vreme, de ordinul zecilor de ani, nu mai apar case memoriale. Noi, bistrițenii, le avem pe ale noastre – casele memoriale Ion Pop Reteganul, George Coșbuc și Liviu Rebreanu. Și istoria literaturii, dacă e să privim lucrurile din perspectiva caselor memoriale, se oprește aici. De parcă n-ar mai fi murit niciun scriitor după 1944, anul morții lui Rebreanu. Sau să credem că nu mai înseamnă nimic scriitorii care le-au urmat sau chiar să ne imaginăm că poate n-a mai murit niciun scriitor?!

Am în față *Dicționarul literar 1639 – 1997*, realizat de Teodor Tanco, și nu pot să nu constat că am rămas datori la capitolul case memoriale. De-ar fi să mă gândesc doar la autorii pe care eu i-am cunoscut și care nu mai sunt printre noi: Valentin Raus, Ioan Cutova, Dumitru Andrașoni, Lucian Valea, George Roș, Luca Onul, Maria Luiza Cristescu (cu părinți originari din Mocod), Ioan Cutova, Ioan Th. Ilea, Ioan Ilieș, Ion Oarcăsu, Francisc Păcurariu, Octavian Ruleanu, Marcel Constantin Runcanu (cu părinții originari din Galații Bistriței), Zaharia Sângerozan, Ion Fiscuteanu.... și lista poate continua. Dar aceasta e doar situația dintr-un județ. Ce-o mai fi în celelalte, numai Dumnezeu știe!

Unii ar avea condiții pentru a se amenaja o casă memorială. Alții mai puțin. Dar fiecare ar putea să rămână în memoria comunităților din zonă prin nume de străzi sau

măcar cu câte o placă

memorială pe casele unde au locuit, chiar și pe blocurile în care au trăit o bună parte din viața lor. Aceste plăci memoriale ar putea fi însoțite de altoreliefuri cu chipul acestor scriitori.

Nu cred că ar fi lipsit de interes, tocmai datorită condițiilor nu întotdeauna favorabile pentru amenajarea unor case memoriale, ca un spațiu muzeal să fie consacrat scriitorilor dispăruți. Ar putea fi amenajat un muzeu al literaturii care să adăpostească obiecte care au aparținut acestor scriitori, cărți, manuscrise. Nu suntem chiar atât de bogăți încât să risipim sau să ignorăm valorile pe care le avem, le-am avut. Ele sunt ale noastre și cu puținul pe care l-am lăsat ele au scris o pagină în literatura română.

Sau, măcar, unor școli sau cămine culturale li s-ar putea da numele acestor scriitori, iar în bibliotecile comunale sau orașenești din localitățile de care acești scriitori și-au legat numele s-ar putea amenaja colțuri memoriale.

La un moment dat, Uniunea Scriitorilor a avut un proiect de a marca cu plăci memoriale trecerea prin lume a unor scriitori. Nu știu ce s-a ales de acel proiect, dar nu cred că mare brânză. La noi entuziasmele se sting repede. Poate că administrațiile locale ar fi cele mai îndreptățite să-și asume astfel de demersuri. Dacă nu pentru a cinsti memoria unor scriitori, măcar pentru a oferi niște modele.

Să decretăm o zi a scriitorilor, în care să elogiem creația, lectura. Să stabilim un an național al scriitorilor, în care să ne achităm de toate aceste obligații morale pe care le avem. Cu toții!

NICOLAE BĂCIUȚ

Casa Memorială "George Coșbuc"

VATRA VECHIE DIALOG cu ADRIAN MARINO

„Am fost contemporani cu Europa prin Școala Ardeleană”

IDEEA EUROPEANĂ

- **Sunteți cel mai tradus critic „literar” din România. Douăsprezece cărți traduse?**

- Nouă cărți traduse în Occident, trei traduse la noi în țară în limbile maghiară, germană și franceză la editurile „Dacia” și „Enciclopedică”. Aceste douăsprezece cărți sunt efortul de a *evada* în lumea liberă și reprezintă, o spun cu tristețe, nu cu înfatuare sau mândrie personală, că este cel mai mare efort pe care l-a făcut critica noastră să iasă în lume. Marii critici români n-au cărți traduse în Occident. Lovinescu are una, uitată. Tudor Vianu are traduse doar cronici, extrase, nu cărți. Critica română nu a făcut efort să intre în circuitul de valori internaționale. Aceasta e realitatea.

- **Să vă numesc critic literar sau critic de idei?**

- Ați atins o problemă foarte sensibilă. Nu sunt critic literar. Este o confuzie pe care am întreținut-o eu însumi, de nevoie; pentru că în perioada respectivă (s-o mai numesc?) era formula posibilă de

supraviețuire. Am făcut critică de idei literare, comparatistică, teorie literară, hermeneutică, pentru că nu puteam să fac critică de idei, pur și simplu. Activitatea mea publicistică din ultimii ani este exclusiv a criticului de idei. Cărțile publicate după '89 sunt cărți de idei. În **Pentru Europa, Politică și cultură**, în zeci de articole (uneori mă gândesc să le adun în volum) sunt un ideolog activ implicat în realitatea imediată, cu păreri personale în multe probleme. După '89 am câștigat dreptul la diferență, dreptul la personalitate, dreptul la cuvântul liber. Unii acceptă, alții nu...

- **Sunteți biograf al ideii europene. Vă reamintesc cuvintele (îi aparțin lui Samuel Johnson) pe care le-ați așezat ca motto pe coperta unei cărți: *Idei vechi în formă nouă*. Cât de veche este la noi ideea europeană și care este forma nouă în care o percepeți?**

- Ideea europeană la noi este și foarte veche și foarte nouă. Pionierii ideii europene la noi sunt iluminiștii, în primul rând iluminiștii transilvăneni, cărora eu, ca moldovean, le aduc omagii. Am scris un studiu *Iluminismul românesc și descoperirea Europei*, cu versiuni și în germană și în franceză, în care *Școala Ardeleană* apare ca prima școală ideologică preeuropeană. Este absolut clar. Evident că și în Principate a existat prin fanarioți această orientare, dar în Transilvania caracterul a fost mai militant și cu contribuții esențiale. *Școala Ardeleană* a introdus valori de raționalitate, de analiză și a tradus din autori occidentali. Am fost contemporani cu Europa prin *Școala Ardeleană*. Acest aspect nu este suficient de bine pus în lumină. În jurul *Școlii Ardelene* este o polemică întreagă. Eu sunt ortodox, poate să se supere oricine, dar meritele Bisericii Unite sunt istorice, de netăgăduit. Gândiți-vă la importanța revendicării alfabetului latin. Ca ardeleni, vă puteți mândri că sunteți pionierii acestor orientări proeuropene, în același timp rezervate față de influențele panslave.

- **Iluminiștii ilustrează un fel de apogeu al conștiinței europene?**

- N-aș putea spune că sunt un apogeu. În orice caz, sunt un început energetic. Sunt zeci și zeci de citate care susțin afirmația. În studiul meu despre *iluminiștii români care descoperă Europa* n-am citat decât două-treimi din materialul existent care probează că iluminiștii sunt prima afirmare energetică a apartenenței noastre la zona spirituală europeană. Suntem europeni, vrem să intrăm în rândurile națiunilor europene, acesta e programul iluminist. Începând cu perioada pașoptistă, această idee este, de asemenea, energetic afirmată. Pașoptiștii sunt proeuropeni. Unii se formează la Paris și se inițiază în loje masonice. Atunci, masoneria nu era ce este astăzi. Nu sunt mason, nu fac apologia masoneriei, detest tot ce e ceremonie ocultistă, inițiativă. Nu mi-l pot imagina pe Paleologu cu șorțuleț în față, ținând într-o mână un echer și în cealaltă o mistrie. Sunt împotriva ocultismelor degradate, sunt un mediocru mic burghez raționalist și mă țin la distanță de cultul maeștrilor, căpitanilor filozofiei, învățaților de tip panișadic. A proclama superioritatea învățăturilor panișadice în epoca e-mail-ului este o aberație, o afectare filozofantă care poate încânta naivii. Nu sunt de acord cu cei care confundă Munții Sibiului cu Himalaia. Este o degradată formă de antieuropeanism.

Altă gogoriță, iertați-mi expresia, a antieuropeanismului și antioccidentalismului românesc este globalismul. Acesta nu funcționează decât în zona de influență a culturii occidentale. Există două bariere formidabile: Zona culturii islamice și Zona de un miliard două sute de milioane a culturii chineze. Nici într-un caz nu se poate vorbi de o cultură globală, la scară mondială. Este imposibil. Globalismul are și lumini și umbre. Marile personalități nu pot fi nivelate. Sunt rezistente. Cultura de masă occidentală n-a desființat marile personalități. Cultura noastră n-a învățat un lucru esențial pe care estetica europeană l-a formulat încă de la bătrânul Aristotel. Ce spunea Aristotel despre tragedie? Că este succesiune de evenimente extraordinare și imprevizibile. Imprevizibilul este suspans-ul modern. L. Pintilie reușește foarte bine acest lucru pe episoade mici. Când e vorba să facă

succesiune, să lege șirul epic, mai puțin. Filmul românesc nu are calitate.

- **Care este proporția de asimilare, la noi, a ideii europene? Cât de clarificată este?**

- Vă spun cu sinceritate că nu este nici pe departe asimilată. Un grup de intelectuali occidentalizați au asimilat-o, dar un popor ca structură arhaic nu poate fi încă european. În Comunitatea Europeană cu agricultura nu se ocupă decât 8% din populație. La noi, peste 40% din populație se ocupă cu agricultura. Dacă locuitorul nostru nu trece spre o clasă medie citadină, nu poate fi european. Mentalitatea țărănească e izolaționistă, etnicistă. Străinul pentru săteanul autentic este personaj neasimilabil. Țăranul cultivă o economie de subzistență. Cum să fie european? Am stat în pușcărie cu un țăran din Maramureș care se lăuda că el n-a cumpărat de la cooperativă decât sare, chibrituri și petrol. Dacă acest țăran nu se simte integrat nici în comunitatea economică regională, cum să se fi simțit integrat în structuri europene. Cu o asemenea structură fatalmente țărănească nu putea fi decât naționalist.

- **Nu exagerați, în numele ideii...?**

- Suntem doar 10 – 15 mii de intelectuali europeanizați. Se mizează încă mult pe etnicism și se cultivă încă ideea unui țăran distrus de comunism.

- **Folosiți frecvent expresia „a aduce Europa acasă”.**

- Mă consider autor român și european. V-aș putea cita autori care gândesc la fel ca mine. Unul este Sorin Antohi; apoi Sorin Alexandrescu, român și european; doi politologi, români și europeni, Stelian Tănase și Dan Pavel care gândesc într-un spirit de **dublă legătură**. Cum aducem Europa acasă? Cum putem transplanta un autor nemimetic și neservil în cultura română? Prin micul meu exemplu am dovedit acest lucru. Politica noastră culturală ar trebui să fie aceea de a crea valori românești capabile de circulația valorilor. Tot ce e interesant în România se traduce. O carte a lui Sorin Antohi e tradusă acum în franceză. Cineva îmi spunea că mi-a văzut cărțile la un târg de carte de la Belgrad. Așadar, suntem exportabili.

- „Exportabili” sărind în sus de supărare când, bunăoară, o antologie a literaturii europene consemnează cu greșeli literatura română.

- Am comentat această antologie a literaturii europene, supărat fiind că literatura română nu apare, decât hazardat. Nu știm să ne facem cunoscuți. Suntem stângaci, nu avem experiență. Criticii români n-au avut preocuparea de a ieși în Europa, de a fi publicați, de a participa la reuniuni internaționale, de a avea un cuvânt de spus în astfel de dezbateri cosmopolite. Românii au acest defect de a-și da la cap. Exilul nu a încurajat exportul de valori. Mircea Eliade era atacat în *Scân-teia*, eu eram antisemit, reacționar. Handicapul e mare. Trebuie să cultivi un sistem de relații, să faci investiții în acest sens, nu prin a cumpăra mafiot cronicari occidentali. Sunt metode mai subtile. Relațiile se fac de la om la om. În străinătate totul e individualizat. Îți trebuie talent de diplomat, să cointerezezi, să cunoști problemele sub toate aspectele și punctele sensibile.

În plus, se manifestă gelozia teribilă a criticilor români care n-au volume publicate în străinătate. La început m-a afectat acest aspect, acum m-am blazat. E o criză structurală.

- **Încercați s-o atenuați?**

- În mică măsură, pentru că o cultură nu-i un autor, ci o întreagă generație. Cultura noastră nu are terminat marele *Dicționar al limbii române* început încă de Hasdeu. A trecut prin atâtea mâini, dar încă 2 – 3 litere sunt neacoperite. *Enciclopedia României* unde este? Nu este! Cultura olandeză, mică, are o enciclopedie națională în 34 de volume. Există o Enciclopedie iudaică. Nu avem *Istoria României Moderne*. De la Giurăscu n-am mai progresat. Se cer alte istorii ale literaturii române, față de stadiul Călinescu, Piru etc. Suntem în handicap. Nu avem ediții complexe ale clasicilor români. Fără toate acestea o cultură rămâne iremediabil minoră. Când vom avea aceste solide fundamente, vom avea o altă demnitate, un alt curaj, nu vom mai avea complexe în fața oricărui profesor care vine la noi de oriunde, de parcă am fi colonie franceză.

- **Se mai poate recupera timpul pierdut?**

- Se poate, cu o condiție: să fim convinși de acest lucru. Avem nevoie de efortul continuu a 3-4 generații. Avem nevoie de pace și prosperitate economică. O cultură în vârful muntelui, printre asceți, nu mai e posibilă la această oră. O cultură are nevoie de un background economic solid care să însemne cumpărare de tablouri, înființarea de reviste, deschiderea unor saloane de artă etc. Fundamentarea economică nu trebuie să fie numai a statului. E o greșeală a lui Brăteanu, bătrânul, că a birocratizat România. Caragiale însuși spunea: „Românul se naște bursier, trăiește funcționar și moare pensionar”. Toată lumea vine la stat, la prefect. Concediații, disponibilizații... Statul nu poate face totul. Românii trebuie să înțeleagă să-și ia soarta în propriile mâini, să nu aștepte pomana statului. În aceasta văd eu o revoluție; adevărata revoluție spirituală a României. Vedeți, eu sunt un om plat, mediocru, aștept lucruri modeste. Cultura trebuie să aibă o bază.

- **Care sunt șansele culturii române? Sunt ele legate de depășirea complexului occidental și al complexului oriental?**

- Da! O spune și Sorin Antohi. Există un al treilea discurs, între cele două formule pomenite – formula de **sinteză**. Avem nevoie de sugestii europene, nu forme fără fond, invitații mecanice, facile. A fost la modă structuralismul, am devenit structuraliști, apoi am fost semioticieni. Acum suntem cu toții postmoderni. Nu în sensul acesta îi dăm șanse culturii române, domnule Marica, prin a împrumuta valori occidentale perimate chiar la noi acasă. Românisim și europenism, dar cu formule personale. Fiecare cu formula lui.

- Spre ce se îndreaptă cultura română?

- Deocamdată este în stare de expectativă. Proeuropenii știm unde ne îndreptăm, ce avem de făcut, dar suntem în minoritate. Marile decepții ale mele și una din erorile fundamentale ale vieții vin din faptul că nu mi-am imaginat, după mulți ani de pușcărie, că poporul român se adaptase perfect la comunism, la național-comunism, la spiritul de cooperativă. Scriitorășii se aprovizionau de la fondul literar. O revistă provincială avea 16 redactori, dar nu avea 16 cititori, ș.a.m.d. Totul era adaptat la sistemul în care statul asigura minimul necesar. Inițiativa particulară nu este înțeleasă cum trebuie. Conform tradiției, faci în așa fel să te descurci. Metodele de completare a veniturilor, sub orice formă, au intrat în sânge. S-a furat statuia în bronz a lui Vlahuță, pentru a se folosi bronzul în alte scopuri.

- Ce idei dedicați scopurilor alese ale culturii române?

- *Cenzură și libertate în România.* Versiunea prescurtată va apărea luna viitoare sub titlul *Cenzura în România. Schiță istorică.* Este de fapt ușor elaborată expunerea pe care am făcut-o pentru o enciclopedie internațională censorship. Este o schiță istorică completă, nu doar perioada comunistă. Cenzura polițienească nu e doar de la 1830, în fond sub ocupația rusească a lui Kisselef. Ocupația rusească a introdus drastic cenzura. Am fost și actor și spectator al cenzurii comuniste. Am fost cenzurat, mi s-au masacrat capitole despre decadentism sau formalism.

- Purtați paternitatea expresiei „complexul Dinicu Golescu”. Puțini mai știu lucrul acesta...

- Este adevărat. Complexul Dinicu Golescu este complexul europenizării noastre. Golescu era speriat de ce vedea în lume, dar a avut și traumatismul-șoc: de ce n-am face și noi la fel? Acesta e sensul. El n-a văzut în împărăția cezaro-crăiască țaran cu piciorul gol. Acesta a fost șocul. Europa – peste tot civilizație, șosele admirabile și pe înălțimile Golan și fără înghesuială la serviciile poștale.

- O întrebare pe care v-am adresat-o de multe ori în gând. Acum o spun cu voce tare, înspre finalul interviului: De ce, domnule Adrian Marino, nu ați fost profesor universitar la Cluj?

- Eram personaj dubios, prin definiție. Un tip suspect, cu cazier. În Cluj, am venit după 6 ani de deportare în Bărăgan. Am vrut să fiu un fel de cercetător, documentarist la Institutul de istorie literară al Academiei Române. Am fost refuzat brutal. Mi-am dat seama că n-are rost să mă umilesc și am refuzat să mai fac cereri, ploconeli în fața unor oameni pe care conștiința mea, competențele mele le refuzau poziția pe care o aveau. Deținuții politici nu puteau fi profesori universitari. Foarte puțini au reușit, prin relații personale. Unii aveau legături cu Beniuc, alții cu Malița. Eu nu spun că sunt vinovați; sunt expresia unor moravuri, a unor tradiții. Eu eram ieșean, moldovean, mai dificil, mai antipatic, nu cunoșteam pe nimeni, cum sunt și acum. Detest profund ipocrizia, carierismul, detest profund duplicitatea, avariția. Am admirație pentru francezi, dar ei sunt un popor avar, șovin. Am experiența evidentă a acestor lucruri. Detest și șovinismul, de toate categoriile. Am repulsie față de cel care nu-ți restituie o carte, nu-și ia bilet de tramvai, ca și cum ar fi o reptilă care nu-mi inspiră nici o atracție... Cred că nu v-am decepționat prea mult cu răspunsurile mele. Nu m-ați prins într-o zi prea bună...

- Nu într-o zi bună, ci foarte bună. Este 1 martie 1999.

- Vă mulțumesc! Ce frumos, că mai țineți la tradiție... Sunt suferind la ora actuală. Uzurile vieții, ale unor episoade, își spun cuvântul. Refuz categoric să public amintiri din pușcărie. Dacă vor fi, eventual – postume. Să nu mi se spargă geamurile ca lui Rousseau ș.a.m.d.

VALENTIN MARICA
(Interviu realizat în ziua de 1 martie 1999, în casa din Cluj a scriitorului, pentru Studioul Regional de Radio Tg.Mureș, prima dată încredințat unei reviste literare, acum când este „în fierbere”, iar, la noi, ideea europeană.)

Cronica literară

Anotimpul din colivie - Altă tăcere a lumii

Așezat în colivia destinului, între cei patru pereți ai casei lui de litere, Nicolae Băciuț găsește (pentru a câta oară?) energiile necesare rostirii poeziei. Antologia *Anotimpul din colivie* (ediția a II-a, *Poeme nealese*, Editura Tipomur, 2006), cu un număr impresionant de pagini – 608, adună într-o memorie afectivă și nu numai, poeme apărute de-a lungul timpului în volumele „Memoria zăpezii”, „Nostalgii interzise”, „Casa cu idoli”, „Manualul de ceară”, „Poduri de umbră”, „Solstițiu la echinox”, „Alb pe alb”, „Portret după autoportret”, în încercarea recuperatoare a eului de dincolo de timpuri. Dorință de a nu pierde atingerea veche, de demult – „iubite anotimpuri...”

„Să-mi pun ordine în lucruri, / Să-mi pun ordine în anotimpuri”, rostește imperativ poetul, dorind reșezarea. E o modalitate de întoarcere înspre sine, în care se întrevăd forme de ritualizare a vieții în complexitatea ei: iubire, credință, îndoială, limită și nemargine, contemplație, speranță și deznădejde. *Anotimpul din colivie* este un tur de forță prin anotimpuri-vârste-trăiri nealterate, atingând zăpezi de altădată. Scrise cu gândul la poezie și cu ochii la cuvinte, poemele din *colivie* (păstrate nealterat acolo) ne ajută să vorbim despre Nicolae Băciuț cu... cărțile pe masă.

Poemul - „gură de pește lacomă, / ajungând pe uscat” (*Vine poemul*) – alcătuire de cuvinte: „Cuvintele – alte animale de povară - / scurmă pământul, sapă și ară, / seamănă rodul / mereu în starea de primăvară.” (*Alte animale de povară*). Geneză, cuvântul naște lumi: „în fiecare poem e un alt început” (*În fiecare poem*), scrie poetul. Bucuria scrisului și credința în rosturile poeziei devin mărturisire în *Ars poetica*: „odată, odată ca niciodată / în poemul tău, ca-ntr-un baston, / se va sprijini un orb.” Poezia e înțeleasă uneori ca bucurie largă, plenară, de împărtășit; altminteri, ea nu există: „Unde începe singurătatea / se termină poezia” (*Despre singurătate*). Poetul adâncește și nuantează semantic cuvintele. Alteori poezia este văzută ca identificare absolută, perpetuă a sinelui cu lumea: „Încep la nesfârșit acest poem / deodată cu fiecare viață începută. / Scriu numele lui în locul numelui meu” (*Numele*). E strădania regăsirii identității prin scriitură. „Sentimentul identificării e de natură atemporală. E o scenă – care se repetă – dintr-o piesă neterminată și care nu se va juca niciodată.” Urmă (ne?)mărturisită prin scris, poetul : „Am avut în vedere că numai

ceea ce e scris / nu rămâne, / că în locul gol pun numele tăcerii.” (*Autoportret*)

„Tot timpul semeni cu cineva. Cu cineva care a mai fost, cu cineva care va fi ca un strigăt, ca o mare, ca o altă eliberare de sine. [...] Dar zborul? Dar el, atât de comun, atât de al tuturor și totuși atât de propriu?! Dar poemul, atât de straniu, atât de aproape, atât de departe, atât de al tău? Atât de al cui?” (*Recurs I*). Definiți interogatorii, micile poeme în proză din subsolul paginii. „O gură plină de zăpadă – Poezia” (*Iarnă*). Ea rămâne albul din gând, din noi, din cuvânt. „Ca / o / vertebră / de / aer / poezia” (*Fulg*). Sens înalt, axis inefabil, ținând în picioare cerul din noi. Poezia e timpul care rămâne, „lecția / de / anatomie / a unei / secunde.” (*Poezia*)

Poemul e semn și prevestire: „Numai poemul îți poate prevesti moartea. / Numai el îți poate scrie zilnic scrisori / amintindu-ți că mai ești în viață, / că undeva, la sfârșitul cărții, / e frig, / e atât de frig / că se aud cuvintele-nghetând” (*Numai poemul*). Totul rămâne înscris în trecere. Poetul descompune înțelesuri într-un parcurs invers. E sensul răsturnat al ideii: „Cum pasărea nu este înțelesul zborului, / cum zăpada nu e liniștea apei / nici metafora nu e înțelesul poemului. / Între gâtul poemului și picătura de sânge – / cămașa de forță a unei iluzii. / (Nu nașterea ne face fericiți, nu moartea ne face înțeleși)” (*Oglindă, oglinjoară*). Așezarea în iluzie e hemografie, evidență luminoasă.

Ochiul devine vedere – „Nu am ochi, ci doar vedere” (*Dezvățarea de vis*) pentru a se regăsi apoi, lepădat de cuvinte: „O, dac-aș ști că se moare mai ușor / m-aș lepăda de cuvinte. / Mut și deodată orb / m-aș lepăda de veșminte.” (*Din ceas dedus...*) E un fel de re-găsire, dincolo de cuvânt, în tăcerea dusă până la capăt - eminescian: „Ca să pot muri liniștit, pe mine / Mie redă-mă!” Câtă existență, atâta poezie, pentru că, în afara poeziei, existentul își caută sensuri: „Ce faci tu, poezie, când nu mă găsești acasă? / Pe cine mai întrebi de viața mea? / Cui i-o mai dai în grijă? / În cine-ți risipești tăcerea? / Iar așteptării cine-i pune coarne?” (*Ce faci?*). Salvat(or) și strigat, poetul își cheamă poemul : „Lăsați poemul să vină la mine – /cuvinte rătăcite în pustiul străzii” (*Lăsați poemul să vină la mine*). Pentru că rostit, „În strălucirea nopții / cuvântul meu e-un curcubeu” (*Contur*).

„Cuvintele / aşteaptă / ca o pedeapsă / pe limbă. / Ptiu!” (*Fulger*). Cuvintele sunt locul ființei: „Eu sunt cel ce sunt / născut într-o limbă, / locuind în cuvânt. / Ființa-mi trece curată, / locuind în cuvânt, / spre niciodată.” (*Spre niciodată*). Cuvintele - călăuză spre esențe și descoperiri, loc de liniște și de trudă, acces la o ordine întemeietoare. Poetul nu mânuiește cuvinte, ci explorează potențialități afective și descriptive ale limbajului. Rostindu-se, poetul e spectator al propriei sale ființe vs. ființări... poetice: „Acesta sunt eu – / fără țară, fără nume, / fără gură și ochi, / cădere de meteorit, / fără lume.” (*Amintiri din viitor*); „Eu sunt o undă / de albastru – / sunt o secundă / ce n-o să știe, / niciodată / unde / să se ascundă.” (*Autoportret*); „Trupul meu / ca o rană / deasupra / ierbii – / o picătură de sânge.” (*Autoportret de Paște*); „Nu, nu sunt Sfântul Nicolae, / sunt păcătosul eliberat; / mi s-a dat un pustiu / peste care voi fi împărat. / Mi s-a dat o respirație, / un cuvânt înghețat, / care nu se va topi niciodată, / din care apele n-au plecat. / Pustiul intră în mine - / un pustiu într-un alt pustiu. / Nu, nu sunt Sfântul Nicolae. / Sunt căderea lui. / Și-n cădere doar tăcere / descriu” (*Numele poetului*). Estetica tăcerii înseamnă desprindere deliberată de real. Mallarmé tindea către poemul ideal, „poemul tăcut, numai în alb”. Prin tăcere cuvântul e salvat; se supune legii oglinzii. A fi în tăcere înseamnă a înțelege neînțelesul, a vorbi nevorbitul.

Pendulare subtilă între lumi, poezia lui Nicolae Băciut atinge adâncimi în care, obsesiv, apar retina, arcada, lucarna, ochiul, zăpada, vama, timpul, schimbarea la față, laitmotive ce caută lămuritor să se limpezească, proliferând la limita înțelegerii. Ele devin elemente alcătuitoare ale universului. Aici, visul își intră în drepturi: magia unor fraze, emoția, spontaneitatea înaintează dincolo de cuvinte și tinde să transforme particularul, în universalul în stare să reflecte esența, ideea. E o lume înregistrată prin simțuri. Sensul devine încărcătura transportată de cuvânt. Pentru a vedea e de-ajuns cuvântul: „Cuvântul vede lumina, dar, spre diferență de ochi, cuvântul o reține în el!” (N. Stănescu)

Întors în cuvânt, pe *via religiosa*, poetul află hierofania: „Tatăl nostru, carele ești în cuvinte, / mai dă-ne o viață când moartea ne minte” (*Tatăl nostru*). Cerurile din noi și de

deasupra noastră nu sunt suficient loc de refugiu: „S-a înstelat un cer pe dedesubt, / altul e-n noi tot mai albastru; / nu mai e loc niciunde de ascuns, / nu poți niciunde îngropa un astru. / Și-n cet ni se prelinge-n vene / și trupul parcă ni e mai greu / decât o piatră care plânge / în ochiul unui Dumnezeu” (*Cer pe dedesubt*).

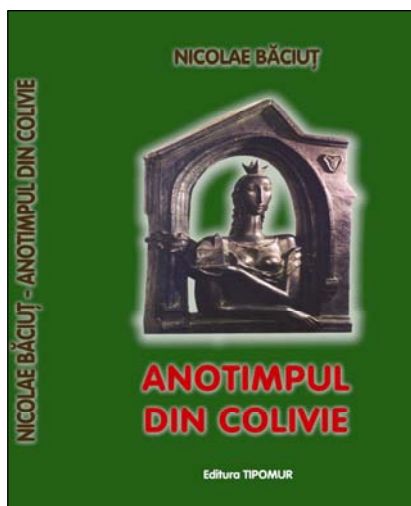
Sporită de trăiri estetice profunde, poezia e păcat și bucurie, mod de transcendere a realului, efortare consacrată respingerii timpului: „Mă-ntorc mereu – / același anotimp / mi se deschide / ca o fereastră-n cer / ca un Olimp / plutind pe mare – / și dincolo de rugă / îmi cer iertare / pentru păcatul meu / și bucuria, / cu voie fără voie greșală: / poezia.” (*Rugăciune*)

„Lumea unui poem adeseori este mai adevărată decât însăși convenția lumii văzută prin simțuri” (N. Stănescu). „Cartea aceasta nu se

lasă citită, / cartea aceasta nu se lasă incinerată; / carnea ei stă în mine boltită, / orbita mea o plânge-nșângerată. / Cartea aceasta n-are-nceput, / stă întinsă la mine sub piele / asemeni uitatei iubite Ruth / într-un joc inventat cu inele. / Aerul ei se schimbă brusc în vedere / când litere groase îmi curg prin artere.” (*Întâmpinare*)

Nicolae Băciut ni se oferă întreg, într-un soi de necruțare de sine, părând a ne vorbi despre nerușinarea de a nu scrie, despre bucuria și spaima de a înțelege că „nu există om care să nu alerge spre șansa de a fi primul nemuritor” (Borges). Nu știu dacă Nicolae Băciut ne-ar mai putea procura mari surprize în anii următori, dar știu că el este unul dintre câștigătorii la bursa literară. Pentru că orice carte are atâtea exemplare câți cititori are. Spunem, parafrazând, că noi, prin curiozitate și prin destin, suntem predestinați de-a citi întruna. Iar Nicolae Băciut – *pasărea din colivie* - este un autor citit. Unul dintre aceia care și-au înțeles destinul artistic și îl urmează, părând a repeta, la fel cu Henry James: „We work in the dark – we do what we can – we give what we have. Our doubt is our passion and our passion is our task. The rest is the madness of art.” („Lucrăm în beznă, facem ce putem, dăm ce avem. Îndoiala este pasiunea noastră și pasiunea este tot ce avem. Restul e nebunia artei”).

MIOARA KOZAK

Modelul din dantelă

Motto: „Dantelăreasa croșetează, nu filozofează” (op. cit., pag. 98)

Am lăsat intenționat să treacă un timp după ce am citit „Dantela de Babilon”, roman, de Melania Cuc (Ed. Nico, 2009), ca să văd dacă impresiile stăruie odată ce vraja noului dispăre, dacă gândurile preluate din text mă mai urmăresc, dând neliniști și obsesii în continuare, dacă atmosfera de roman oriental, construit cu personaje occidentale, mai rămâne în amintire, dacă farmecul poveștii spuse dintr-o singură parte, cea a naratorului – personaj feminin, care nu-și împrumută vocea altor trăitori ai aceluiași experiment tragic, terorismul, care amenință o aerogară, unde sunt luați ostatici oameni de tot felul, o haltă în care nu mai intră și nu mai ies avioane de o săptămână - nu se destramă la fel de repede și de ușor, pe cât a fost de grabnic creată.

După atâtea condiții puse acestei cărți, a sosit clipa să spun da sau nu. Și, la fel cum fata cerută, în căsătorie amână răspunsul, luându-și un răgaz, deși știe foarte bine care-i va fi alegerea, am încercat să nu judec acest demers narativ la primul impuls. Un prim impuls ce-mi șoptea că naratorul – o jurnalistă ajunsă în misiune în patria Levantului de altădată – lucrează, în cele 250 de pagini, după un model profesional, observând lumea din jur, așa cum femeia din preajmă dantelărește, cu migală, și-și spune în același timp povestea tristă a vieții.

Jurnalista, pornită să descopere lumea (cu tot ce implică necunoscutul și cunoscutul din informație), se încurajează, din când în când, știind că e bine să vorbești pentru a trece un moment dificil: ”Conversație! Haida-de, tabieturi de femeie modernă. În jurul nostru e moartea.” Cele două dantele, cea reală, sub ochii participanților la evenimentul tranșant, între viață și moarte, și cea care intră în fictivul textului, pornesc din același loc geografic – Babilon, leagăn vechi de cultură orientală, asupra căruia stă pericolul lumii americanizate, ca acel panou, repetat fotografiat de ochii naratorului, ce revine de

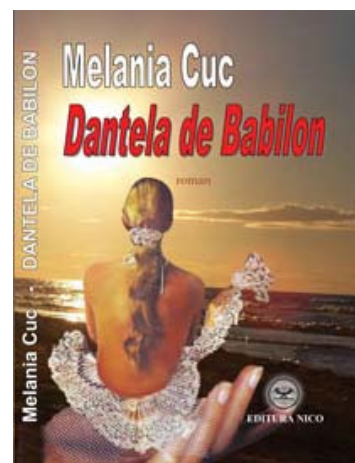
mai multe ori în ordinea interioară a evenimentelor și pe care este scrisă o reclamă la pui și cartofi prăjiți.

„Cântă, Zeiță, mânia” e începutul poveștii. Un

Turn Babel, în care fiecare povestește pe limba lui. O hartă formată din oameni, nu din țări, dar fiecare aduce și duce cu sine obiceiuri, tradiții, mentalități. Toate se topesc în fața morții, dar trec mai întâi prin stadiul de poveste. O poveste din cele o mie și una. Ideea de basm levantin urmărește și destăinuirea personajului principal și reportajul, de tip aparte, straniu, dureros, viu, trăit și suferit de către narator.

Este un roman construit la rigoare, ca un document, o fotografie fidelă imaginii din real, fără un plan al arhitecturii textului care, până la final, se conturează, totuși, impunător, se adună tocmai din extreme. Este un roman nestructurat clasic, fără capitole, fără părți, ceea ce-i aduce vulnerabilitate. Dar aceasta este proprie autoarei, care nu pierde vremea cu forma romanului, ci este preocupată de fondul ideatic, de personajele pe care le îndrăgește și cărora le găsește și coordonate mioritice, pentru că lumea e mică. Doar gândurile și introspecția în trăirile personajelor, dintre care cel mai zburciunat este naratorul însuși, conferă cărții o particularitate grăitoare: situarea eroilor ei, în același timp, în străinătate, în prizonierat, dar și acasă, într-un joc riscant, tulburător, al pierderii periculoase de identitate și al regăsirii, care așteaptă undeva, în trecut sau în viitor. Fiecare personaj vine la masa personajelor cu un anume specific, dar e gata să renunțe la tot pentru libertate, pentru viață: „Suntem ca păsările din colivia cu ușa deschisă. În loc de aripi, ne-au crescut rădăcini.”

Personajul central al cărții este Laila, evadată din Serai, dintre cadâne, altădată fată de Cișmigiu, cântăreață, măritată cu un

arab, doctor, și plecată de douăzeci de ani din țară.”Poate ar trebui să o întreb și să aflu dacă, din anii petrecuți prin deșert, i-au rămas întregi pașii sau numai urmele lor”, spune personajul narator feminin. În jurul Lailei, gravitează, în mersul narațiunii, alte personaje – rusoaica Mașa Mihailova, Salomeea, Mercenarul Manda - carpatinul, Ardanaze - adolescentul paralytic în scaun cu roțile, negresa, copilul ei hrănit la sân de o blondă, Jonathan, Barby – acoperind un univers uman, iar pe ultima orbită, lucidă și înțelegătoare, femeia-narator stăpânește destinele cu răbdare, subiectiv și obiectiv, deopotrivă. Între centru și circumferință, între Laila și narator, se creează afinități, simpatie. Dantela e ocupația Lailei, interpretarea evenimentelor aparține femeii narator.

„Laila începe discuția prima.

-Ar fi trebuit să nasc o fată,...dar Dumnezeu știe că o fată nu e asemenea unui băiat. Așa trebuia, dar am fost lașă și am lepădat. (...)Pe atunci nu știam că Paradisul se afla sub tălpile mamelor. De aici a pornit supărarea doctorului, furia soțului. Îl dezonorasem. Mi-am recunoscut păcatul. L-am rugat de iertare. L-am implorat.(...) Îi vezi pe bărbații din sala asta, stau închiși ca lei în cușcă. Niciunul nu rage, nu-și arată colții, nu mușcă. Aici, frica își face efectul. În libertate, redevin stăpâni.”

Răpirea din Serai este văzută aici ca o pedeapsă, ca o fugă de bună-voie, ca o acceptare a faptului de a fi greșit.

Ce ne unește pe lumea aceasta? Pe lângă frica, de care vorbește Nicolae Băciut, în Prefața cărții („Ecumenismul fricii”), lirismul este numitorul comun, la care poate fi redusă omenirea, la care s-ar mai adăuga speranța, dorința de a trăi. Acest lirism, în condiții de terorism, îl întâlnim și în titlul **Dantela de Babilon**, cu trimitere la finețea, migala, măiestria de a construi lumea, oriunde ar fi ea, dar și la răbdarea de care este în stare orice Penelopă: „Teroristul cu cagula albă are ochii iritați, pupilele dilatate. Genele-i sunt lungi ca de fată frumoasă. Presimt că este un terorist cu o reminiscență de inimă.”

Atracția scriitoarei către lumea orientală apare și-n romanul ei, „Miercurea din

cenușă”, constituind o întoarcere spre lumea veche, insuficient înțeleasă, ca o dorință de cunoaștere a istoriei lumii, a istoriei religiilor. Evenimentele exterioare sufletelor sechestrare, fără ocrotire, trupurilor interzise, fără mâncare, fără apă, creează modernitate narațiunii, bazată pe tradiționala trăire a sentimentelor. Ținând cont de acestea toate și adăugând faptul că materia cărții conține substanță extrasă din confruntare de idei, din destine încercate, dureroase, din gânduri și argumentare, din dialog, din războaie interioare, din atâtea tentații ale lumii de azi, romanul Melaniei Cuc ar merita să fie ecranizat cu succes.

ELENA M. CÎMPAN

Romanul eroit din dantela cuvintelor

Ajunsă la a 20-a carte, scriitoarea Melania Cuc nu mai are niciun fel de inhibiție în jocul cu cuvintele. Ea scrie precum respiră și respiră precum ar avea tot timpul acțiuni ce se țin în atelierul de creație.

Romanul „Dantela de Babilon”, apărut la Editura Nico, este o carte a conflictelor, a psihologiei în care personajele sunt construite în forță. Dincolo de sensibilitatea lui, fiecare personaj conturat are o forță interioară pentru că, altfel, i-ar fi fost greu să reziste ca prizonier în războiul rece din Orientul Mijlociu. Pornind de la premiza că Alah este mare, Melania Cuc ne prezintă o jurnalistă care va ține un jurnal al capturării ei alături de alți oameni din diverse părți ale lumii, de la Laila, cea care va contura în pașii povestirii dantela, la Salomeea, femeia rămasă văduvă la fața locului. Cuibăriți în propria lor teamă, având în față teroriști firavi ca adolescentele, dar care se poartă cu haidamacul precum medicul de urgență cu femeia isterică, eroii simt fluidul morții care trece de la unul la altul, făcându-i să uite că mai există speranță și viață. Este dificil să ții

în frâie o asemenea povestire de război, Melania Cuc reușind să aducă dincolo de caracterizarea psihologică a fiecărui personaj, o lume care ne înspăimântă, în care nici măcar bogății precum Johnathan și ai lui Barby nu sunt favorizați. Impresionantă este scena în care deținuții nu mai țin cont de religie sau culoarea pielii, copilul negresei Cecilia fiind salvat de la moarte de către Barby, care acceptă să împartă laptele ei între doi copii. Pe măsură ce înaintăm în poveste, Laila înnoadă ochiuri de ață în care pare să pună toate trăirile celor prezenți, dantela prinzând forme în timp ce eroii sunt din ce în ce mai obosiți și mai lipsiți de apărare. În momentul în care granița dispare, prizonierii fiind liberi, constatăm că odată asumată libertatea este greu de stăpânit. „De ce nu plecăm? De ce am pleca?”, spun, prin cuvintele scriitorului, personajele, Melania Cuc lăsându-ne libertatea de a filozofa pe această temă. Descoperim în roman povestiri care sunt parcă pictate din lumea Orientului Mijlociu, o solidaritate dincolo de granițele culturale și spirituale, un război al minții, un portret colectiv foarte bine transmis de la emițător la receptor. Un roman care presupune meditație, analiză, concepte și, dincolo de mesaj, oglindirea în artă și literatură.

MENUȚ MAXIMINIAN

DRUMUL SPRE TENERIFE

Eugen Dorcescu, eremit și scrib în timpul vieții sale pe care o prinde și care îi alunecă printre degete în același timp, ne propune o **călătorie** interesantă, o călătorie spirituală inițiată prin volumul de versuri **DRUMUL SPRE TENERIFE** – Editura Eubeea – Timișoara, 2009.

Cartea este o carte a misterelor și una a tainelor și vine dintr-o viziune **cristică**, o viziune a celui care știe și care dorește bucuria

apropierii de Dumnezeu ca șansă de a exista real și imaginar în același timp, de a exista pur și simplu în modul în care am fost creați, dincolo de limitele noastre impuse de carne (sarx) și păcat.

Călătoria pe care ne-o propune este și ea una **reală și imaginară** în același timp, limitele nu par a exista între cele două, doar cititorul neatent ar putea găsi limite, întrepătrunderea dintre cele două lumi este secretul volumului și cheia pentru cititor și pentru autor de a se elibera de zgura din ființă pentru a accepta desăvârșirea la care am fost chemați ca oameni creați.

Drumul este necesar și este autoimpus și liber în aceeași măsură pentru că Dumnezeu ne-a lăsat **liberul arbitru**, dar tocmai prin acest lucru am devenit dependenți de El. Autorul cunoaște bine spiritul biblic al devenirii, duhul special care izvorăște din textul biblic, spiritul cristic care marchează omul, istoria, universul. Operele anterioare ale lui Eugen Dorcescu, versificarea unor cărți ale Scripturii, au fost un exercițiu de cunoaștere și autocunoaștere care i-au permis să înțeleagă și să exprime **taina** vieții, care este una spirituală copleșitoare.

Epilogul volumului definește această lucrare spre desăvârșirea ființei umane: „*tenerife / pumnul lui Dumnezeu / strângând laolaltă / ținând împreună / infernul și / paradisul*”.

Poezele din volum au încărcătura spirituală specifică **textului biblic**, acolo unde scribul etalează mijloacele prin care ne putem apropia de Dumnezeu și, din acest punct de vedere, nimic nu este gratuit, poezia adevărată este una necesară sufletului: „*poezie de artă e / să afirmi și să crezi că poezia / și arta sunt gratuite*”. Brusc descoperim nevoia de a ne hrăni sufletul mai mult decât nevoia de hrană fizică, călătorind spre Tenerife ...

Eugen Dorcescu insistă pe ideea că fiecare are un drum al său: „*drumul spre emaus / drumul spre damasc / drumul spre tenerife / vai mie / bătrân și uscat / eremit / ce mic / ce lumesc / ce nevrednic / ce unic / ce neînsemnat / ce trupesc / ce departe / ce zadarnic / ce tragic / ce singur / sunt Doamne / nenorocitul de mine / fericitul de mine*”. Acest drum trebuie să-l străbată fiecare, este drumul propriu al individului prin infinit și eternitate sub **Ochiul** atent a lui Dumnezeu.

Cititorul va înțelege că povestirea, simplă în esență, atrage lucruri profunde, scrisul poemelor are ceva din stilul Bibliei în care lucruri aparent simple, obișnuite, indică spre lucruri neobișnuite din zona nevăzutului, a spiritului pur, atins de **adevăr**, acel adevăr care ne face mai liberi și care ne purifică, ne sfințește

la modul necesar pentru a nu ne abate nici la stânga, nici la dreapta de la drum: „ **drumul** este atât de / cuprinzător de / prezent încât copleșește / conștiința / iar noi vom afla ce este / el cu adevărat / abia atunci / când nu va mai / trebui să-l străbatem”.

Pe acest drum, fiecare este **singur**, umil și expus destinului, după un plan în care reperatele duc spre viață sau spre moarte: „*vechea mea traistă de / drumeție / plină cu frunze din pomul / vieții / plină cu viață / plină cu moarte / plină cu ierburi / amare*”. Este drumul de esență apostolică, unul care vine din însărcinarea pe care Dumnezeu a dat-o omului, aceea de a duce mesajul și de a fi **martor**.

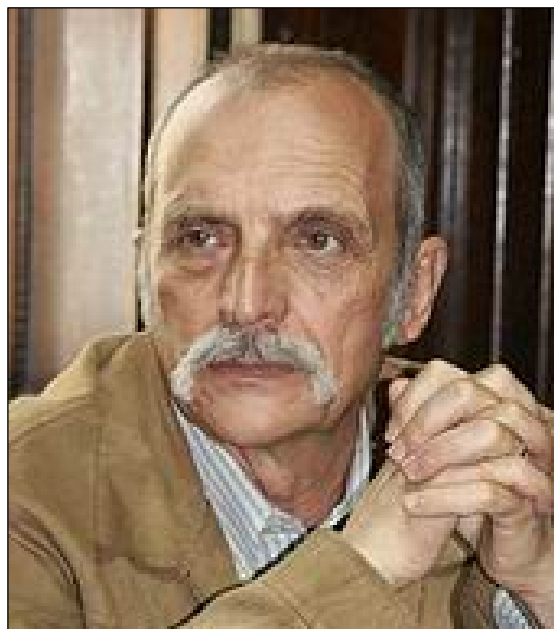
Chiar dacă poemele au repere reale, descriu o cină sau un loc, o plantă sau soarele, întâlnirea dintre bărbat și femeie sau întâlnirea cu natura, chiar dacă avionul care poartă călătorul spre cer este clar definit și treapta pe scara spre avion are însemnătate, chiar dacă versurile sunt în limba română, în limba engleză sau spaniolă, călătoria cea mai palpitantă este cea **spirituală**, irezistibilă, imponderabilă și care la capătul ei omul este altul: „*încearcă să fii ceea ce vei deveni / iată Eu Cel ce sunt Eu singurul / care sunt / îți ofer acum / și pentru totdeauna șansa / aceasta*”.

Călătoria este una personală și se petrece în singurătate, Eugen Dorcescu insistă pe această singurătate: „*spre insularitatea / la isla* / din mine însumi*”. E călătoria care a început cu primul om și continuă cu fiecare dintre noi, una pregătită de la creație, de care nu scăpăm: „*aidoma primului om aidoma / omului primordial / căutând în sens invers / paradisul*”.

În această călătorie viziunea e una copleșitoare, nu aparține omului, ci e viziunea lui Dumnezeu pentru om: „*horizontul / dincolo de tot dincolo de / nimic / dincolo de toate / nimicul*”.

Taina acestei călătorii este una a **odihnei**, omul credincios poate intra în odihna Domnului, este **pacea** dintre om și Divinitate, una care aduce binecuvântare pentru om, un termen **teologic** (profund) și care scapă **omului modern**, răzvrătit și incapabil să ducă călătoria până la capăt, incapabil să înțeleagă legea drumului, a căii: „*drumul include / în uriașa-i structură / mulțimea tuturor / drumurilor reale / mulțimea tuturor drumurilor / posibile / ba chiar / mulțimea fără număr a / tuturor drumurilor / imposibile / de fapt acesta e / drumul / de la trup către / suflet / de la suflet spre / duh / și de la duh / către Duhul*”.

Poemele formează poemul volumului, toate curg, e un **râu** care curge prin autor, prin

cititor, prin lume, e râul vieții, are o țintă precisă: Tenerife, dar care presupune o geografie spirituală profundă, e călătoria spre **Ierusalimul Ceresc**, fără prea multe semne de ortografie, fără stil special, doar curgere, după modelul manuscriselor vechi. Deși Eugen Dorcescu nu o spune explicit, implicat se poate înțelege că **Iisus** este **Calea, Adevărul și Viața**, aceasta este exercițiul, pentru că numai în felul acesta ne întoarcem, ajungem la Dumnezeu.

Dacă am căuta un termen de comparație a drumului spre Tenerife, un model preexistent, doar Apostolul Pavel, face unul asemănător, descris în cartea **Faptele Apostolilor din Noul Testament**, când, în lanțuri, ca prizonier, urcă pe corabie, însoțit de sutașul roman și comandantul corăbiei și datorită furtunii de pe mare, ajunge de fapt cel care conduce corabia, cel care **vede** drumul prin furtună și salvarea la care am fost predestinați. E drumul apostolului ...e modelul de la care a plecat autorul volumului, un model înalt și etalon pentru om.

Deși poetul nu este teolog, trebuie să reținem elementele profunde de teologie din poemul - râu, confirmându-se astfel susținerile Sfântului Augustin care insistă pe contribuția creștinilor la susținerea valorilor evanghelice în lume, dincolo de structurile eclesiastice specifice, prin menirea fiecărui om de a fi purtător de adevăr așa cum l-a primit.

Eugen Dorcescu a înțeles misterul, dar, modest, rămâne **eremitul, scribul** ... care descrie călătoria spre cer ...ca artist, ca poet, ca om ce simte eternitatea ca pe un dar de la Dumnezeu, cu insula de frumusețe în ochiul său de artist ...

CONSTANTIN STANCU

Filtre

Eugen Evu

REZERVAȚIA DE DUIOȘIE

Poetul Eugen Evu se apleacă în lirica sa (REZERVAȚIA DE DUIOȘIE, Ed. Viața arădeană, Arad, 2005) asupra problemelor ontologice majore. Gravitatea cu care își urmează demersul cognitiv este o caracteristică stilistică specifică poeziei sale: “*Savoir!* Am strigat și am dat nume vântului / Care din sine se-nalță, sieși pier. Cum nici n-ar fi. / Eram deasupra apelor ca un izvor al trădării. / *Savoir!* Am făcut saltul cascadei / Înțelegând deodată: imaginea curge - / Iar Dumnezeu e privirea. Deci Legea. (A ȘTI)

Crezul este heractean, în existența universului totul se schimbă, curge și cu atât mai iute trece viața noastră efemeră: “Ninsorile mai șovăie-n cădere / Un dans hermeneutic, rudiment / Al scrierii astrale, dalbe sfere / Aură-a unui zeu omniprezent // Dumnică aurindu-mi cerul gurii / Acest cuvânt ce nu se poate naște / Purtat din strămemoria Făpturii / ca zestre din părinți, a Te cunoaște? // Pe luciul din oglinzi se recompune / Lumina rece, Apheyron bogat / Sămânța lumii prizonieră-n rune, - / Când ape dulci-sărate s-au certat? // trăind doar sensul lor imaculat / Cumva filmat cu încetinitorul / Un joc divin transsubstanțializat / Mă duce-n munți, să aflu iar Izvorul.” (FLORILE DALBE)

Poezia citată ne duce cu gândul în zorile genezei când s-au separat apele terestre de cele ale văzduhului și am fost zămisliti din materia unică (*apeyron* în concepția filosofului grec Anaximandru) ca ființe muritoare. Drept urmare, existența conține mai mult: “Spinuri și ruguri / Chin, beteșuguri, / Nnicândva muguri / Nicidecum struguri”.

Odată cu trecerea timpului, poetul trăiește senzația că este respins de natura care o dată l-a creat:

“Acum simt un straniu / Fenomen de respingere: / Al naturii care a suferit / Al

cărnii care a rodit și s-ar / Întoarce în piatră / În mit...// Cum lumina e partea de sus / Și-ntunericul de jos o susține / O foame divină de

pretutindeni / Mămpresoară // Și îi răspunde cel prăbușit / Din mine-mi.” (SIMPTOM SAU SUFERINȚELE NATURII)

Existența biologică, oarecum zadarnică, pare o scară incompletă, fără capete de aderență, ridicată între pământ și cer (un *axis mundi* deteriorat de absența divinității), pe care fiecare om este totuși dator să urce: “Ciudată e doar scara fără capete / Scara suspendată unduind între noi și zei // Fie că au promis și au fugit de alți zei / Fie că între timp s-au stins și ne-au uitat / Destinația și numele. // Ne rămâne noi înșine să devenim / Și departe în ceruri să le aflăm cenușariile / În criogene urne / Pe care să le repatriem și să-i pomenim / Creștinește / În numele unei Legi care naște și stinge / Galaxiile și cochiliile melcilor.” (SCARA SUSPENDATĂ)

Artistul /artiști încearcă să înfrumusețeze viața prin creație și fraternitatea poetică se înalță peste egoisme, sublimă, sub țiară budistă: “Încă o mie de poeți deodată cu mine / În aceeași clipă, sub aceeași stare / Pretutindeni prin lume, răzleți, scriu / Tresare același pământ într-o unică floare” (LOTHUS).

Limbajul poetic este un logos secund, cu puteri creatoare numai în planul imaginarului, nu și în cel fizic: “bobocul unui logos în doliu – tu poezie.”

Parafrazând o doctrină presocratică, în care se spune că trebuie să fii înmormântat în pământul țării natale pentru a nu deveni strigoii, Eugen Evu vrea să moară simbolic în limba română: “Oricum, vei muri românește. / Mori în limba-n care ai învățat a vorbi / Mori visat de dinainte iarăși visat / Doare doar dorul. Moartea te va traduce.” (ETNIE)

Luciditatea poetului îl conduce spre o înțelepciune mioritică, senină: “Am trăit în eroarea de-a-mi face icoană / O bătrână lumină străină, o rană // (...) // Înțeleptul cu suflet copil către moarte / Știe ultima peșeteră-n ultima-i carte.” (*EPIFANIE DE PRIMĂVARĂ*)

Împăcat cu sine, Eugen Evu se consolează cu gândul continuității speciei, chiar dacă individul moare: “Căci taina reîncepe-n noi, mereu: / precum în om, așa în Dumnezeu.” (*ESTIMP*) Regăsim aici relația dintre ființa individuală și cea supraindividuală sau aceea dintre eul personal și cel colectiv: “Delirul frustrării de zeu / Jur-împrejurul celui numit Super-Eu / Halou semantic, siaj al devenirii / Care separă tenebra, de fulger. (*POESIE*).

Dincolo de cultura sa metafizică, Eugen Evu rămâne un poet imprevizibil, proaspăt, modelând limbajul în felul său inconfundabil întrucât “Ceea ce nu se-nvață e viu”.

LUCIAN GRUIA

Solidaritate și toleranță, un exercițiu de solidaritate umană

Antologia de texte a apărut sub egida PROADO Bistrița Năsăud, corodatori ai cărții fiind Doina Orza și Menuț Maximilian. Într-o ținută grafică elegantă și cu un conținut bogat în semnături care fac împreună un buchet adevărat de idei care meritau a fi aduse în atenția cititorului blazat de rutina

fiecărei zile, volumul se distinge în peisajul de gen prin reunirea sub aceeași umbrelă a ideii de solidaritate și toleranță, a unor oameni care, poate câțiva dintre ei, nu s-au gândit niciodată să-și expună gândurile între copertele de carte.

Pe lângă scriitorii, majoritatea dintre ei, de circulație națională și chiar internațională, printre oameni cu funcții sociale sau angajamente în sfera culturii, se evidențiază persoanele despre care presa, în general, scrie cu parcimonie dar care ele, persoanele acestea țin pe verticală coloana vertetrală a societății la ora asta, în urbea noastră dar și mai departe de Bistrița și Năsăud.

Tocmai generozitatea organizatorilor, PROADO și Editura Mesagerul, care au adunat oameni cu profesii și aptitudini diverse într-un act cu temă dată și de creație

evidentă, demonstrează că Solidaritatea nu e un cuvânt aflat pe „moarte”.

Fiecare după inima sa și după talentul sau curajul de-a pune în pagină propriile sale gânduri, autorii volumului se aseamănă între ei prin seriozitatea textelor și se deosebesc prin stilul și unghiul privirii pe care o aruncă peste lumea înconjurătoare, spre spațiul de unde și –au extras eroii, subiectele, pildele...

Fie că sunt eseuri cu ramificații filosofice, fie că ideile sunt transpuse în poeme sau în fragmente de literatură, fiecare lucrare în parte este un detaliu dintr-un joc serios de puzzle, și pe care, odată ce le-ai aranjat pe tabla mesei, obții Opera finală, ceea ce ai vrut, de fapt, de la această carte.

Nouă ne pasă! Sintagma asta ar putea fi foarte bine subtitlul volumului.

Doina Orza și Menuț Maximilian au reușit să rupă inerția, să ne facă să fim o clipă în miezul aceleași idei, fiecare încercând să fim mai buni prin mintea și puterile noastre.

Felicitări și succes în continuare.

MELANIA CUC

Absența prin adio a autografului...

Nicolae DRĂGAN

Poeme duminicale

Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2008

**„Doamne, Dumnezeu, îți mulțumesc
Pentru gândul bun :
Averea poetului n-a fost,
Nu este și nu va fi
În vecii vecilor
Nimic altceva decât
O grămăjoară infimă de scrum,
tulburător mirosind a Rai,
după ce a ars
toate cuvintele”**

...Da, prietene, scrumul oglinzilor însă!
Scânteiuța solară în ciobul rece de lună...
Metaforia. Suntem etern contemporani cu
fluturii, cu Dumnezeu.

Cu mâna cutremurată de ultime spuse ale
poetului, prietenului d'antan Nicolae Drăgan, a
confratelui Cornel Nistea, îmi sosește la ieșirea
din Carte, vestea plecării și dacă vrei,
reîntregirea unei memorii afective niciodată
fisurate de timpul trăirilor noastre.

Nicio separație nu prinde contur, nici
rolul umbrelor în pictură- poezie, nu tresare.

Prezența poetului a redevenit liniară,
însă e o iluzie, nu există în univers – nici în
Ființă, linie dreaptă. Ea, linia, este captivă în
chiar paradoxala libertate a cercului- spirală.

Ultima carte a lui Nicu Drăgan este
testamentară și prin esențele ei metafizice, și
prin constanta acelui patos ce ne altoiește, viață
de viață, moarte de moarte, în paideuma.

*„Nu străbatem crânguri înnoptate/
luminați nu eram cu silabele fulgerului/ paznici
nu rămâneam atâtor ore defăimate / de n-ar fi
fost aburul nesperat de clar-/ pustiindu-ne
privirile cu un amețitor paradis-/ fiind
întodeauna, fără să fie- /De n-ar fi fost potecile/
de-a lungul cărora într-un imens elan-/ ori
poate numai dezbrăcați de luem-/ am presărat
scrum de stea/ și nisip din fântânile pe care atât
de târziu/ le-am învățat să vorbească”...*

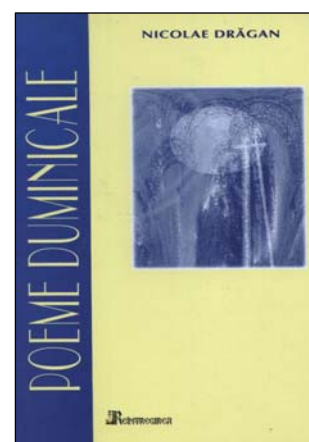
Ultimă carte trăită, nechinuită, ci
eliberând energie empatică, de sprijin, de
reazem, de cuminecare- comunicare prin Verb
poetic, a „mirării că suntem”.

Cândva, altcândva, într-o cramă de sub
Cetatea Albei Iulia, ne citeam versuri boeme, a
nu ne mai teme. Ora vinului roșu ne prindea

ceva mai sus de Cetate, unde scuturam cirochinii
stelelor cu ochii nesățioși anilor tineri...” Să-i
cerem amiezii o pereche de fluturi/ un ochean de
frunze feermecate/ un cal înaripat să-i cerem, să
te bucuri/ că visul nu s-a frânt, sărman, la
jumătate” ...îi scrie poetul micii lui prietene
Alisia....O cheamă pe Alice în țara minunilor, ne
cheamă la jocul din caliedoscop în care infima
piramidă a jucăriei, se poate cere orice, spre
bucuria de a fi.

Poezia lui Nicolae Drăgan este o transă,
ritmând condiția suferinței naturii, dar și măreția
ei misterioasă, cât fi-vom oameni. „Dar unde
poți întinde braț fără durere,/ fără ceață adâncă
și fără de pământ/ când doar în profilul viforos
al statuii/ se reazămă lumina unicului gând...Și
săt mai hrănești
cu iluzii absența/
murmur lunecător
prin văile
somniaului/ când
nașterea vocalei e
anunțată mereu/
de ceasul botezat
de cumințenia lui
Dumnezeu”...

Țin deschisă
pe genunchi cartea
Poetului care a
fost, va fi. Mă

reumplu de „amarul mării” și asupra-mi roiesc
viespi dar și fluturi, ai acelor ani de arderi și
răsucite, de poticniri și încrederi, de lupărie
tânără, și de înrări asuorind poezii, de care nici el
nu a fost scutit. Stinse poteci ale vieții, la Deva,
La Alba Iulia, în cetatea existenței noastre
reîntregitoare. Cartea pe genunchi, deschisă, ca
o pasăre cu aripi în repaos ...Prelungirea de
umăr, de tâmplă, de cuget, de sensul zborului
originar... Ninge și scrum – cel al ultimei
singurătăți, ca a nașterii, ca a morții:

*„Milostivule, mulți hrănești/ puțin
trăznești”...” Doamne, din ce pricină uneori,
părem atât de singuri,/ precum o lacrimă de
înger în golul unei linguri?”. Mâncăm din
cuvânt, mâncați de Cuvânt! ..Elegiacul structural
Nicolae Drăgan, de fapt mare iubitor al Vieții,
poet orfic deci adevărat, îmi spune Cornel
Nistea, și alții, ce-mi aduseră vestea de adio, își
amintea de el însuși olaltă și cu mine, iar eu ce
să mai fac ? Trist, Doamne, mă bcură acestea!
Îl caut în cartea de urme, cu această uimire că
am mai rămas, colo, spre toamna când podgoria
îngerilor, se va deschide și pentru drumetii în
sus.*

EUGEN EVU

Cleopatra Lorințiu

Dulce harababură

1. Scriitor, personaj

Nimic nu mă scoate mai tare din sărite ca expresia: „Viața mea e un roman”. E un loc comun care adună în el atâta infatuare și suficiență încât simt cum mi se pune pata.

Toți oamenii se cred virtuale subiectice, posibile prototipuri confundând dezesperant literatura, ficțiunea, creația de fapt, cu avalanșa unor evenimente mai mult sau mai puțin surprinzătoare.

Din nenorocire, am întâlnit zeci de cazuri de „Viața mea e un roman”, politețea și un fel de slăbiciune a firii mele, m-au făcut să ascult povești dezaxate, banale istorii de amor, adultere și uri ascunse, persecuții exersate de contabili înrăiți și fragile dovezi de amor oferite de ofițeri de securitate sub acoperire care își foloseau resursele financiare alocate pentru a închiria cuiburi de amor în capitalele lumii.

Am cunoscut povești de taximetriști, activiști de partid, diplomați, croitorese, redactori-șefi de ziare, femei de serviciu, cititori de contoar, spălatoresc, curve, barmani, asistente medicale, scriitori, animatori de think–thank-uri europene, cântăreți de muzică populară, cofetărese, absolvenți de fizică atomică, chitariști în baruri de la Marea Neagră, spioni sirieni, patrioți sirieni, kurzi sirieni etc.

Ciudat, mi-a rămas în minte un episod din cartea lui David Lodge despre batrânețea lui Henry James. E dureros spus *batrânețea*, fiindcă subiectul descrie viața lui HJ pe la cincizeci de ani, ceea ce ar trebui să fie maturitatea, dat fiind faptul că eu scriu acum această descriere când am deja 50 de ani. Aceași vârstă. În fine, despre Henry James, când devine autor de teatru, și prietenul lui Du Maurier îi povestește câteva subiecte posibile de schițe pe care, ca să zic așa, i le oferă. James refuză inițial, el e un mare autor, Du Maurier, prietenul lui, e un bun grafician, dar un prozator începător. Când

Du Maurier folosește subiectul și publică povestirea cu pricina, James simte un cuiț de durerea invidiei în inimă...

Ce descriere, ca să zic așa. De fapt așa e. Că e adevărat sau nu nici nu mai contează, fiindcă asta este suprema victorie a lui David Lodge, să transforme

scriitorul în personaj.... Și ce scriitor!!!!

Am rămas pe gânduri scriind despre asta: sunt atâtea exemple, îmi vine în minte ceva despre Sartre și Simone de Beauvoir, apoi biografia recentă a lui Michel Prazan despre amanta lui Baudelaire, sunt multe exemple... eu de ce n-aș încerca?

Și cam ce scriitor să-mi aleg?

Unul rămas în negura vremii, să încep să răscolesc prin biblioteci și arhive, să mă hărțuiască apoi istoricii literari și să remarce că nu în anul ăla a publicat nu știu ce articol și nu în cutare periodic și... etc etc. Sau unul contemporan, să mă hărțuiască mai apoi rudele, amicii și dușmanii?

Aș putea să aleg subiectul fostului meu soț, Gheorghe Tomozei, scriitor onorabil și relativ cunoscut în mărunțica noastră lume românească, despre care avem impresia că e buricul lumii.

(Cum ieși un pic din spațiul hărții și începi să vezi altfel, acest mod infatuat de a vedea lumea prin propria lentila care nu e decât geamul unei mici cuhnii carpatine, se răzbună.)

Și atunci totul ar fi blamabil, orice ar fi interpretat drept o reglare de conturi târzie și vană, ori ca pe o răfuială cu alții în numele lui. De altfel, el a avut acest „talent” nefericit de a lua lucrurile în prea serios ori tragic, crezând mereu în cabale și frații dirijate împotriva-i.

O parte din literatura română contemporană s-a ocupat cu asta, un spirit mioritic desăvârșit.

Grupuri și găști doritoare de răzbunare sau de putere, capabile să folosească orice, de la puterea unui sindicalist la cea a unui ofițer

de servicii secrete, de la un biet contabil sau administrator de casa de odihnă, la șeful țării sau la vreun ambasador de mare putere a lumii. Nu conta. Orice sprijin era important.

Dar cu povestirile asta e: de pildă, dacă te apuci să scrii una la care să se poată râde, ești un om pierdut. Totdeauna, publicul tău nu va aștepta decât așa ceva, în cazul în care te depărtezi de la linia de răs, gata, nu ai performat.

De câteva zile, observ cu un soi de duiosie cum francezii își evoca scriitorii: filme ample, documentate făcute impecabil despre Boris Vian, scriitor de origine lituaniană, despre viața lui halucinantă, vie, dezesperată, în care a depus atâta energie cât să mute munții din loc, a cântat jazz, a scris texte de muzică și melodii, a publicat fel de fel de *forme de supraviețuire*, și a scris romane care s-au tradus apoi în zeci de limbi, el, autorul uluitor al acelei *L'écume des jours*.

Apoi sunt articolele, mai în toate revistele prestigioase, despre scriitori, în clipa asta despre Romain Gary, dar și despre cum e percepută literatura franceză în țările lumii. Cine unde e tradus pe planetă. La ce editură. Cu ce carte. Cu ce succes de casă. O hartă a lumii, populată cu imagini de scriitori contemporani francezi. În librării, tronează cartea Cioran Inedit.

Mă gândesc la scriitorii noștri și la cum ar merita ei să fie cunoscuți, văzuți în documentare, citați și citați, poate doar domnul Paler a avut șansa asta, să ajungă la public, dar, din păcate, după ce plecase deja. Mereu prea târziu. Un veșnic contratimp, îmi zic eu în timp ce marea se agită maiestuosă, dincolo de palmieri, spre Golful Ajaccio...

Iunie 2009

Aniversări IULIAN DĂMĂCUȘ

LA 60 ANI

Născut la 27 iulie 1949, la Cătina, jud. Cluj. Studii - Școala generală - Cătina, Liceul - Sărmașu, promoția 1966-67, Facultatea de filologie a Universității din Cluj; Profesor de limba franceză. Membru al Uniunii Scriitorilor

din România.

Debut în presă : Epigrame - 1987 în revista *Urzica*, București; Haiku, 1992 în revista *Haiku*, nr. 5-6, București; **Poezie modernă** - 2002, în revista francofonă *La lettre de Jean - HautePierre*, Paris, 2002.

Colaborări la reviste: *La lettre de Jean HautePierre*-Paris și *L'Ouvre boîte-Montmorency* - Franța, *Azami* și *Mainichi Daily News* - Japonia, *Haiku Novine* - Jugoslavia, *Poesis*, *Steaua*, *Tribuna*, *Haiku*, *Tomis*, *Orion*, *Orfeu*, *Sinteze literare*, *Poezia*;

Debut editorial : **Antologii de epigramă** :- *Eterna epigramă* (Cenaclul Satiricon) Cluj, 1990, și în toate antologiile care au urmat, de asemenea, în *Antologia epigramei românești de*

pretutindeni, Chișinău, 1993, *Antologia epigramei politice*, București, 1994, *Epigramiști români contemporani*, Ploiești, 2002, *Niște epigramiști*, Craiova, 2002, *Soacra noastră cea de toate zilele*, Câmpina, 2003; *Urmașii lui Cincinat*, Câmpina, 2004 ;

Antologii - haiku: *Umbra libelulei*, București, 1993, *O sută de catarge*, Buc., 1997, *Luna în țândări*, Buc., 2000, *Anthology haiku competition-an IV*, Novi Sad, 2001, *Adieri din arhipelag* -rengay, Buc., 2000, *Pași în iarba ninsă*, Ed. Remus, 2000, Cluj; *Rengay cu prietenii*, Ed. Europolis, 2004, Constanța; *Ich träume deinen Rhythmus...*, Ed. Neue Cranach Presse, Kronach, Germania, 2003 ;

Antologii-poezie, proză: *Pulbere stelară*, Ed. Napoca star, 2002, *Nemărginite poteci*, Ed. Amurg sentimental, 2002, București, *Miresme de orgă*, Ed. Etnograph, 2004, Cluj; **Volume în colaborare**: *Pescărușii se înalță cu valul* - rengay, cu Dan Doman, Ed. Ambasador, Tg.Mureș, 2000, *Pe același val* - rengay cu Bogdan I. Pascu., Ed. Amurg sentimental, București, 2002; **Volume individuale** : *EPIGRAMA* - Ed. All Design Studio, 1998, Cluj, *BETIVUL* - haiku, Ed. Ambasador, Tg. Mureș 1998, *PÂNZA DE PAIANJEN*, Ed. Ambasador, Tg. Mureș, iar în 2003 ediția revăzută - *PÂNZA DE PAIANJEN*, Ed. Grinta, Cluj, *CÂND SINGURĂTATEA* - senryu, Ed. Remus 2000, Cluj, *GALERIA CU TABLOURI* - Ed. Grinta, poezie (română -franceză), Cluj, 2003,

VIESPAR ÎN ORBITE –Ed. Limes, poezie (bilingv), 2005, Cluj, **OCHII ALBAȘTRI AI BUNICII** - proză, Ed. Limes, 2005, Cluj, **POÈMES - Marjan** – traducere din lb. franceză, Ed. Limes, 2005, Cluj, **TRIPTICE** – poezie, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj, 2007, **DEALUL CU CĂTINĂ**, proză, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj, 2007, **SONIA** – roman, Ed. Grinta, 2008, Cluj.

Premii literare: *Premiul pentru cel mai frumos haiku* (Tricentenarul Basho, 1994), *Premiul revistei Orion, pentru cel mai frumos haiku* - Slobozia, 1997, *Premiul revistei Orion, pentru vol. de renga* *Pescărușii se înalță cu valul*, Slobozia, 2000, *Diploma pentru realizarea senryu-urilor din volumele Bețivul și Când singurătatea*, acordat de S.H și rev. Albatros, Constanța, 2002, *Premiul II, la Concursul Național de Poezie și Eseu „Octavian Goga”*, 2003, *Premiul II, (haiku) la Itoen Haiku - Contest, Japonia, 2004*, *Mențiune la Basho festival - Japonia, 2004*; *Diplomă pentru volumul Galeria cu tablouri* - Societatea Scriitorilor „C.Negri” Filiala Ploiești, 2003; *Premiul Special al revistei Dor de Dor, ed. I, 2006*; *Premiul PAVEL DAN – proză, 2 sept., 2006*, *Premiul II la Concursul de creație literară „V. Voiculescu”, Secțiunea Poezie, Buzău, 2006*, *Prix Baudelaire – recueil, CEPAL, 2007, France, Premiul I la Concursul Național de Proză Scurtă, Câmpia -Turzii, 2008.*

Participări la manifestări de creație poetică : *Festivalul Eterna epigramă*, Cluj, *Festivaluri și colocvii de haiku, la București și Slobozia; Festivalul de poezie din Kronach, Germania, 2003, Le Mur de poésie, Tours, Franța, 2003, 2004*;

Referințe critice :

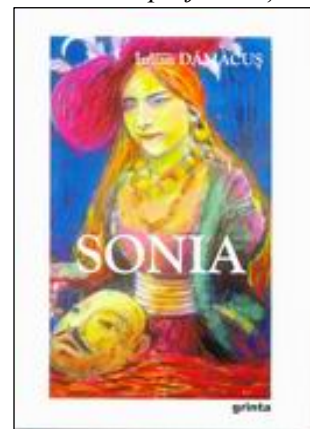
- **epigramă** -George CORBU în revista *Epigrama* – 9/1998, București; Petru POANTĂ în prefețe antologiei de epigramă și la volumul personal, 1998;

- **haiku** : Florin VASILIU în: *Pradoxism's main roots*, Phoenix, U.S.A, 1994, *Japonia necunoscută*, Ed. Haiku, București, 1998, Florin VASILIU & Camelia BAȘTA în *Poezia lirică japoneză*, Ed. Haiku, București, 2000, Violeta BASA – *Merii în floare*, Ed. Ex Ponto, Constanța, 2003; *Clujul literar 1900-2005*, dicționar, Ed. C. de Știință, 2005,

Articole în presă: Nicolae BENEĂ: *Tristețea se adaugă frumuseții*, Știrea, 1998, Cluj, *I. Dămăcuș – mereu ceva ce trebuie să urmeze și I. Dămăcuș, două lacrimi pe obrazul unui înger*, Sinteze literare, – Ploiești, 2002, 2004, Vasile BUNEA: *Un mușchetar călărind pe muchea dintre milenii*, Sinteze literare, 2002, *Un delfin dansând elegant pe mare*, Sinteze literare

nr. 44-45/2005, Ploiești, Șerban CODRIN :*Un poet zen în pânza de păianjen* Știrea 1999 și *Puțini poeți în pânza de păianjen*, Helis, 2004, Slobozia, Manuela MIGA: *Singur printre haijini*, Haiku, 27, 2002, București, Mioara GHEORGHE –*Paradigmele clipei eterne*, Haiku, 23-24 /2000, și *Nerăbdător un fluier în contrapunct*, Haiku, 28, 2002, Al. Florin ȚENE –*Pânza de păianjen*, Curierul, 246/1999, Ioan POP- prezentarea mai multor volume la *Lecturi cotidiene* în *Adevărul de Cluj*, Ion MACHIDON –*Iulian Dămăcuș*, Amurg sentimental, 11/2003, Horia MUNTENUȘ - *Portret de scriitor I. Dămăcuș*, Informația de Cluj, 46/2003, Ion ROȘIORU –*Demontarea prejudecăților*, Luceafărul, 9/2004, Alexandru

JURCAN –*Galeria cu tablouri*, Tribuna, 55/2004, Aurel RĂU - *Senryu*, Steaua, 12, 2001, și *Răvaș amânat*, Steaua, 9/2004, Coryne HAUTEMAISON- *La galerie aux tableaux*, L'ouvre

boîte, Franța, Ion ROȘIORU -*Poetul în ipostaza prozatorului*, Luceafărul 44/7 dec., 2005, *Nevoia de imaculare*, Luceafărul 4/ 1febr., 2006, Al.Florin ȚENE – *Viespar în orbite*, Tribuna afacerilor, ian. 2006, Victor STEROM –*Viespar în orbite*, Nova Provincia Corvina, 38 /oct. 2005, Ioan NEGRU –*Ochii albaștri ai bunicii*, - *Viața de pretutindeni*, 2007, Tribuna, 2007, Ion MUREȘAN –*Un optzecist recuperat*, Verso, 2007, Ion ROȘIORU – *Demers prozastic confirmat*, Luceafărul, 16/25 apr. 2007, Al. Florin ȚENE –*ID .- Dealul cu cătină*, în - *Viata de pretutindeni*, dec. 2007, Ioan NEGRU – *„Fericirile” aceleiași unice zile*, - *Mesagerul lit. și artistic*, Bistrita, 8/28, 2008, Luigi BAMBULEA – *Poema experimentală* - *Mișcarea literară*, Bistrița, 1/2008.

Autor de prezentări de carte/ colaborări : *Uleiul din candelă* - Adrian Georgescu, Amurg sentimental, 2004, *Generoasa lumină* – Olimpia Bredea-Deșliu, Adev. de Cluj, 2004, *Descătușarea zăpezilor* - Rodica Scutaru - Mîlaș, rev. Orașul, 3/2008, *Cina cea fără de taină* – Al. Florin Țene, *Poezia*, 1/2008, *Livre d’or/ UNESCO, 2008–Le plurilinguisme*.

Aprecieri critice

- desigur, activitatea mea de 40 de ani nu s-a rezumat doar la instruire ci și la educație... poate mai mult simțul datoriei și al răspunderii

au făcut ca munca mea să fie eficientă și nu pasiunea mea pentru profesia de dascăl; se cuvine să precizez că în această activitate am avut ca modele pe mulți dintre profesorii mei din liceu (Rebreanu, Paszler, Mihoc, Moldovan și nu numai);

- mi-ar fi plăcut să lucrez într-o bibliotecă, să fac o muncă de cercetare, dar pentru că n-a fost să fie, mi-am făcut de-a lungul anilor o bibliotecă a mea, iar în liniștea ei relativă (pentru că viața nu se oprește la ușa bibliotecii, am continuat să scriu, am continuat ceea ce-mi imaginam că fac încă din clasele de gimnaziu; nimeni nu m-a încurajat pe-atunci...altele erau *cestiunile arzătoare*...

Drumul

Un du-te-vino, cam asta-i viața,
dar plecările nu-nseamnă defel
reveniri
precum întoarcerile nu pun capăt
plecărilor.

De toate acestea mi-e teamă
cum de cuvintele ce trebuie tăcute,
ori de asfințitul ce se petrece-n taină
și de întrebarea dacă urmează
un alt răsărit...

Să adorm pe o perină
albă de amintiri
învelit cu privirea caldă a mamei.

Anevoioase-s călătoriile (așteptări
îngrămădite)

În lungul drum către ziuă
Ingruiat de leșurile atâtor vise.

- am făcut literatură cu plăcere, dar nu ca un hobby, așa că mă bucur să constat că în toate genurile/ speciile literare abordate: epigramă, haiku, poezie, proză scurtă, roman, am realizat pagini ce s-au făcut remarcate (unele premiate), fapt care a determinat primirea mea în Uniunea Scriitorilor... cam târziu, dar ea este rezultatul îndeosebi al ultimilor 10 ani de creație și publicare de cărți, activitate în domeniu... începută însă fără a avea drept scop această recunoaștere, dar îndrumată pe această cale mai ales de poetul Marcel Mureșeanu;

- poate prin ceea ce am scris am reușit mai bine să ajung la inima oamenilor, să *vorbesc cu mai multă sensibilitate despre oameni și locuri, despre mine...poate că astfel am depășit pragul mai greu/difil al comunicării interumane, am*

reușit o mărturisire a mea față de mine în primul rînd ...benefică și necesară!

- în literatură a trebuit să fiu la fel de exigent cu mine precum am fost cu elevii la clasă, pentru că în contextul zbuciumat (fără a dramatiza) al vieții mele, literatura (lectura, scrisul) a fost întotdeauna un refugiu sigur, regenerativ;

- mi-a fost cel mai statornic prieten...unii m-au părăsit, de alții n-am mai vrut să știu, deși mi-am dorit prieteni așa cum mi-am dorit o familie...;

-am o fiică alături, cărțile mele, elevii, câțiva prieteni statornici...nici nu-i puțin lucru pentru o viață...și amintirile...tot mai multe!...

Istoria autocritică

Așadar...văzând eu exemplul unui confrate - / mult mai priceput/ și/ mai cunoscut /simții/ o pornire/ către nemurire/ și urcai, urcai/înspre acel plai -/o gură de rai / înspre-acel deluț/ la baciul Băciutz...

Supărările care m-au împins spre acest gest, echivalează (de fapt) cu tot atâtea merite ascunse de bună voie de către cei (ne)siliți de mine să mi le recunoască... Astfel...încă înainte de a-mi fi scris *epitaful* : „Aici doarme pe vecie/ unul ce-a-ncercat să scrie, / Dar pe care l-a oprit,/ Cel-de-sus ...când l-a citit! ... (care de fapt nu exprimă adevărul, ca orice epitaf de altfel, ...*De mortuis*...) cei ce au împărțit laurii răsului nu mi-au dat nici măcar o ...*palme* ! Noroc însă cu prefațatorul mai multor antologii zonale, care m-a pomenit și laudat, chiar dac-o fi fost doar o...*poantă*...

Ca haijin a trebuit să mă pribegesc prin Țara Soarelui-Răsare pentru a lua un premiu în bani, românii nedându-mi decât diplome și calde strângeri de mâini, cine știe cu ce intenții!...

Recent, la o-ntâlnire a revistelor din regiune, am vrut să protestez contra faptului că nici una nu a catadicsit să-mi publice o strofă, un fragment de proză - din cele premiate... Protestul meu n-a fost acceptat pe (de)zordinea de zi, așa că îl înaintez acum și-l susțin!

Întârziat (m)ucenic într-ale computerului, mâncând așadar un *a* dintr-o adresă de email, opiniile mele n-au mai apărut în cartea despre *starea prozei*, fapt care a dăunat grav sănătății acesteia, cartea neîn-drăznind nici măcar să apară prin librării!

Acestea fiind spuse, consider că mi-am făcut dreptate, în bunul obicei al zilelor care ne trăiesc...

IULIAN DĂMĂCUȘ

(Din *Istoria autocritică a literaturii române contemporane*, coordonator Nicolae Băciuț, Editura Nico, în pregătire)

Bibliopolis

Specificul colecțiilor de cărți pentru copii

Intrarea țării noastre în marea familie a Uniunii Europene a avut implicații pe plan cultural și a afectat metodele de aplicare a principiilor managementului cultural. Din această perspectivă, o parte din cercetătorii și sociologii din domeniul științelor informării și documentării au pus în discuție problema transformării bibliotecilor publice în centre de informare și documentare. Ca instituții de cultură aflate în permanentă transformare, bibliotecile publice, încearcă să țină pasul cu noile tendințe din domeniul info-documentar. Este remarcabil modul în care se schimbă oferta de informații de pe piața editorială, este uimitor cât de frecvent se modifică interesele de lectură ale cititorilor. În perioada actuală, strategiile de dezvoltare ale bibliotecii publice trebuie astfel planificate încât să vină în întâmpinarea necesităților de informare, studiu, lectură și educație, specifice comunității pe care o deservește și cititorilor ei cei mai fideli. În acest sens, direcțiile de interes ale Bibliotecii Județene Mureș s-au îndreptat, în ultimii ani, trei obiective hotărâtoare :

* serviciile către consumator

*conținutul informațional al colecțiilor

*pregătirea profesională a personalului de specialitate.

În privința managementului dezvoltării colecțiilor de bibliotecă, sarcinile concrete de completare a colecțiilor s-au reunit sub un obiectiv general referitor la necesitatea colectării unor informații relevante, conforme cu interesele de lectură, studiu, amuzament și educație ale cititorilor. Astfel, managementul dezvoltării colecțiilor își îndeplinește misiunea dezvoltării permanente a colecțiilor de documente și e mereu orientat spre satisfacerea necesităților de instruire și informare a unor categorii largi și variate de solicitanți. Pe de altă parte, structura colecțiilor achiziționate e, astfel, organizată, încât să nu fie exclusă nicio categorie de cititori, deoarece biblioteca județeană are un caracter enciclopedic și joacă rolul de bibliotecă publică școlară și universitară, tehnică și științifică, literară și de divertisment.

Constituirea noilor colecții de bibliotecă este un proces de mare responsabilitate care presupune luarea unor decizii corecte legate de conținutul și structura noilor colecții achiziționate. Se pornește de la convingerea că acțiunile de întregire a fondurilor de cărți deja existente nu se realizează la întâmplare, ci după modelul unei stricte politici de achiziții care este orientată mereu spre utilizatori. Clienții bibliotecii trebuie să vină la bibliotecă cu convingerea că

oferta de informații și de documente propusă de bibliotecari este conformă cu solicitările lor. Politica de achiziții a bibliotecii județene este influențată, de solicitările beneficiarilor, de profilul enciclopedic la bibliotecii noastre, de dimensiunea ei, de schimbările apărute pe piața editorială, de resursele financiare destinate cumpărării de documente.

Prin, urmare, completarea colecțiilor nu este o activitate suficientă sieși, nici o bibliotecă nu-și dezvoltă fondurile doar pentru a avea cât mai multe cărți, pentru a dovedi că deține un uriaș fond de documente; completarea fondurilor bibliotecii publice se realizează, întotdeauna, în virtutea servirii unui număr cât mai mare și mai variat de utilizatori, pornind de la cei mai tineri cititori, continuând cu cercul studios al elevilor și studenților, ajungând comunitatea de intelectuali și profesori.

Orice activitate de dezvoltare a colecțiilor, indiferent că ea se desfășoară într-o bibliotecă mare sau mică, într-o bibliotecă orășenescă sau municipală, începe cu analiza următoarelor puncte:

*cunoașterea structurii fondurilor de carte deja existente,

*studierea pieței editoriale și stabilirea criteriilor de selectare a noutăților editoriale,

*cercetarea structurii utilizatorilor prin aplicarea unor studii sociologice și orientarea achizițiilor spre categoria cea mai numeroasă de utilizatori ai serviciilor de bibliotecă.

O politică de achiziții performantă implică în primul rând o cunoaștere exactă a structurii cititorilor. Patrimoniul de documente al bibliotecii are o destinație precisă. El se constituie și de dezvoltă permanent spre beneficiul tuturor categoriilor de utilizatori, care au dreptul la liberă informare și documentare, indiferent de vârstă, naționalitate, ocupație, apartenență politică sau religioasă. Modul în care comunitatea percepe rolul bibliotecii în societate depinde și de elaborarea unei politici de achiziție echitabile, care să se pleze pe nivelurile de așteptare variate, specifice diferitelor tipuri de cititori. Bibliotecile răspund de calitatea informațiilor furnizate cetățenilor iar atunci când cea mai mare parte a utilizatorilor de bibliotecă sunt elevii, responsabilitatea legată de conținutul și forma de prezentare a informațiilor își dublează importanța.

Statisticile demonstrează că cea mai mare parte a cititorilor care frecventează Biblioteca Județeană Mureș sunt școlari și liceeni, iar 21% dintre elevi au vârsta sub 14 ani și sunt înscriși la Biblioteca copiilor. În această situație

dinamica dezvoltării fondurilor de cărți și documente, care fac parte din bibliografia școlară și sunt destinate lecturii micilor cititori, este mai evidentă. Volumele destinate studiului și lecturii celor mici au un grad mai înalt de solicitare, se uzează mai repede și sunt împrumutate cu o frecvență mai mare.

Din punctul de vedere al mărimii fondului de carte, Biblioteca copiilor se situează pe un loc fruntaș în cadrul secțiilor din cadrul Bibliotecii Județene Mureș. Fondul de carte destinat copiilor cuprinde peste 50000 de volume. Constituirea lui, ca fond independent și specializat a început în anul 1953, când a luat ființă biblioteca pentru copii, și a crescut permanent, numărul rafturilor care adăpostesc cărțile destinate elevilor înmulțindu-se anual. În privința structurii, colecțiile de cărți de la Secția de carte pentru copii, cuprind : volume incluse în bibliografia școlară, opere esențiale din domeniul literaturii naționale, atractive opere literare din sfera literaturii universale, enciclopedii, dicționare tematice și lingvistice, atlase geografice și istorice, cărți din domeniul științei și cunoașterii, studii despre cultură și artă, ghiduri din domeniul informaticii și calculatoarelor, ghiduri turistice, culegeri de matematică, studii despre drepturile copiilor, lucrări de popularizare referitoare la educația, modul de viață și problemele psihologice specifice copilăriei. Din punctul de vedere al limbii în care sunt editate, numărul volumelor în limba română este completat de un număr corespunzător de cărți în limba maghiară. Au fost achiziționate, pentru elevii familiarizați cu limbile străine, cărți în limba engleză, italiană, germană și franceză. Desigur, numărul cărților pentru copii editate în limbi străine nu este foarte mare, în cadrul lor un loc decisiv ocupă manualele și ghidurile de învățare a limbilor străine, ghidurile de conversație și dicționarele biblingve sau poliglotte.

În ultimul timp, s-a pus accentul pe procurarea de cărți referitoare la Uniunea Europeană, la legislația europeană și la istoria statelor din Europa. Am luat decizia cumpărării de lucrări care cuprind informații despre Uniunea Europeană, întrucât, s-a observat o creștere accelerată a interesului elevilor pentru acest domeniu. Pasiunea elevilor se îndreaptă, în chip prioritar, spre cărțile cu povești, lectura basmelor le produce bucurie și îmbelșugare sufletească. Din povești culeg învățăminte. Poveștile îi ajută să își dezvolte imaginația și îi învață să fie creativi. O bibliotecă a copiilor fără povești, fără basme populate cu tot felul de personaje fantastice este lipsită de culoare și

personalitate. Nu întâmplător cele mai căutate cărți sunt cele cu povești, cele mai citite romane sunt, romanele de aventuri. Copii iubesc lectura și sunt oaspeți fideli ai bibliotecii, pentru ei, am ajustat politica de achiziții, astfel încât să le oferim, pe lângă lectura obligatorie și cărți „la modă”, pe lângă volume tipărite și cărți electronice. Colecția de documente a Bibliotecii copiilor include și filme cu desene animate, filme documentare, cărți sonore cu basme și povești citite de actori celebri. Pentru procurarea cărților și DVD-urilor destinate copiilor, Biblioteca Județeană Mureș a colaborat cu valoroase edituri locale și edituri din țară precum : Editura Nico, Editurile All, Rao, Aquila⁹, Editurile Humanitas, Niculescu și Dacia, Editura Sonoră și multe alte edituri specializate în tipărirea cărților pentru copii.

În concluzie, politica de achiziție a cărților pentru copii trebuie să se plieze pe universul bibliografic specific tinerilor cititori. Copiii au interese de lectură speciale, ei formează un segment aparte în cadrul utilizatorilor serviciilor de bibliotecă. Colecțiile de documente ale Secției pentru copii trebuie să satisfacă aceste interese, conținutul lor trebuie reformulat permanent, în strânsă legătură cu evoluția paradigmelor educaționale. Trebuie să recunoaștem că educația de astăzi este complet diferită de cea de acum 20 de ani iar micii clienți ai bibliotecii s-au adaptat rapid și fără dificultate, la schimbările intervenite pe piața de informații o dată cu apariția calculatoarelor personale și dezvoltarea comunicării on-line. Pe măsura dezvoltării mijloacelor de comunicare, a crescut pasiunea copiilor pentru cartea electronică, pentru documentele multimedia.

Bibliotecarii care lucrează la secția de achiziții de carte a bibliotecii, cunosc aceste schimbări, țin cont de ele, dar își apără convingerea că informația nu-și găsește mai trainic și prietenos suport decât în paginile tipărite. Doar răsfoite, cărțile își dezvăluie personalitatea și îl învăluie pe cititor în parfumul specific de cerneală tipografică. Trebuie inventate noi metode de promovare a cărților tradiționale, copii trebuie atrași spre lectură, atât prin calitatea excelentă a colecțiilor de bibliotecă, dar și prin organizarea unor manifestări specifice vârstei copilăriei. În acest fel, biblioteca poate să-și manifeste rolul educațional, poate să-și găsească un loc binemeritat în conștiința celor mai mici utilizatori ai serviciilor de bibliotecă.

LILIANA MOLDOVAN,
director al Bibliotecii Județene Mureș

CINCI IMAGINI ALE CONȘTIINȚEI

PRIMA IMAGINE

Repet cu încetitorul pe ecranul imaginației proprii mele închipuire. Eu sunt într-o copilărie abstractă, care este una mentală, da, parcă aș vrea să fiu unul din copiii aceia de care vorbește Hristos, copiii aceia care cântă în piețe și oamenii trec indiferenți iar ei spun : “v-am cântat din fluier și nu ați dansat”, nu v-ați bucurat, nu ați râs, mai adaug eu.

Da, eram un copil, aveam o copilărie interioară atât de frumoasă și eu mâncam, mâncam, o mâncare bună, albă , parcă era mană cerească și eram în pustiu, dar în pustiu acesta era cineva prezent, deosebit de bun, de zâmbitor, de cald, de copilăros, care știe să fie prezent doar printr-un zâmbet, pe care nu-l mai poți uita și eu l-am chemat la masa mea. El a zâmbit și eu am zâmbit, ne-am întâlnit amândoi zâmbetele și ne-am așezat împreună la masa aceea. Suntem în deșert și eu am mâncare și apă, vine el ostenit, zâmbitor, iubitor, eu sunt un copil. Eu am mâncarea aceea bună, bună de tot, care este o mâncare cerească. Iar eu îl invit să ia de la mine, să mănânce împreună cu mine. Dar el vine, se apropie de mine și cu un prim gest mă îmbrățișează, mă sărută frățeste pe frunte, pe față și-mi strânge mâna în sens de mulțumire și de prietenie, după aceea îmi ia toată mâncarea, o mănâncă toată, bea toată apa și mie nu-mi vine să cred că mănâncă tot, fără să întrebe dacă eu am mâncat, fără să mă întrebe dacă nu-mi este sete, dacă am băut apa. Și eu nu am putere să-l opresc , nu-i zic nimic, nu-l opresc, mie gestul lui mi se pare cutremurător. Pleacă fără să-mi mulțumească, apoi se întoarce, fărâmițând farfuria, rupându-mi pătura pe care stau. M-am așezat pe nisip și el mi-a tras o palmă peste obrazul stâng, încă o palmă peste obrazul drept, un picior în burtă și cu o privire disprețuitoare, oribilă mă scuipă în față iar eu îngheț , nu atât de loviturile lui cât de privirile lui.

IMAGINEA A DOUA

Rămân răvășită în drum, având în memorie primul lui gest, al zâmbetului, al strănerii de mână, al sărutului pe obraz, acea căldură a respirației și a mâinii care mi-a strâns mâna, într-un gest prietenesc, și cad în stare de vis, pentru că nu pot suferi o asemenea stare de fapt a realității. Privirea aceea demonică pe care el o poartă în gestul lui, îmi persistă în ochi și-mi taie privirea mea, până nu mai pot vedea soarele, luna, nisipul cald pe care eu

stau. Totul merge până la mutilare, până la anihilare. Și conștiința mea ca să poată accepta asemenea realitate exagerează, exagerează. Totul devine dintr-o dată hiperbolic. El devine un munte care are un singur ochi, un ciclop, cu o lumină roșie care mă anihilează, nu mai pot gândi. Pe jos numai cioburi din vasele mele, bucăți din pătura ruptă, și bucăți din conștiința mea, care a primit pentru prima dată în ea ura. Da, și totul se petrece în mine cu încetitorul, eu parcă plutesc, iar el dispăre ca și când niciodată nu ar fi fost, dar rămâne în mine parcă veșnic. Am rămas leșinată în nisip, dar am încercat să scriu cu degetul pe nisip, desenam în cercuri, asemeni privirii mele care se învârtea în gol, asemeni gândurilor mele care se învârteau într-un cerc haotic. Nu mă puteam scula de jos, deliram. Trăiam acest gest care este unul al urii, o muțenie a cuvântului meu lăuntric, iar o trecere atât de bruscă de la bine la rău, nu poate fi decât ceva demonic. Tot ce atinge el cu privirile sale murdărește, distruge, tocmai pentru că gesturile lui, gândurile lui sunt demonice. Egoismul are ceva demonic în el. O, Doamne, când mă ridic de jos, cu încetitorul, văd totul în jurul meu altfel, deși nimic nu s-a schimbat. Totul este la fel. Dar eu în conștiința mea sunt alta , parcă aș fi fost în pustiu și aș fi fost lovită de duhul răutății. Nisipul este același. Cerul este același. Dar eu nu mai sunt aceeași, mâncarea nu mai este aceeași. Nu mai este aceeași nici farfuria și nici covorul pe care stăteam. Acum sunt cioburi pe jos. Eu sunt flămândă, aproape să leșin și am în mine culoarea urii. Da, Dumnezeu meu , urăsc!!!!

IMAGINEA A TREIA

Leșin și visez o scară pe care trebuie să urc. Simt că dacă o pot urca , ajung la prima imagine și voi putea schimba această trăire a dezastrului și a foamei. O scară pe care eu o văd cu multe trepte și eu chiar urc pe ea , urc. Dar cine îmi dă putere să urc, cine? Fiecare bucată de ură pe care o rup și o las să cadă în jos, în neant, acest efort al rupturii, mă înalță pe o nouă treaptă. Eu parcă aș fi încadrată într-un paralelipiped de piatră și piatra aceasta gri și murdară înseamnă ura. Dacă dau jos câte o bucată din acest trup diform în lumea visului, în realitatea minții înseamnă că am urcat o treaptă. Da, da, am urcat încă o treaptă! Nu mai sunt în deșert, sunt într-o altă realitate, într-o altă existență a minții. Ura prin acest trup de piatră mi-a prins copilăria prizonieră. Nu există uși, nu există lacăte, doar cu puterea minții trebuie să fărâmițăm acest înveliș care mă îmbătrânește,

care mă împiedică să vreau să urc scara copilăriei și să mănânc până la urmă mâncarea care mi-a fost dăruită. Dar oare când voi ajunge acolo? Și această imagine de chin al urcușului este continuată cu o altă imagine.

IMAGINEA A PATRA

Eu ajung, ajung, ajung acolo unde totul îmi este pregătit. Exact așa ca înainte. Fața de masă albă, curată, mâncarea limpede, clară. Parcă totul acum este stabil, nimic nu mai este neclar, sunt un copil, dar copilăria îmi este ascunsă. Eu sunt îmbrăcată în haina maturității. Eu vin parcă de departe privind la hrana care îmi este pregătită de mult, de foarte de mult. Mă îndrept cu nerăbdare spre ea. Chiar o iau în mână cu admirație, cu satisfacție pentru că am ajuns în sfârșit la ea. Dar privirea aceea demonică apare din nou cu învelișul de piatră, de ură, de bătrânețe și mi este din nou teamă, teama mă cuprinde din nou și pune stăpânire pe mine. Îmi este frică să duc mâncarea la gură, dar dintr-o dată, nu-mi este teamă să privesc demonul în ochi, omul rău care este din nou prezent, din nou pregătit să ucidă, să lovească îl pot privi. De data aceasta omul are o armă ucigătoare în mâini. E pregătit să ucidă dacă mă ating de mâncarea aceea. Eu îmi dau seama căta nevoie am de ea, cât îmi este de necesară. Mâncarea aceasta mi-a fost dată din nou și eu nu pot ajunge la ea, poate că nu pot să lupt pentru ea, m-am gândit eu.

El vine spre mine așa cum îl știu. Dar eu știu acum că acest zâmbet, că acest glas cald și frumos care poartă în el culorile dragostei, acest zâmbet e gata să ucidă. Mă uit la omul hoț care vrea să-și însușească ceea ce nu este al lui, știu ce va urma și atunci îi dăruiesc lui mâncarea mea. I-o dau lui să o mănânce de bună voie chiar dacă eu pot muri dacă nu o am. El o mănâncă și eu știu că după ce termină, flămând va sparge farfuria și mă va lovi. El face mereu același lucru. Nu se schimbă și nu se satură niciodată, e mereu și mereu flămând! El însă trăiește un fel de stare de indispoziție pentru că nu mi-a mai luat mâncarea cu forța ci i-am dat-o de bună voie și acum simte nevoia să lovească, dar mult mai năpraznic. În clipa în care e pregătit să lovească, în locul mesei ce mi-a fost pregătită apare scara luminoasă din mintea mea pe care eu trebuie să urc. Chiar dacă lipsa mâncării mă slăbește și nu am forța să urc, să mă îndrept către scară, chiar dacă trupul meu nu mă ajută de loc, mintea mea e mult mai puternică și eu chiar pot să urc, pentru că eu știu că El, El, cel nevăzut este cu mine. Și eu chiar urc! Parcă urc într-

o altă lume, în care mâncarea aceea atât de bună și de frumoasă și dorită de mine și de acel om, pentru mine și pentru conștiința mea nu mai era atât de importantă, nu-mi mai era necesară. Stam și mă minunam, pentru că mâncarea aceea trebuia dăruită și asta am și făcut, dar cât de greu îmi venea să dăruiesc tocmai ceea ce mie îmi era atât de necesar! Omul privește înmărmurit pentru că nu mai poate lovi. El privește la scara pe care eu am urcat și eu privesc mirată la el pentru că el nu-mi mai poate devasta conștiința. Iar eu agățată de această scară continui să dispar de la fața lui, ca și când nu aș fi fost niciodată. Eu dintr-o dată nu mai exist pentru el, de fapt el nu mai există pentru mine, pentru că eu sunt eliberată, el nu mai este în mine la nivelul memoriei, ca până acum, ci doar eu exist pentru el la nivelul mirării, și el nu poate să mă uite. Scara aceea mă duce departe, foarte departe, dacă eu urc pe treptele ei, urc într-o realitate în care amintirea răutății altora nu mai are nici o consistență. El pentru mine nu mai există. În schimb, el pe mine nu poate să mă uite, pentru că el poartă cu el, toate răutățile lui la timpul prezent. Asta e până la urmă pedeapsa care se acutizează în timp.

IMAGINEA A CINCEA

Eu nu mai privesc înapoi și numai el găsește paralelipipedul de ură, gri, urât, de piatră, de pământ, și se cuibărește acolo ca într-o colibă. Își face casă în ura pe care eu am părăsit-o, în ura la care eu am renunțat. Ura a fost un trup pentru mine la care eu m-am desprins și în care am reușit să nu mai trăiesc. Dar el și-a făcut din acel trup al meu, al urii mele, o colibă în care stă la pândă ca să ucidă din nou pentru mâncarea pe care nu și-o poate procura singur și o dorește mereu de la alții.

MORALA

Până la urmă ca să poți fugi de rău trebuie mai întâi să te confrunți cu el, să-l suporti un timp cu tine după care el pur și simplu dispare. Pentru omul care ți-a făcut rău tu ai să exiști mereu la nivelul conștiinței sale, de la un timp nu ai să mai pleci de la el, și asta se va întâmpla tocmai atunci când tu l-ai uitat definitiv. El pentru tine nu mai există, dar de la un timp tu exiști pentru el veșnic, asta este până la urmă pedeapsa.

Victoria DUȚU

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

Arhimandritul Ioan Iovan, Părintele nostru (I I)

A fost un credincios profund, a fost un creștin sensibil, elegant în modul în care se substituia problemelor semenilor, serios, uneori sobru, dar de cele mai multe ori duios, senin, cald, luminos, familial, încercând să transfere în semen căldura de mamă, apelând frecvent la statutul Maicii Domnului: „...iubiți credincioși, Maica Domnului ne-a dat pe Dumnezeu omul: L-a născut, L-a crescut, L-a dat lumii, ca pe urmă să vadă cum lumea îl răstignește. Bucuria ei de până atunci a fost însângerată de această durere”.

Preoția și duhovnicia Părintelui Ioan a fost una practică și echilibrată, directă și concretă: „De nu veți fi lumina și fereastra prin care cei din jur să vadă pe Dumnezeu, nu vă veți mântui. Viața voastră să fie ca o lumină pentru ceilalți. Luați aminte la aceste îndemnuri și faceți-le să crească în inima dumneavoastră, convinși că astfel veți face lucrarea lui Iisus Hristos, care doar așa se va sălășlui în voi. Veșnic veți fi cu El prin Împărtășire (Cuminecare)! El vă iubește pe toți! Din preoți el a făcut fereastra prin care să vă vadă și ușa prin care să intrați toți la El. Ce mai vreți? Tainele credinței vi s-au dat. Nu pierdeți Cerul lipindu-vă de iad!...de trup...de păcate!”

A fost duhovnicul diagnosticului și al soluțiilor sufletești, fără rețineri, fără idei preconcepute, respectuos și responsabil, fără teamă, fără resentimente.

A fost treaz și voluntar la durerea semenului.

A fost curat și demn întotdeauna.

A fost țăranul din brazdă, făcând lucru temeinic, când era vorba de muncă.

A fost hotărât și silitor când se așeza la studiu, la meditație, pentru înțelepciune.

A fost „suflet din sufletul neamului”, dacă a trebuit să-i frângă amarul.

A fost *numai preot și duhovnic*, în mănăstire, în judecăți, în închisoare, între semenii.

A mărturisit Evanghelia neamului românesc în patru stări:

- propovăduirea, ca o mărturisire a adevărului;

- iertarea, ca o eliberare;

- împărtășirea cu Hristos, ca o comuniune;

- jertfa, ca un ceas al slavei.

Așa l-am cunoscut, așa a trăit, așa ne-a învățat Arhimandritul Ioan Iovan, Părintele nostru. De aceea, ne lipsește. De aceea, ne rugăm pentru odihna sufletului lui. De aceea, îl rugăm pe Dumnezeu să ne ajute să ne putem ridica la statutul lui de duhovnic, pentru mântuirea sufletelor noastre și a copiilor noștri. În mod special *a copiilor* noștri care, *plecați de acasă*, de cele mai multe ori, *rămân singuri!* De cine să se apropie pentru a-și ține echilibrul vieții, dacă nu de un duhovnic? Lângă un DUHOVNIC, *copilul nostru NU ESTE SINGUR!* Părinți dragi: „Eu, ca preot și ca frate al dumneavoastră vă spun...” îndemnați pe copiii voștri, indiferent unde ajung, să se apropie de un DUHOVNIC dintr-o biserică sau dintr-o mănăstire, lângă care să se simtă, *cu certitudine, OCROTITI, BINE ÎNDRUMATI, PUSI ÎN LEGĂTURĂ CU OAMENI SERIOȘI*; lângă care să se roage, lângă care să învețe simplitatea, de la care să se deprindă cu sinceritatea, iertarea, mângâierea și smerenia; căruia să-i ceară mereu sfat, lângă care să se liniștească, de lângă care plecând, să știe exact ce au de făcut pentru mai binele lor și, zâmbind, să-și ridice cu nădejde ochii spre Cer, pentru a trasa cărare sufletului înspre locul perspectivei lui, unde strălucește lumina slavei lui Dumnezeu și sunt așteptați.

Să ne rugăm pentru duhovnici.

Să ne rugăm pentru Preacuviosul frate Ioan, părintele, duhovnicul nostru!

Să-i mulțumim Părintelui Ioan pentru slujirea sa lui Dumnezeu, pentru noi!

Să-L binecuvântăm pe Dumnezeu pentru acest dar mare al preoției și duhovniciei! Să-L slăvim “pe Dumnezeu, Cel ce dă oamenilor o astfel de putere”(Mt. 9,8) pentru noi, cei ce în fața iubirii și bunătății dumnezeiești, care coboară până la nivelul orgoliului oricărui dintre oameni și devin atât de evidente, ne dovedim atât de “nemulțumitori, proști și răi”, după cum preciza un alt mare, preaiubit duhovnic contemporan, vrednicul de pomenire, Vlădica Ioan Mihălțan al Oradiei.

Pr. Silviu NEGRUȚIU

„SEMNELE TIMPULUI” ÎN CULTURA TRADITIONALĂ^(I)

I. „CALENDARUL VIU”

Veșnica primenire a spațiului și a timpului, prin co-participarea la acel *praesentum continuum* arhetipal, se poate realiza prin alternanțele operaționale – continuitate / discontinuitate, naștere / moarte / renaștere – care devin complementare în cadrul discursului mitic. Ruptura ritualică, având rolul unei frângerii ontologice a ordinii cosmice, presupune, de fapt, abolirea timpului și a spațiului prin conștientizarea „temporalității” și a „spațialității”, ca forme de recuperare a primordialului: „spațiul în dimensiunea căruia trăiește țăranul român nu apare ca fenomen linear și continuu, nu se manifestă ca un fenomen cursiv. Dispunând de o natură concretă și eterogenă, spațiul acesta cunoaște între locuri unele opriri sau frângerii ale continuității naturii sale, un fel de spații limită (...).Astfel, spațiul satului arhaic este un spațiu *discontinuu*”.¹

„Fenomen cu desfășurare ciclică a existenței”, „un întreg organic” și „cadru existențial și categoric al cunoașterii”², *timpul*, din cultura tradițională, capătă valențele unui „cosmos viu”: „Activitățile omului se produc în funcție de ritmul anotimpurilor, de ritmul cosmic, de la mersul cerului până la cel impus de fenomenele meteorologice, dar aceste *activități* se depun și în funcție de prezența unor reprezentări și unor rânduiri tradiționale care ordonează și îndrumază viața obștească”.³

„Calendarul viu”, din viața satului tradițional, cuprinde atât „supra-timpul” sărbătorilor, cât și ieșirea din timp, suspendarea timpului din momentele de trecere: „Calendarul în viața țăranului român fiind ceva viu și organic nu vine pentru a măsura cantități de timp, ci vine să dea o expresie timpului trecător, să dea un chip mersului vremii”.⁴

Pentru a dezvălui legătura organică dintre om și cosmos, *calendarul* a restabilit echilibrul dintre timp și spiritul vremii, fiind „simbolul morții și al renașterii, precum și al ordinii

inteligibile care guvernează scurgerea timpului; el este măsura mișcării.”⁵

În istorie au existat trei tipuri de calendare – lunar, solar, lunar-solar; în calendarele lunare, fiecare lună începe cu „Luna nouă”, după ce Luna plină a descrescut până la dispariție; în calendarele lunar-solare, se lua în considerare coborârea fazelor Lunii cu mișcarea aparentă a soarelui și a fost folosit în antichitate în Babilon, China, India, Grecia, azi se mai păstrează doar în Israel; calendarele solare, bazate pe mișcarea aparentă anuală a soarelui, având la bază „cultul solar” (Egipt, India, America centrală), este cel care se păstrează și astăzi.⁶

Primele calendare au avut la bază *luna*; de exemplu, calendarul egiptean este constituit dintr-un alcătuit din 365 de zile, împărțit în 12 luni, de câte 30 de zile, plus 5 „epogomene” (adiționale); la sfârșitul fiecărui an Lunile, grupate câte patru, alcătuiau trei anotimpuri, cel al inundațiilor, iarna și vara. Și vechii evrei foloseau un calendar lunar: termenul *Yerah*, care desemna luna calendaristică, provine de la *Yarèah*, astrul lunar. În schimb, calendarul din perioada biblică, era un calendar solar, iar calendarul caldeean se baza pe lună și pe soare, lunile calendaristice depindeau de mișcările lunii astrale, iar anotimpurile erau fixate în funcție de soare.

Populațiile maya suprapun două calendare, unul solar, pentru anul civil de 365 de zile (*haab*) și altul lunar, de 260 de zile (*tzolkin*) pentru anul religios, alcătuit din 13 luni de câte 20 de zile, Treisprezece, cifră sacră, fiind considerat zeul timpului, al nașterii și al morții.⁷ Astfel, din toate timpurile, calendarul este „simbolul ireversibilului, ca și al veșnicei întoarceri.”⁸

Pentru țăranul român, *calendarul* reprezintă „rostul”, „rânduiala”, „împărțeala timpului”: „Calendaru-i așe, să fie lucru cu rost, că nu poți merge la întâmplare. Calendaru e rânduiala vremii, să știi când să faci un lucru. Fără calendar, unu ar face într-un fel, unul în alt fel. Calendaru are zile în tot felu, de nu seamănă una

¹ Ernest Bernea, **Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român**, Editura Humanitas, București, 1997, pp. 110-111.

² Ibid., p. 161.

³ Ibid., p. 168.

⁴ Ibid., p. 194.

⁵ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, **Dicționar de simboluri**, ed. cit., vol. I, p. 239.

⁶ Victor Kernbach, **Dicționar de mitologie generală**, Postfață de Gh. Vlăduțescu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 94.

⁷ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, op. cit., vol. I, pp. 239-240.

⁸ Ibid., p. 240.

cu alta. Nu poți face marți ce faci duminică și nici în aprilie ce faci în septembrie.”⁹

În calendarul tradițional, era, mai întâi, Genarie, Ghenarie sau Cărintari („Carindari / Cu ghețile mari), apoi Faur sau Făurari („Faur ferecă și desferecă”, „Două săptămâni ferecă, / Iar două desferecă”); urmau lunile de primăvară – Germănari, Mart, Marte, Mărțișor („Marte / Strâmbă parte / La o parte), Florari sau Prier („Prier priește, / Dară și jupuiește), și Florar, Florari, Frunzari, Pratar sau Mai („Mai / E rai”). Apăreau, apoi, lunile verii – Cireșar, Cireșeri, Cireșel; Cuptor, Cuptori, Coptori (iulie), Augustru, August, Aust, Măsălar, Secerar, Gustar sau Gustea; toamna începea cu luna vinului, Vinițel, Vinimeri, Răpciune sau Răpciuni („În luna lui Răpciuni / Cad copiii pe tăciuni”), apoi Brumărel (octombrie) și Brumar (noiembrie), Brumari sau Promorari („În luna lui Răpciuni (Cad copiii pe tăciuni, / Iar în Brumari / Cad și cei mari”); prima lună de iarnă era luna Omului, luna Crăieșei Zăpezii Efler, Luna Cerbului sau a caprei, luna Andrea, Indrea, Undrea sau Neios, luna în care pământul se ferecă, căci „În Undrea / Iarna-i grea.”¹⁰

În concepția tradițională a satului românesc, fiecare anotimp începe cu o sărbătoare: primăvara își are începutul la Dragobete (24 februarie), vara își are obârșia la Sfinții Constantin și Elena (21 mai), e toamnă începând cu Ziua Crucii (14 septembrie), iar iarna prinde viață la Sfântul Andrei (30 noiembrie): „Anotimpul-i așa, că vine o dată cu vremea care nu stă pe loc; vremea se schimbă, da să schimbă și anotimpul. Dumnezeu o rânduit ca lumea să se prefacă mereu; o putere nevăzută împinge mugurele să dea frunză și bobu să se coacă. Fiecare anotimp are fața lui și puterea lui.”¹¹

În creația folclorică arhaică românească, fiecare anotimp are o cromatică proprie (v. cromatică împăraților din basmele populare); astfel, primăvara se reprezintă prin culoarea roșie, vara are drept blazon culoarea verde sau galbenă, toamna este neagră sau albastră, iar albul descrie anotimpul iarna.¹²

În Bucovina, sărbătorile pe care se măsoară anotimpurile sunt puțin diferite: ziua de Sfântul Gheorghe este considerată prima zi de primăvară, Duminica Mare (Rusaliile) este

⁹ Ernest Bernea, *op. cit.*, p. 196.

¹⁰ Ion Drăgușanul, *Datina. Biblia românilor*, Grupul editorial „Ion Grămadă”, Suceava, 2005, pp. 93-94.

¹¹ Ernest Bernea, *op. cit.*, pp. 178-179.

¹² Ion Filipciuc, „Miorița” și alte semne poetice, Editura Biblioteca „Miorița” Câmpulung Bucovina, 2002, p.221.

început de vară, Ziua Crucii dă semn de toamnă, iar Sâmedru (Sfântul Dumitru) prevestește iarna.¹³

În mentalitatea populară, zilele săptămânii au existență proprie, benefică sau malefică, cântărind traiul de zi cu zi al țaranului român: „Nu toate zilele sunt la fel. Vezi, o săptămână are șapte zile, da nu seamănă una cu alta. Luni e de-un fel și e bună pentru când începi o lucrare. Și marți e altfel și nu-i bună la drum, nu ți se împlinește. Tot așa vinerea, asta e cea mai de seamă după duminică, că Sf. Vineri e mai de seamă între altele. Sâmbăta e a morților, că de ce e sfârșitul săptămânii.”¹⁴

În legende populare, zilele săptămânii sunt antropomorfizate: „Oamenii pe cari i-a făcut Dumnezeu au început a face copii și tot făcea în toată ziua câte unul; așa a vrut Dumnezeu ca să se facă zilele. În ziua întâi a făcut pe Duminică, fată; apoi pe Luni, bărbat; pe Marți, iar bărbat; pe Miercuri, femeie; pe joi, bărbat, apoi pe Vinerea, iar femeie, precum și pe Sâmbăta, ca să aibă oamenii sfinți, zile.”¹⁵

Potrivit credințelor populare românești, în trecut, „zilele umblau pe pământ” pentru a-i pedepsi pe oamenii care lucrau în ziua lor; cele mai de temut erau Marțea și Vinerea: „Marțeseara, Marseara, Marțole sau Marțolea este o babă răutăcioasă care umblă marți seara (...) pe la casele gospodarilor, spre a pedepsi pe gospodinele pe care le găsește lucrând”,¹⁶ „Sf. Vineri (...) este o vădană rea și năpăstoasă care nu îngăduie gospodinelor să facă o samă de lucruri în ziua ei din săptămână, pedepsindu-le, - când le găsește lucrând, - întocmai ca Marțeseara.”¹⁷

Prof. drd.. LUMINIȚA ȚARAN

¹³ Inf. Țaran Viorica, sat. Colacu, Com. Fundu Moldovei, jud. Suceava, 70 de ani.

¹⁴ Ernest Bernea, *op. cit.*, pp. 181-182.

¹⁵ Elena Niculiță-Voronca, **Datinile și credințele poporului român**, Adunate și așezate în ordine mitologică, vol. I, II, Ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu, Editura Saeculum, București, 1998, v. vol. I, p. 34.

¹⁶ Tudor Pamfile, **Mitologie românească**, Ediție îngrijită, cu studiu introductiv și notă asupra ediției de Mihai Alexandru Canciovici, p. 102.

¹⁷ Ibid., p. 108.

TRADITII LOCALE DESPRE VOIEVODUL GELU

În spațiul istorico-geografic GILĂU-CĂPUȘUL MARE

Tradițiile sunt elemente de continuitate spirituală peste secole și generații, care păstrează și transmit cutume, datini, obiceiuri, toponime, hidronime, tehnologii și diverse informații inclusiv istorice. Cel mai riguros istoric al epocii romantice, Nicolae Bălcescu aprecia că *poezia și tradițiile populare reprezintă unul din cele cinci feluri de documente pe care le întemeiază istoria.*

În arealul Gilău-Căpușul Mare (Cluj) tradiția locală mai păstrează informații despre Voievodul Gelu și despre moartea lui. Documentar, prin cronicarul Anonymus, aflăm că ultima luptă între ungurii invadatori conduși de Tuhutum, și oștenii lui Gelu a avut loc pe Valea Căpușului, situată între localitățile Gilău și Căpușul Mare, unde Gelu a fost învins și ucis. Voievodul lui Gelu a existat în prima jumătate a sec. X. De la Gelu până acum, au trecut aproximativ 14-15 generații a 70-80 de ani.

Depresiunea Căpușului este o depresiune străbătută de Valea Căpușului și este delimitată de comuna Gilău și râul Someșul Mic, în aval de comuna Căpușul Mare în amonte. Depresiunea este lungă de 5 km. și lată de 500 m. la Gilău, și mai îngustă la Căpuș. Ea este formată dintr-o câmpie netedă numită *Rât* și dealurile din stânga și dreapta văii. Ca unitate de relief, Valea Căpușului include câteva localizări toponimice mici, dar cu semnificație istorică legendară: *Râtul*, *Fântâna Popii* (între Gilău și Căpuș), *Husas* (versantul stâng), *Kyraly-Rât*, *Chenderai* - pe firul Văii Căpușului. În activitatea de studiu pe teren am chestionat 176 persoane din Gilău, Cluj, Someșul Rece, Someșul Cald, Straja și Căpușul Mare. Dintre aceștia, 87 de persoane au declarat că părinții și bunicii povesteau despre Gelu în timp ce lucrau la fân pe Rât, stând pe lădiță pe șanț vara, sau în timp ce sfârâneau cucuruz, iarna. 169 de persoane afirmă evenimente petrecute în spațiul Valea Căpușului iar 4 afirmă evenimente petrecute pe direcția Gilău – Someșul Rece. Majoritatea informațiilor privesc locul morții lui Gelu și implicit al luptelor. Din cei 173 chestionați - 124 persoane indică locul luptelor și al morții voievodului Gelu în jumătatea dinspre Căpuș a depresiunii (a *Râtului*) care are o lungime de 2 km., între Chenderai și Fântâna Popii; - 36 persoane indică terenul mlăștinos și înclinat spre Valea

Căpușului, traversat de pâraiele care vin din pădure, spațiu cuprins între Valea Căpușului și dealurile împădurite, paralele cu șoseaua Cluj – Oradea. Această zonă se numește *Fântâna Popii* și *Husas*; - 32 persoane indică Râtul (perfect neted) ca spațiu al operațiunilor militare; - 4 persoane indică o zonă în amonte de Gilău și Someșul Rece. Aceste date duc la următoarea concluzie: *Tradiția exprimată prin afirmațiile celor 173 de persoane confirmă un adevăr istoric – ultima luptă între oștile lui Gelu și Tuhutum.*

La Căpuș depresiunea fiind îngustă, Gelu a închis-o cu fortificații de trunchiuri de copaci, numite prisăci și porți. Căpușenii afirmă că numele localității – Kapus – vine de la kapu (poartă), respectiv de la acele porți – fortificații. Ungurii stabiliți aici în urma victoriei militare, au denumit satul după acest element genistic.

După străpungerea fortificațiilor, luptele între grupurile de luptători s-au desfășurat răsfirat, pe un spațiu de presiune asupra românilor, lung de 2 km. și lat de 250-500 m. respectiv, de la Chenderai la Fântâna Popii. Aceste puncte toponimice: Chenderai, Kilaly-Rât, La Păr, Husas, Fântâna Popii – exprimă și indică ciocniri militare și ne indică direcția de retragere a românilor înspre dealul împădurit de la Fântâna Popii și Calău (mamelon-pădure în spatele actualului castel din Gilău). Desigur, într-unul din aceste puncte a căzut Gelu. Unii luptători s-au retras de-a lungul Văii Căpușului, vrând să treacă Someșul pentru a ajunge (probabil) în cetatea Cluj-Mănăstur, dar o parte au fost uciși pe Râtul lui Găllus în mlaștina confluenței Someș-Valea Căpușului. Iată câteva relatări despre luptă: - preotul Pașca Virgil și Sfârlea Ioan (a Lupului) declară identic: *Gelu cu călăreții lui au coborât de pe Calău prin pădure și au luptat la Fântâna Popii și pe Rât*; - Vele Nicolae (a Onuchii): *Moșul meu mi-a spus că lupta a fost la Fântâna Popii, atât din jos de drum, cât și din sus de drum. A fost mulțime de norod (luptători), de nu i s-a aflat trupul lui Gelu de mulțimea celor căzuți*; Hornai Joan (Figor): *Gelu a luptat pe locul unde e acum parcul castelului și pe Căpâna, și își avea rădăcina pe Cetatea Someșului*; - Sfârlea Gheorghe a Bănosului afirma: *Gelu a luptat în Bercu unde se varsă Valea în Someș*; Numai două relatări privesc starea de rănit a lui Gelu.

În acest sens preotul Pașca Virgil declara: *După prima luptă, Gelu și-a spălat rănila la fântâna din coasta spre șosea a actualului castel, iar Oltean Gheorghe a diacului : Gelu și-a spălat rănila în Valea Căpușului. Fondul principal al memoriei colective îl reprezintă moartea voievodului , respectiv locurile acestui deznodământ. Din mulțimea celor 173 de mărturii citez câteva: Costea Nicolae din satul Straja , com. Căpușul Mre știa de la tatăl său că *Gelu a fost rănit în hotarul satului Straja la locul numit La Cruce (în acest loc existau tot timpul două cruci) și rănit, a mers călare până la Chindărai, pe Valea Căpușului , unde a căzut de pe cal în pârâu . Acest toponim Chindărai în tradiția populară, este menționat în anii 1]930-40 de protopopul Aurel Munteanu din Huedin, care în calitate de președinte al Astrei locale a intenționat ridicarea în acest loc a unui monument închinat lui Gelu. În documentație protopopul scria: *În luptele de pe Valea Almașului cu Tuhutum, Gelu fiind rănit de o săgeată atrecut peste deal spre Valea Căpușului și a căzut de pe deal lângă Râul Căpuș , la locul numit Chindărai. Maier Vasile (Marișca) de 93 de ani și Boitoș Nicolae (a lui Kelemen) afirmău : *Gelu a fost omorât pe Rât, între Nodei și Chistelec. Era acolo un pădureț în drept cu Husasu. Învățătoarea Maier Letiția a Cârligului în anii 1925-40, le spunea elevilor de locul *La părul pădureț ca reper toponimic al uciderii lui Gelu. Șinca Gheorghe a Surdului și Sfârlea Vasile a Liciucii afirmău că Gelu și calul au fost omorâți la Fântâna Popii și îngropați într-o groapă. Lăpușan Maria a Bebelui știe de la tatăl său care a fost haitău la Gällus, că Gelu a fost omorât pe Râtul lui Gällus, în Gura Hideșei. Cozma Vasile a Mătesii, Sfârlea Alexandru a lui Alecsa și Sfârlea Florica a Fârcichii afirmău că *Gelu a fost omorât în mlaștina de la confluența Văii Căpușului cu Someșul și a fost îngropat Lângă Someș, iar oștenii i-au săpat mormântul lângă apă și au tras apa peste mormânt, pentru a doua zi să nu-i găsească ungerii corpul și să-l tragă după cal pentru a-l batjocori. Trei subiecți afirmă că ungerii i-au tăiat capul: Mariș Teodor a Dângăuanului știe că Gelu a fost prins pe Valea Căpușului și i-au tăiat capul la Căpuș. Rusu Vasile a lui Boșchor declara : *Ungurii l-au prins la Moara Nichii (la Husas) și i-au tăiat capul. Sfârlea Florica afirma că *Gelu a intrat din fugă cu calul în mlaștină , când ungerii l-au ajuns și i-au tăiat capul. Legenda potrivit căreia calul i-a făcut groapa este pomenită de două persoane: Abrudan Vasile a Tăluțului din Straja afirmă că *Gelu a fost omorât la Chindărai și*********

*calul i-a făcut groapa. Sfârlea Florica a Știrbului , măritată la Doboș știe de la tatăl său că *Gelu a murit pe Valea Căpușului , calul nu s-a depărtat de el și i-a făcut groapa cu copitele. Douăsprezece persoane evidențiază faptul că Gelu a fost prins și ucis datorită împotmolirii calului în terenul mlaștinos, din care: - 7 afirmă împotmolirea calului în mlaștina de la Fântâna Popii, din jos de drum, care există parțial și acum în jurul fântâniei ; - 5 afirmă prinderea lui Gelu datorită împotmolirii în mlaștina de la confluența Văii Căpușului cu Someșul Mic. Iată câteva relatări despre acele momente: *Gelu a pornit cu călăreții din pădure către Calău, a coborât pe coaste, a trecut drumul spre Rât, la Fântâna Popii și, din jos de pe drum, i s-a împotmolit calul în mlaștină. Calul s-a zbătut , dar n-a putut ieși repede, Gelu a descălecat și a fugit în sus pe Rât, ungerii l-au ajuns, l-au prins și l-au tinzuit (torturat), dar nu l-au omorât. Mai târziu calul a reușit să iasă din mlaștină și din locul picioarelor din față a ieșit un izvor puternic. De atunci e fântână acolo până azi. Bunicul lui Iosif Ioan a Cioroaii i-a arătat lui tata Iosif pe unde a trecut Gelu (în diagonală) coborând prin pădure. Costea Maria a lui Gavriș afirma : *Di fuga calului Gelu s-a împotmolit în mlaștina de la Fântâna Popii, din jos de drum, și acolo l-au ajuns ungerii.****

Tradiția locală a păstrat și câteva hidronime și toponime mai semnificative legate de Gelu: - hidronime: *Fântâna lui Gelu*, de la Fântâna Popii (din jos de drum); - Fântâna lui Gelu, în curtea castelului actual; - Izvorul lui Gelu , în Coasta Castelului, spre Șoseaua Cluj-Oradea. Fântâna lui Gelu de la Fântâna Popii din jos de drum ar fi - potrivit tradiției –cea care a apărut prin zbaterea calului în mlaștină. Numele ei mi-a fost relatat de Noghi Ioan a Dochii Biliu care a fost slugă la Sfârlea Vasile a Liciucii. Când mergeau la fân și la otavă pe rât, stăpânul îl trimitea după apă spunându-i *Du-te adă apă cu fedeleșu de la Fântâna lui Jelu*. Toponime : Kyraly Rât – Râtul regelui/împăratului, Gilău, Jelau, Jilău Calău (un deal acoperit de pădure, toponimul poate fi derivat din *Calelău* numele lui Gelu în limbaj popular). Tradiția populară a îmbogățit de-a lungul timpului amintirea Voievodului cu legende cum ar fi cea a *comorilor din Cetatea Someșului...*

În memoria localnicilor Gelu era *vodă* sau *împăratul*. Acesta avea cetatea în Gilău unde se află acum castelul. Unii afirmă că ar fi avut o cetate pe platoul numit *Cetatea Someșului* (munte mărginit de Someșul Rece și Someșul Cald), iar alții că ar fi avut două reședințe: Gilău și Cetatea Someșului (medicul prof. univ . Liviu

Stănescu din Cluj). Afirmația este întărită și de cercetătorul Petran Joszef care în monografia *Gyolui Var*, 1908, a înregistrat de la someșeni și gilăuani toponimul *Cetatea lui Gelu*, pe platoul – munte numit azi *Cetatea Someșului*. De asemenea, a constatat personal prin investigații făcute pe platou existența unor frânturi de ziduri, ruine și un șanț transversal în linie dreaptă în spatele din amonte al cetății cunoscut sub numele de *Șanțul lui Roman*.

Tatăl lui Șincai Iosif a Surdului spunea că *Gelu a avut casă pe locul actualului castel din Gilău*. De la *Jelu* - se consideră în tradiția locală – provine numele localității Gilău. Tradițiile despre Gelu s-au păstrat prin perenitatea culturii populare .

Acestea le raportăm la o realitate istorică – luptele de apărare ale românilor și slavilor conduși de Gelu împotriva invaziei maghiare. Faptul că s-au păstrat aceste informații peste o mie de ani, este o expresie a trăinicieii conștiinței naționale. Această longevitate spirituală nu este o excepție , pentru că s-au păstrat valori și tradiții încă și mai vechi. Astfel Vasile Alecsandri, mare culegător de folclor, menționează în 1842: *Într-o seară urcându-mă la Stâna din Ceahlău, Udrea ciobanul îmi spuse că tatăl său știa mulțime de balade , între care și acelea a lui Traian și*

Aureliu. Așa cum afirmă istoricul Gheorghe Brătianu :...*cercetarea istorică caută prin compararea documentelor cu legenda, să aducă lumini și perspective noi asupra adevărului*. Subsemnatul mă supun acestui imperativ și consider că cercetarea pe teren trebuie continuată atât în localitățile studiate , cât și în cele de pe traseul de lupte ale lui Gelu din județele Sălaj și Cluj. Datoria noastră este să păstrăm și să ne valorificăm tradițiile care fac parte din patrimoniul cultural național. Astăzi putem afirma că acestui scop servește și ridicarea celor două monumente dedicate Voievodului *Gelu Românul* (semne în piatră și bronz pentru care cu modestie am lucrat) dezvelite la Gilău / Cluj în 25 noiembrie 2001.

Din bibliografia folosită: *Cronica Notarului Anonimus, Hronicul Muzicii Românești* de O. Lazăr Cosma, 1983, *Protopop Aurel Munteanu. Erou și martir al neamului* de Nicolae Șteiu, 1998, *Supplex Libellus Valachorum în variantele românești de la Șchei, Comoara lui Gelu-* articol de Dan Brie în *Clujeanul*, 2002, *Gyolui Var, 1908* de Joszef Petrean, *Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești* de Gheorghe Brătianu (ed. V. Râpeanu, 1991).

prof. Vasile SFĂRLEA

Blocnotes

ICOANA DIN SUFLETUL COPILULUI

Prin orizontul deschis de culorile și simbolurile pe care ea le include într-un spațiu altfel modest, icoana pe sticlă a fost considerată, supranumită *ferastră spre cer* creând o punte spre mesajul lui Dumnezeu, reflectat astfel prin imaginație artistică, îndemănare și credință.

De peste trei sute de ani la **Nicula**, sat din Câmpia Someșului, crearea de icoane este o tradiție, aceasta având ca suport și *lăcrimarea* icoanei Maicii Domnului pe la anul 1699. Incluzând apoi și Mănăstirea Nicula, acest sat devine un centru cu influențe în alte zone precum Sâmbăta de Sus, Laz, Șcheii Brașovului ș.a.

Așa cum afirmă Dumitru și Iuliana Dancu specialiști în acest domeniu al artei populare: *Icoanele pe sticlă românești sunt creație individuală, tipic națională, a unor artiști apăruiți din rândul țărănimii. Artistul țăran s-a angajat în această meserie cu tot sufletul său, produsul mâinilor sale, care exprimă gândirea sa și profunda credință ce*

provine din această angajare totală la nivelul creației.

(În zonă, foarte aproape de Nicula se găsește satul Hășdate, renumit prin xilogravurile cu teme religioase, despre care poate vom scrie...)

Despre maeștrii iconari de la Nicula și despre arta lor a scris (printre alții) Ion Apostol Popescu, fost profesor la Gherla, cunosător avizat al artei picturii pe sticlă - *Arta icoanelor pe sticlă de la Nicula*, 1969, Ed. Tineretului.

Iconarii secolelor XVIII-XIX aveau fiecare un element personal care le deosebea lucrările de ale celorlalți. Duceau aceste *semnături* în lume, dar păstrând motivele esențiale, consacrate, precum și cromatica - roșu, negru, alb, albastru, auriu, galben, maro, verde – culori obținute din coloranți vegetali și minerali.

Spre aceste repere au încercat și reușit să se-ntoarcă un grup de elevi și profesori de la Școala cu clasele I-VIII de la Nicula. Inițiativa *Proiectului* a aparținut profesorului de religie Pop Dacian, și a fost susținut de Școala coordonatoare Fizeș, dir. Fodor Zoltan, de Primăria comunei și în mod firesc de Mănăstirea Nicula, (care găzduiește și *Întâlnirile de poezie de la Nicula*, din care s-au derulat trei ediții).

S-au înscris 45 de elevi care au fost îndrumați de părintele Timbuș Siluan (pictor de la mănăstire), de cadrele didactice. Șerban Crina, Mureșan Ioan, Jimborean Florina, Pașca Rada, Moldovan Ioana, Brehar Paula și Sâmbolan Cosmin, dar cea mereu prezentă în toate etapele pregătirii copiilor și care s-a implicat nu numai în activitatea din școală, dar și-n promovarea realizărilor elevilor este învățătoarea *Liliana Roș*. Condițiile în care s-au desfășurat multele ore de lucru n-au fost ele mai favorabile, dar majoritatea elevilor iconari și-au continuat munca încurajați de dascălii care lucrau alături de ei, de părintele Siluan, și în scurt timp de primele rezultate verificate într-un număr impresionant de competiții, în raport cu perioada scurtă de activitate.

Proiectul se încheie în decembrie 2007 cu vernisajul expoziției *Icoana din sufletul copilului*. Reprezentanții C.J.C.P.C.T. –Cluj impresionați de această explozie de fantezie și culoare reflectată într-un număr impresionant de lucrări - sugerează continuarea activității *Cercului de pictură pe sticlă*. Rezultatele ulterioare vor dovedi că au intuit corect valoarea (perfectibilă) a primelor lucrări și potențialul grupului.

Iată câteva din rezultatele obținute la concursuri: - decembrie, 2007 la Festivalul Concurs *Raza Soarelui* de la Ceanu-Mare (secțiunea icoane), eleva Rus Ana Maria obține Premiul I;

- mai, 2008 la Festivalul Concurs *Sfânta sârbătoare a Paștelui* de la Mociu, eleva Baglaevschi Sorina – Mențiunea I; - în august, 2008 Cercul participă cu 120 de icoane la Expoziția de pictură tradițională pe sticlă – *Icoana contemporană de la Nicula*, organizată la Biblioteca jud. O. Goga, iar 4 iconari niculeni câștigă 4 locuri în Tabăra de arte și meserii de la Măguri -Răcățău.

Un moment important care atestă valoarea Cercului, a demersului început cu doar un an în urmă, este organizarea *Taberei de pictură tradițională pe sticlă de la Nicula* (1-10 iulie, 2008) cu susținere din partea Centrului Județean Cluj pentru promovarea culturii, și a Mănăstirii Nicula. S-au întâlnit 56 de elevi din mai multe localități transilvane, au lucrat împreună, s-au cunoscut, au făcut schimb de experiență., bucurându-se și de prezența doamnei Maria Bocșe doctor în Istoria Artelor, care i-a sfătuit și îndemnat în continuarea activității deosebite la care s-au angajat, care presupune multă muncă, dăruire, dar care aduce și satisfacții nebanuite.

În cadrul Concursului de icoane pe sticlă din aprilie 2009, organizat la Școala Internațională Cluj elevele de la Școala Nicula au obținut: - premiul I - Rus Anca, premiul II – Lapohoș Mihaela, iar Tămaș Diana premiul III.. Tot în aprilie anul acesta la Festivalul –concurs *Sfânta sârbătoare a Paștelui* De la Mociu, eleva Rus Anca a obținut un nou premiu I. Acestor rezultate le-a urmat în mod firesc invitația de înscriere a *Cercului de pictură pe sticlă de la Nicula* în *Asociația Școlilor Păstrătoare de Tradiții – Cluj*, precum și includerea celor mai reușite lucrări ale membrilor cercului (elevi și dascăli) în albumul *Icoana contemporană de la Nicula* editat în 2008, de Consiliul Județean Cluj și C.J.C.P.C.T. Cluj, lansat în martie 2009 la Școala Nicula.

A fost un prilej de bilanț și de noi proiecte, care așa cum scrie doamna Maria Bocșe în prefața albumului, dau *temei speranței că acest centru de pictură de la Nicula va reînvia la strălucirea de altădată*.

**Foto: ELEVI ÎN ATELIERUL DE PICTURĂ, ÎMPREUNĂ CU ÎNV. LILIANA ROȘ
IULIAN DĂMĂCUȘ**

ICOANA – PUNTE ÎNTRE PĂMÂNT ȘI CER

Putem privi icoana prin două unghiuri, unul este cel al venerării sale ca obiect de cult, iar cel de-al doilea este cel de ordin estetic, ca operă de artă. Pe teritoriul României coexistă două tipuri de icoane: icoanele pe sticlă și cele pe lemn. Această tipologie este aleasă în funcție de materialele folosite și de tehnica abordată de către artist, în realizarea acestora.

În ceea ce privește icoana pe sticlă, se presupune că ar fi apărut în secolul al XVII-lea, existând însă dovezi vizuale abia din secolul al XVIII-lea. În această perioadă s-au dezvoltat centre de prelucrare a sticlei – materialul principal. Primele modele sau „izvoade” au fost xilogravurile. În această tehnică grafică, a gravării în lemn, s-au realizat primele icoane, dar fiind imprimate pe hârtie, un material perisabil, meșterii – țărani au dorit să transpună imaginile respective pe suporturi mai rezistente, adică pe sticlă. Trebuie menționat că icoanele pe sticlă sunt de factură tradițională, adică au fost desenate și pictate de meșteri populari. Primele icoane au fost pictate în alb-negru, deoarece așa erau executate și xilogravurile.

Ulterior țărănul nostru iubitor de culoare, după cum atestă costumele și țesăturile ce împodobeau casele tradiționale, va picta aceste icoane, folosind culori pure, puternice. Tipul de compoziție va fi repetitiv, fiindcă acele „izvoade” se moșteneau de la un iconar la altul, astfel, se poate afirma că exista un arhetip compozițional. În general culorile folosite în pictură erau naturale, adică din plante, obținute prin tehnici diferite, stăpânite de meșterii iconari.

Încetul cu încetul, pe teritoriul României apar mai multe centre sau ateliere (Șcheii Brașovului, Sebeș-Alba, Făgăraș, Sibiu, Țara Bârsei, Nicula) unde se păstrează meșteșugul acesta, dar se folosesc noi elemente decorative și cromatice. Astfel că toți cei ce doresc să studieze cu atenție produsele acestor centre, adevărate școli de iconari, vor avea plăcerea să descopere atât

similitudini dar și deosebiri. Întrucât acești iconari proveneau din mediul rural, fiind oameni fără studii, care nu știau să scrie, greșeau sau omiteau anumite inscripții în chirilică, de aceea, este greu de tradus azi, un anumit mesaj, sau numele unui sfânt.

Privite cu atenție, descoperim că în cadrul aceleiași icoane, coexistă elemente de factură religioasă, ce se împletesc cu alte elemente prezente în legendele noastre populare. Așa cum am menționat, țărănul iconar nu deținea cunoștințe de perspectivă sau de anatomie, de aceea figurile sunt pictate bidimensional.

Icoanele sunt alcătuite pe diferite teme, cele principale fiind: *Fecioara cu Pruncul*, *Maica Îndurerată*, *Încoronarea Maicii Domnului*, *Nașterea Domnului Isus Hristos*, *Botezul lui Isus*,

Răstignirea, *Înviearea*, iar cele secundare sunt icoanele ce înfățișează figurile sau aspecte din viața anumitor sfinți *Sfântul Gheorghe*, *Sfântul Dumitru*, *Sfântul Haralambie*, *Sfântii Arhangheli Mihail și Gavril*, *Sfântul Nicolae*, *Adam și Eva* și *Judecata de Apoi*. Acest tip de icoană s-a transmis din generație în generație, până în zilele noastre, când o întâlnim pictată atât de cei ce provin din lumea laică, cât și de cei care provin din lumea sacră a mănăstirilor noastre, atât călugări cât și călugărițe. Prin intermediul diferitelor expoziții de factură internațională, icoana românească pictată pe sticlă a pătruns în Occident, bucurându-se de aprecieri deosebite.

Icoana pe lemn este complet diferită față de icoana pe sticlă, atât din punct de vedere al materialului folosit – lemnul – cât și al cromaticei abordate. Este mult mai veche, practic este menționată în Biblie, când Isus dorind să-l ajute pe regele Abgar din Edesa, îi trimite un ștergar pe care își ștersere fața rămânând imprimat pe acesta figura Sa. Istoria demonstrează că au existat perioade de evoluție, dar și de involuție cum a fost cea din sec VIII e.n., când au fost interzise reprezentările sfinților și ale Mântuitorului și a Maici Sale, perioadă numită *iconoclastm*.

Spre deosebire de tabloul iconografic pe care l-au oferit artiștii secolelor XI – XVII, pictorii de icoane de tip bizantin, au respectat și menținut în tot acest timp, un canon (capul sfântului reprezentat în icoană luat ca unitate de măsură

se cuprinde în trup de 11 ori). Orice element ce apare în compoziția icoanei nu este așezat întâmplător, deoarece are dublu rol – semn grafic și simbol. Apar și înscrisuri ale numelor sfinților sau ale Mântuitorului, ale Maicii Domnului, în greacă sau o altă limbă, în funcție de locul de unde provine icoana.

Pentru că icoana este o reprezentare a sfințeniei, a frumuseții spirituale, nu trebuia să ispitească prin figurile personajelor, prin peisaj, și de aceea întâlnim o cromatică plină de substrat și un desen mai mult schematic. Figurile erau pictate în nuanțe de brunuri, tocmai pentru a ne readuce aminte că am fost creați din pământ și tot acolo ne întoarcem. Veșmintele nu evidențiază trupurile, deoarece ele acoperă suflete și prin culorile folosite – culori simbol, ne vorbesc despre aceste lucruri. Arhitectura ce apare în planul doi al icoanei folosește tipul de perspectivă inversă.

Fondul la mai toate icoanele este auriu. De ce auriu? Pentru că prin intermediul icoanei omul primește o lumină ce îl poate duce pe drumul credinței. Tot acest fond auriu este semnul pentru viața veșnică, un semn al spiritualității, al transcendenței. După cum se poate observa, icoanele, atât cele pe sticlă cât și cele pe lemn nu fac altceva, decât să concretizeze dorința omului de al cunoaște pe Dumnezeu, de a i se adresa prin rugăciune și de a primi răspunsuri.

Icoana reprezintă de fapt o punte între Pământ și Cer.

Bibliografie Consultată - Icoană

Dumitru DANCU, *Icoane pe sticlă din România*, Editura Meridiane, București, 1998
Paul EVDOKIMOV, *Arta icoanei: o teologie a frumuseții*, Editura Meridiane, București, 1993
Marius PORUMB, *Icoane din Maramureș*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1975
Frédéric TRISTAN, *Primele imagini creștine: De la simbol la icoană : secolele II - V*, Editura Meridiane, București, 2002

Cristina OPREA

***Cristina OPREA**, născută la Craiova, la data de 10 septembrie 1970. Critic de artă, prozator, poet. Artist plastic profesionist specializat în pictură de șevalet, pictură pe papirus, linogravură, gravură, grafică de carte, artă miniaturală, ex-libris. Publică studii și critică de artă, eseuri și poezii, foarte apreciate de cititori, în diferite reviste electronice precum: NIRAM ART (Portugalia, Spania), AGERO (Germania),

CLIPA și ROMANIAN VIP (SUA), NOU NU și STARPRESS (România)

STUDII:

Liceul de Artă, Craiova, secția pictură de șevalet (1985-1989)
Școala Populară de Artă, Craiova, secția pictură (1985-1988)
Academia de Arte Vizuale „Ioan Andreescu”, Cluj-Napoca, secția pictură (1990-1996)
Studii Aprofundate, Facultatea de Arte din Timișoara, secția pictură de șevalet (2002-2003).
Bursă de studii: Nuova Academia di Belle Arti, Milano, 1999
Facultatea de Istorie, Filosofie, Geografie, secția Științe Politice – Universitatea din Craiova (2006-2008)

În prezent:

Doctorand la Universitatea din Craiova, Facultatea de Istorie, Filosofie, Geografie, secția – istorie
Doctorand la Universitatea de Artă și Design Cluj-Napoca, secția arte vizuale
Master 2005-2007 „Cercetarea și Conservarea Mărturiilor Istorice”, Universitatea din Craiova
Volum de versuri: „Labirintul Albastru”, Editura Aius, Craiova, 2006
Contact e-mail: cristinao_1970@yahoo.com

Ieșitul în țarină – Sărbătoarea Rusaliilor la Sînmihaiu de Pădure

Ieșitul în țarină este un obicei vechi care se mai păstrează și astăzi în multe sate mureșene. La Deda, Ieșitul în țarină are loc și la sărbătoarea Înălțarea Domnului, numită și Ispas, dar și cu ocazia sărbătorii de Rusalii. În cele mai multe sate, ea se desfășoară, însă, în prima zi de Rusalii.

Am ales, spre prezentare, desfășurarea obiceiului la Sînmihaiu de Pădure, unde preotul, împreună cu sătenii, după slujba religioasă, compun o procesiune care înconjoară satul, țarina și holdele, acestea fiind stropite cu agheasmă. Este marea sărbătoare a coborîrii Sf. Duh în lume, a pogorîrii acestuia peste Apostoli și, prin aceștia, a întemeierii Bisericii.

Pogorîrii Sf. Duh îi corespunde o foarte veche sărbătoare păgînă – Rossalia, una dintre cele mai importante sărbători romane, consacrate cultului morților. Suprapunerea acestei sărbători romane s-a făcut peste o altă sărbătoare băștinașă, de la care nu s-au păstrat decât personajele, Rusaliile, după creștinarea românilor. Rusaliile, ca și Ielele, sînt șapte zîne, semidivinități ale aerului. La mijlocul intervalului dintre Paști și sărbătoarea Rusaliilor, aceste șapte surori, preschimbate de Dumnezeu în zîne, se întîlnesc cu Sîn Toaderii, reveniți pentru un timp în lumea noastră, și petrec împreună.

În unele sate, Rusaliile sînt considerate spiritele rebele ale morților, care, după ce au părăsit mormintele la Joimari și au petrecut Paștele cu cei vii, refuză să se mai întoarcă în lăcașurile lor subpămîntene.

Rusaliile nu sînt fapte malefice, dar, ca și ielele, devin rele dacă sînt întrerupte din jocul lor. Pot fi văzute pe timp de noapte, plutind și firînd prin aer, pe la fîntîni, prin pomi, pe sub streșinile caselor. Umblă însoțite de lăutari, sună din clopoței, bat din tobe, joacă, întind mese pe iarbă verde, beau, petrec și cîntă în cor. Dacă sînt văzute sau auzite de către cineva, este bine ca persoana respectivă să nu se miște și să nu le vorbească. Ele pedepsesc de obicei oamenii făcători de rele și pe cei care nu le respectă zilele.

După Înălțarea Domnului la Cer în ziua de Ispas, Pămîntul și lumea de aici sînt lăsate, timp de zece zile, pînă la Pogorîrea Sf. Duh în ziua de Rusalii, fără dumnezeire. Este cea mai critică perioadă a calendarului: Domnul Iisus se ridică la Cer, fără ca Duhul Sfînt să coboare pe Pămînt. De această situație profită Rusaliile, care pot aduce nenorociri pămîntenilor. Pentru a le îmbuna, oamenii le împart pomeni în Sîmbăta Rusaliilor, le răsfață, numindu-le Zînele, Frumoasele, și poartă usturoi sau pelin la brîu, pentru a fi protejați.

În ajunul sărbătorii, la Sînmihaiu de Pădure, un grup de fete merg pe cîmp și culeg spice de grîu și flori, din care împletesc cununi, pe care le duc la biserică în ziua de Rusalii. Femeile fac colaci împlețiți, cu frumoase ornamente, pe care îi așează în biserică, lîngă cununile fetelor, fiind sfințiți de către preot.

Fete împletind cununi din spice de grîu și flori

Colac și cunună sfințite de preot

Colaci și cununi sfințite de preot

La sfârșitul slujbei religioase, feciorii iau cei opt prapori ai bisericii, în care fetele așează câte o cunună și un colac și, însoțiți de preot și de credincioși, interpretând cântece religioase, se duc în țarină, la o cruce aflată la răscrucea drumurilor. Aici, preotul sfințește apa și face rugăciunea de sfințire a țarinei, stropind-o cu agheasmă, pentru ca anul în curs să fie unul îmbelșugat, pentru ca pământul să fie roditor și recoltele să nu fie compromise.

Rugăciunea de sfințire a țarinei

După ce preotul miruiește pe toți credincioșii aflați la rugăciune, un grup de fete și feciori, cu prapori roșii, pornesc la înconjurarea hotarului satului, oprindu-se la fiecare cruce, unde lasă câte o cunună de spice de grâu și flori, pentru protecția împotriva forțelor malefice și pentru fertilitate.

Așezarea cununii de spice pe troiță

După ce au făcut înconjurul satului, se întorc la biserică, o înconjoară de trei ori, închinînd praporii în fața bisericii și apoi îi așează la locul lor. Pe tot parcursul ceremonialului, cîntă un cîntec specific acestei sărbători: „Coborît-o coborît,/ Domnul, din Cer pe Pămînt/ La fîntînă-ntre hotare,/Apă-n gură ș-o luat/ Holdile le-o rîurat...”

Ceilalți credincioși, împreună cu preotul, purtînd prapori albaștri, se întorc de la crucea unde s-a făcut rugăciunea de sfințire a țarinei, execută același ritual de înconjur al bisericii, după care așteaptă grupul de tineri.

Alaiul înconjurînd biserica

Închinatul praporilor – sfîrșitul procesiunii

Cînd se întîlnesc, colacii din prapori sînt luați și împărțiți, câte o bucată la fiecare participant. Colacii poartă, ca și cununa, noroc, sănătate, prosperitate – bucată de colac devine în aceste momente ale ritualului „hrană sacră”.

**Cercet. șt. MARIA BORZAN
Drd. ROXANA MARIA MAN**

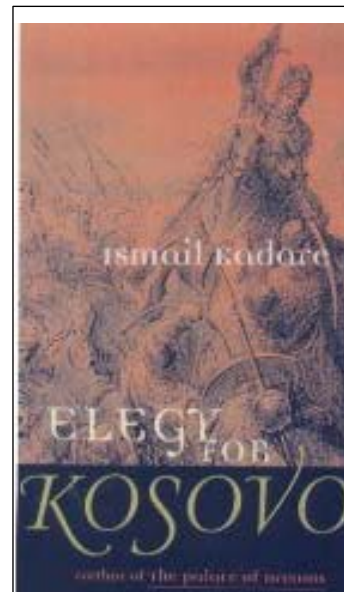

Atlas

Kadare despre Kosovo

Problema Kosovei nu a fost niciodată una administrativă, politică, religioasă și cu atât mai puțin, o chestiune sentimentală, cum este prezentată uneori. Problema cea mai importantă a fost cea a libertății; libertatea reprezentând problema numărul unu a fiecărui popor, iar problema Kosovei numai așa poate fi tratată, adică doar ca o problemă a libertății; și așa a și fost tratată. Când Europa Atlantică, la insistențele albanezilor din Kosovo s-a hotărât să îi ajute, i-a respectat valorile și în primul

rând, conceptul de libertate. Ce s-a întâmplat apoi a fost un fel de retragere. Asta am văzut-o cu ochii noștri, când sub marea presiune a propagandei sârbe, apoi a celei ruse, s-a încercat să se creeze o simetrie a crimelor, adică o derută, o confuzie între călăi și victime, pentru a prezenta Serbia ca o victimă, pentru a trezi compasiune pentru ea, pentru a uita ce s-a întâmplat.

Eu sunt un european convins și întotdeauna am subliniat și subliniez că recunoștința albanezilor pentru Europa Atlantică, pentru Europa, pentru Statele Unite trebuie să fie veșnică, neschimbată; dar asta nu înseamnă ca noi să nu ne exprimăm opiniile, când există probleme, când nu suntem de acord cu anumite atitudini. Dacă se va avea în vedere, spre exemplu, ce s-a întâmplat cu adevărat în Kosovo, dacă vom face cunoscut lumii întregi crimele comise acolo, masacrele, expulzarea albanezilor, uciderea pruncilor și mai ales odioasa crimă despre care s-a vorbit prea puțin sau nu se vorbește încă, violarea în masă a femeilor și a tinerelor din Kosovo, viziunea asupra celor ce mai clară și mea, mai rapidă.

Asta nu o spun în niciun dintre noi nu o spune o spun fiindcă adevărat la rădăcina ei, mai există dileme, căci neplăcute, când există eu sunt de partea celor pacifiștilor, a înțelegerii incluzând, firește, și poate întâmpna dacă le

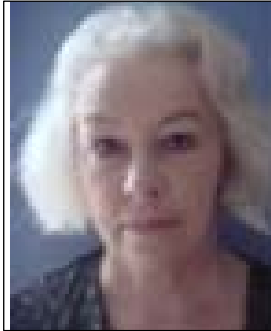

albanez nu poate fi tratat în acest mod, deoarece așa poate fi tratat doar un popor de mâna a doua. Pentru a răspunde la întrebarea dumneavoastră, la marea provocare pe care o să o aibă Kosovo. Kosovo este, va fi și a căpătat deja până acum conturul unei zone albaneze, europene, cu toate standardele umaniste ale continentului european. Este și va fi patria tuturor oamenilor care locuiesc și trăiesc acolo, respectând cele mai înalte standarde ale acelor norme la care a ajuns umanitatea și civilizația. **(Traducere de Șerban Tabacu, Selecție de Baki Ymeri)**

s-au întâmplat ar fi mult soluționarea, după părerea

caz pentru revanșă, nimeni pentru revanșă, dimpotrivă, problema se rezolvă cu în profunzimea ei, ca să nu dilemele sunt foarte asemenea probleme majore; ce privesc spre viitor, a cu popoarele vecine, poporul sârb, dar asta nu se dăm uitării. Poporul

Denise Riley

Denise Riley s-a născut la Carlisle în 1948. După studii strălucite, s-a dedicat unei cariere academice de excepție. Este profesoară universitară la *School of Literature and Creative Writing* la *University of East Anglia / Norwich*.

Autoare a unor volume de non-ficțiune *War in the Nursery: Theories of the Child and Mother* (1983); *Am I That Name?: Feminism and the Category of Women in History* (1988); *The Words of Selves: Identification, Solidarity, Irony* (2000); *The Force of Language* (2004) în colaborare cu Jean-Jacques Lecercle; *Impersonal Passion: Language as Affect* (2004).

A editat lucrarea *Poets on Writing: Britain 1970-1991* (1992). Colecțiile sale de poezie, intense și intelectuale, includ *Dry Air* (1985); *Mop Mop Georgette: New and Selected Poems 1986-1993* (1993); *Selected Poems* (2000).

Pentru mine, Denise Riley e o mare descoperire, o frumoasă și rară bucurie, cea care iriază din poezie. O poezie a limbajului în plină și splendidă explozie, un „strigăt roșu” inconfundabil, al unei mari poete contemporane. Suntem convinși că prin traducerea în limba română, forța poeziei ei nu se diminuează, deoarece are substanță energetică și *harfa whitmaniană* a marilor sentimente umane. I-am resimțit teribilul suflu într-un cutremurător poem evocator asupra recentelor tragedii din Bosnia, demn de a fi săpat în piatră pe un obelisc. Am ales dintre poemele oferite în exclusivitate: „DARK LOOKS” (Priviri înnegurate) și terifiantul „DESINTEGRATE ME” (Dezintegrează-mă!)

„În război pârjolesc înainte paranoia celor nerevizuite...”, poeta cu semnătura ei se face cunoscută tremurând recunoscătoare, rușinată mortal! Ce prozopoeie, ale unei „hemoragii” în care ard cheaguri de spirit lovindu-se cu materia vulcanică. Sau un strigăt de astă dată verde-alb: „Alintă-mă mai mult, Coventry/ să cadă din norii anglo-catolici/ ai derivei din noi înalte simțiri deprimare” sau „Ce anume forțează persoana lirică să se ducă de bunăvoie la judecată deși trebuia să rămână strict neînsemnată?” Iată limbajul eminent al Poeziei!

Spaimile unei limite insuportabile, ezoterice, iau amploare parcă incendiate din însăși realitatea, din delirul istoric al realității. Ele se reprojecțiază fascinant, cu un *tsunami* de replici, ale abisului din profunzimile unui ancestral, iar cântecul ei orfeic, menit să îmblânzească omul, e aurit de „rana care vorbește”, „întâia tăietură”, a gurii, cum spune ea. Limbajul poetic are filoane grele de realitate, patos filofonic existențial, dramatism biografic împregnat de țesutul uneori fastuos al sintagmelor, de armătura rezistentă a unei structuri ce se pliază compozit, derulând clișee ample, pe un discurs autoreferențial, însă și eseistic-psihanalitic, distinge (așa cum Stéphane Mallarmé definise), cu fast melodic interior, statuia *agitată* („*Spiritul e cel ce se-agită*”) al acestei lirici demne de a fi auzită și primită oriunde suntem, în cele trei timpuri arbitrare.

Dar „*cel ce se agită* (aici) *este Spiritul*”, însă aș identifica o teroare dinspre istorie, o *terror mentis* animată de formidabila con-vibrație (afinitate) electivă, cu Lumea, cu Omul actual. „*În război*”, spune poeta, un război neîntrerupt, pe vreme de pace... un război în continuare rece, nedeclarat ca atare, dintre Bine și Rău, un război ce -în mod straniu- omul îl duce cu sine, însă pentru altcineva, căci paradoxul este acesta: ducem războaiele cerului, în materie. Limbajul poeziei ei îl „știm” de când lumea, este cel primordial, peiorativ zicând, cel antebabylonian, necenzurat de zeitatea geloasă. Poezia anglo-saxonă modernă și postmodernă, precum aceasta, explorează cu totul alte dimensiuni ale cunoașterii revelatorii, decât cea din arealul neo-latin sau germanic. Și totuși, ceva de profunzime, ceva structural european, rezonază între noi.

Cred că W. Whitman, T. S. Eliot ar fi sărutat mâna care scrie semnând Denise Riley! Textul curge fără virgule, flux de enormă respirație, este *catharsis* și exorcism, este spasm și surprize de lumini cumva reci, dar orbitoare, flux de particule ionizate, pulsatorii, suflete într-un mare suflet. Revelație a ceva „*tăcut pe dinafară/ dar vibrând asurzitor înăuntru*”, astfel supapa este chiar „*cicatricea spre vindecare care consimte să dea glas*”, gura este „*tăietura cea dintâi, care cântă*”, „*părul orbește în luminile neprihănite*” și „*gura întinde un spațiu ezitant*”...Denise Riley aude tragedia lumii, o confruntă pe ai ei, ca entitate-oracol, ea aude „oamenii și orașele lor rezonante cum sunt distruse”, cu fiecă por și celulă. E cert că psihologul Denise Riley, omul de vastă cultură, universitarul, se simte în libertatea cea mai înaltă prin poezie, o poezie a generoasei meditații umane, dar și a strigătului cu euristice volute contestatate pacifiste, ecologice și militante. Ne-a mărturisit că este onorată să fie tradusă în română. Am inclus-o în trei numere ale revistei Noua Provincia Corvina, în revista Vox Libri a Bibl. Județene Deva, în Revista Agero Stuttgart, și în volumul meu antologic, Cartea întâlnirilor”.

EUGEN EVU

DENISE RILEY

SPRING 1993/ PRIMĂVARA 1993

Știi că exist în pădure
că pot luci în clar obscur ca o pădădie
că pot să mă rumenesc ca murele sau să
cresc palidă

precum o colombină dezbracată de culoare
la apus sau să amestec pârguirea ca strugurii
pe o gura ce plânge-n sughituri că ceva
crește să-mi dea putere și mie ca și ție -
nu vezi că asta-i tot ceea ce pot face
nu vezi că-i teribil de obișnuit

dacă o voce matură și clara cântă absentă
Cînd ai să vii iar acasă?
Cînd luna și soarele or să sară pe deal

deasupra orașului, canalul său cărămiziu
mărginit

DARK LOOKS/ PRIVIRI INNEGURATE

Cine sunt eu sau oricare altcineva nu înseamnă nimic în ordinea lucrurilor. Scriitorul ar trebui pe bună dreptate să fie ultima persoană la care ascultătorul sau cititorul să se gândească cu toate acestea, poetesa cu semnătura ei se face cunoscută tremurând, recunoscătoare, rușinată mortal și mai ales jenată față de sine, aranjându-și părul și bodogănit Dacă, dacă numai n-ar trebui să apar în persoană! Să fiu diafană și muselină! și pe când se agită minutele în război pârjolesc înainte paranoia celor nerevizuite mânate contra unui îngheț care ne gonește în noi împreună - alintă-mă mai mult, Coventry să cadă din nori anglo-catolici ai derivei din noi tonuri înalte de simțiri deprimite la imagini microscopice oribile de suprafețe lucioase minuscule îndesate cu forța curgând pe Niagara, plutind și ciocnindu-se, întrecând cutii de bobine Joseph COTTON fascinat de strălucirea lui cuviincioasă: odată ce noi ca ectoplasme înfășurate în tamâie suntem suflați noi unitați ude learca și alungate se adună în haine lucioase să fie spilcuiți în propriul polimer: totuși nu-i cum trebuie să dărdăie și să pâlpaie față de fictiva „plictiseală mondenă a tineretului” prin mândria hormonală a vârstei de mijloc a *Doamnă, trebuie să sângerezi, este necesar...* Șterge, Șterge georgette. Singurul motiv pentru a-mi jefui sângele este dacă ați gândi. Și ce? Toți avem așa ceva: de atunci încoace v-ați simți fiecare mai bine: mai puțin aparte. - Mai de loc: mai mult e pentru mine să știu că eu am o cantitate, ca un manual despre anxietate sexuală pe când activista-socială poeta din mine și-ar dori răzbunarea pentru a se fi născut și a fi fost părăsită. Ce anume forțează persoana lirică să se ducă de bunăvoie la judecată deși trebuie să ramână strict neînsemnată? contează pe această stagnare să pară tare iubitoare și lumească: un val pentru mania care o face să se simtă din când în când înduioșată și neputincioasă? sau de altminteri schimbă direcția să devină arogantă de vreme ce șmecheria nu-i departe de disperare: Așa că ori mă iei ori mă părăsești. Nu, așteaptă, Nu am vrut să spun părăsește-mă, așteaptă, numai nu o fă - nu luneca și nu atinge subsolul paginii pentru ca apoi să te ridici ca să te duci

Selecție și traducere de EUGERN EVU și M. ZAVATI GARDNER

cu balsam
scuturat lângă
piatra-nnegrită
și case din beton
îngrămădite
strâns

împreună, un oarecare alergând de la o ușă
la alta
batând și palavragind la fiecare ușă, pe când
alții
pașunează ca bovinele privind îngândurate
în zori

și ridicându-și capetele și coborându-le
nepăsătoare
până când nimeni nu mai trebuie acum să
zăbovească prin spatelul șurilor
cu o funie sau o privire, trăncănind vrute și
nevrute

**Invitat de onoare la
Castelul cărții mele**

**Eugen Evu despre
Europa
plurilingvă :
Santiago
MONTOBIO
(Spania)***

Născut la Barcelona
1966. Santiago

MONTOBIO de BALANZO este unul dintre cei mai valoroși poeți contemporani, aproape necunoscut mediilor literare din România, evident, nu din vina lui, ci a izolării din care ieșim greoi, dar sperând într-un boom în acest sens, din 2007, anul integrării noastre în Uniunea Europeană. Prin bunăvoința sa și admirația pentru literatura română, am luat cunoștință nu doar de prodigioasa lui prezență, ci și de revistele „Europe Plurilingue” și de Revista de Occidente”... Marele poet academician mi-a trimis câteva din cărțile sale iar în revista Noua Provincia corvina a apărut cu grupaje retraduse din italiană. Deasemeni, l-am inclus în vol I Cartea întâlnirilor. Ceea ce am simțit la primele lecturi ale acestui foarte important poet contemporan, a fost o puternică afinitate electivă, o empatică consonanță euristică și ...teosofică, pentru care el are sintagma „teologului dizident”...

Santiago Montobbio este licențiat în Filologie Hispanică la Universitatea din Barcelona. Profesor de Teoria Literaturii la Universitatea Națională de Educație la Distanță (UNED). A debutat ca scriitor în „Revista de Occidente”, în luna Mai 1988, la Madrid. Indesebi cartea lui „Spitalul Inocenților” a fost elogios primită de iluștrii autori : Ernesto Sabato, Juan Carlos Onetti, Miguel Delibes , Camilo Jose Acela, Carmen Martin Gaité, Jose Angel Valente..

Alte cărți de succes : Los versos del fantasma (Mexico,2003) și „El anarquista de las bengalas”- Barcelona (2005), carte nominalizată pentru Premiul Quijote 2006, la Asociația Scriitorilor din Spania .A publicat și proză, editat fiind frecvent în Castilla de Nord(Valladolid) sub egida lui Miguel Delibes.Santiago Montabbio este tradus în Anglia, Germania, Italia, Danemarca și Portugalia, iar de acum și în România, unde sperăm să fie editat antologic de oameni care își pot permite. Este vicepreședinte la „Association pur le Rayonnement des Langues Europeenes”(ARLE), din Neuilly- sur- Seine, și corespondent permanent al revistei EUROPE PLURILINGUE, editată la Universitatea Paris 8.

Referințe semnate de prodigioase nume din țările unde a fost tradus, reliefează un autor complex, în plică accesivă. Nici una din marile teme ale lumii actuale nu este absentă. Stilul este elevat, de un colorism și temperament solar, apollinic. Lirica lui este o splendidă pledoarie pentru frumusețe și catarsis prin artă,cu nuanțe rafinat soterologice, explorând în zonele laice, o „teologie a abandonului” (Vuelta de Turco- Bogota) dar și un strigăt de patos și un corolar simbolist de o impresionantă vigoare și generoasă expresie a profunzimilor oglindite în cerul înaltelor afecțiuni .

Obscuritatea subtextuală este salvată de diafanul non-descriptiv, substanțial metaforic, semnificativul fiind prioritar...

Un suflu soterologic, un ezoterism disimulat „Numărul care doarme în fructe, citește semințele, și din „inima rară” ..(din Tierras); obsesia fluturilor, „aspirați de vânt”, simbol al eternității și luminii oglindite(-mimesis) într-o extrapolare metaforică cu „ las tierras de suicida” , a zonei crepusculare, sunt străluciri ale unei cunoașteri inițiatice, prin propriile „submersiuni „ în ancestralul memoriei ...Poate că arta sa poetică se rezumă din micul poem CHIAVE, pe care-l redau tradus din italiană: „Nu este nimic nu există durere nimic/ nu așteaptă nimic./ Pentru că/ tot ceea ce am scris/ este o formă a visului meu „(Non so niente, non desiderio niente/ non aspetto niente/Pero/ tutto cio che ho scritto/ ha la foirma del mio viso” .(trad. Din *Piera Mattei*).

Însă substanța acestei lirici remarcabile nu induce nicidecum tenebrosul, obscurul, ci s-a remarcat deja o luminozitate de aură (energetică), subtilă, care radiază pe câmpul logosului său semantic .Aș spune că poetica sa este o semiotică a semințelor inefabile.Poezia, într-adevră, este ” Un modo de aflilar la punteria /para arruinarne y perseguirme a traves de la agatadora .”

Referințe elogioase confirmă fulguranta mea impresie : J.A.Aguado,Giuseppe Belini, Jean-Luc Breton, Rodriguez Campos, Inaki Ezkerra, A.A.Herrera, Jesus Sola Ferrer, Paul Mathieu, Enrique Villagrasa, Ernesto Sabato, Miguel Delibes, Camilo Jose Cela, Carmen Martin Gaité, Jose Angel Valente....Intrevedem un mare destin literar asumat cu energie și foame de cunoaștere – comunicare elevată, prin implicare și practică taumaturgică, într-o lume a suferințelor Ființei.

Volume : Hospital de Inocentes (1989); Etica confirmada (1990); Tierras (1996); Los versos del fantasma (2003); El anarquista de las bengalas(2006). *

Traduceri în română și prezentare ale subsemnatului în Rev. Provincia Corvina, rev. Agero Stuttgart și Vox Libri.

Gabriela PETCU

ROMÂNI CU CARE NE MÂNDRIM (2): MIHAELA MIHUȚ

Mihaela Mihuț, o actriță care joacă pe scenele americane păstrându-și o parte din suflet în România

„Arta este o vindecare, o sărbătoare a vieții”*

Am avut plăcerea să o cunosc și să port discuții cu această minunată actriță, Mihaela Mihuț. Povestea ei, ar putea deveni un frumos scenariu de film în care realitatea se împletește cu vise, amintiri și sentimente. Când mi-a spus cu emoție în glas „eu nu joc un rol ci chiar îl trăiesc”, am înțeles că nu-ți rămâne altceva de făcut decât să respiri odată cu ea.

Mihaela, s-a născut într-o zi de primăvară iar primi pași i-a făcut în satul bistrițean Căianu alături de părinți, bunici și sora sa Camelia. Tatăl Mihaelei, Ioan Mihuț, era preot în județul Bistrița și uneori, când fetele erau mici, el îi spunea

soției sale Maria care îl asculta cu încredere: „Cami, are să se facă doctoriță, Mihaela-actriță, iar eu am să plec în America.” Și iată, acum Ioan Mihuț este preot în Detroit, Camelia Mihuț doctoriță în Grecia, iar Mihaela Mihuț predă actoria unei clase la Thomas G. Waites Studio în New York și are la activ roluri în filme de succes.

Actrița își amintește cu nostalgie de perioada frumoasă a copilăriei. „Bunica, Susana Vidican, era o femeie blândă și avea grijă de mine cu multă dragoste. Îmi aduc aminte un plăcut ritual al spălării pe cap, când venea momentul clătutului iar ea pregătea apa în care puneam un pic de oțet ca să lucească părul. Nu voi uita niciodată acel miros de apă cu oțet. Uneori, când îmi este greu, închid ochii și mă întorc pentru o clipă în lumea copilăriei iar acel miros, revine și atunci știu că voi trece cu bine de toate problemele. Bunica, s-a urcat la Ceruri fără să pot să-mi iau rămas bun de la ea... Acum, mă gândesc mereu la bunicul meu, Alexandru Vidican și abia aștept să merg în România unde mă voi întâlni cu el.”

Mai întâi, a luat drumul Americii Ioan Mihuț, care a devenit preot la Biserica „Pogorârea Sf.Duh” din Warren, Michigan; Mihaela cu sora și mama, au venit în 1983 pe aceste meleaguri pentru a-și întregi familia. Era în clasa a V-a. Următorii ani îi va petrece în cadrul comunității românești din Warren până la absolvirea liceului, în 1989. Viața în comunitatea română din Warren (un orașel satelit al Detroit-ului) semăna într-un fel cu cea de la Căianu, satul unde copilăriseră fetele. Oamenii se cunoșteau și judecau exigent fiecare gest nepotrivit. Familia preotului trebuia să fie un exemplu. Cele două surori, Camelia și Mihaela, au avut o educație corectă dovada fiind evoluția frumoasă a fetelor și poziția lor în plan profesional din acest moment.

După 1989 Mihaela și Camelia se vor întoarce în România, pentru studii. Mihaela va fi admisă la IATC (Institutul de Artă Teatrală și Cinematografie) București, la clasa prof. Dem Rădulescu. Din anul II clasa va fi preluată de Gelu Colceag.

Începând cu anul III va interpreta diverse roluri la Teatrul Național din București, împreună cu Adrian Pinteau. Va mai urca și pe scenele Teatrului Nottara și a Teatrului Româno-American. În 1994 pe când avea un an de la absolvire, revista „București Match” a prezentat-o pe prima copertă - dedicându-i și un spațiu într-una din pagini. Mihaela obține chiar o bursă din partea Fundației Culturale Române. Înainte de absolvire, joacă deja în două spectacole: „Puricele” la Teatrul Nottara alături de Horațiu Mălăele, Dana Dogaru și Cerasela Iosifescu care a devenit una dintre cele mai bune

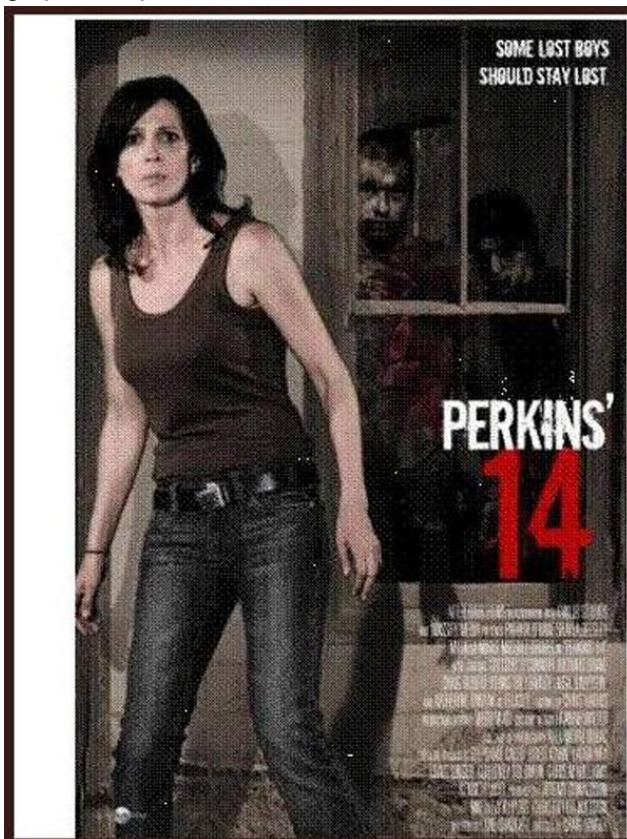

prietene; rolul May din „Fool for love” jucat la Teatrul româno-american o marchează în mod deosebit datorită marelui actor și om Adrian Pintea. Tot atunci, obține un alt rol de anvergură, în „Orfeu în Infern”, montat de Adrian Pintea la același Teatrul româno-american. La Teatrul Cassandra, joacă cu colegii de clasă spectacolul regizat de Gelu Colceag rolul D-nei Martin din „Cântăreața cheala” scrisă de Eugen Ionescu. Cu acest rol câștigă premiul pentru cea mai bună actriță la Festivalul de Teatru de la Costinesti.

Tatăl Mihaelei îi spunea adesea „Mihăiță (așa o alintă) ar trebui să continui studiile la New York să ai o diplomă și să fii profesoară”. Așadar, se întoarce în America și ascultându-l, se înscrie pentru examen la The Actors Studio cel mai puternic centru actoricesc. Aici au studiat mulți dintre actorii celebri precum Dustin Hoffman, Al Pacino, Robert De Niro, Jack Nicolson și alții dar nu toți au fost admisi de prima dată așa cum s-a întâmplat cu Mihaela. S-a pregătit singură, alegându-și un rol potrivit accentului ei iar cu o zi înainte de audiere, nici măcar nu știa adresa de la Actors Studio. Mihaela Mișuț obține Master of Fine Arts, Program in Dramatic Arts, condus de „The Actors Studio” la The New School University New York. După absolvire va fi admisă, la 20 februarie 2002, ca membru al clubului actorilor profesioniști, „The Actors Studio” din New York. La sfârșitul anului 2006, are un rol în piesa de debut a lui Mark Leib, „Art People”.

Anul trecut (2008), Mihaela avea o repetiție cu public la Actors Studio interpretând rolul principal Anka al piesei „Hunting Cockroaches”, personaj cu care se indentifică. Anka este din Polonia și vine la New York să devină actriță dar datorită accentului, îi este extrem de greu și nu reușește. După repetiție, un domn din sală a întrebat-o dacă accentul și l-a confecționat pentru rol sau chiar îl deține. Aflând că Mihaela este din România, nu i-a venit să creadă. Craig Singer, regizorul filmului „Perkins’14”, tocmai încheiase un contract cu Studiourile „Media Pro București” iar peste o lună, mergea în România pentru filmări. Imediat, Mihaela a avut audiere în vederea rolului din filmul „Perkins’14”, și așa a

ajuns să aibă cea mai superbă vară, nu numai pentru rolul principal din film dar și pentru faptul că era acasă, în România. „Perkins’14” prezintă povestea locuitorilor unui oraș american care sunt atacați de un grup de 14 ființe dezumanizate, acestea fiind copiii răpiți cu zece ani în urmă și instruiți să ucidă, pentru personajul Perkins. Profesionalismul Mihaelei Mișuț este evident și de această dată.

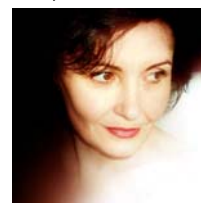

Pentru viitor, Mihaela lucrează la o piesă regizată de Mirra Bank numită „Informed Consent” care a avut succes la Londra iar acum, o vor produce studiourile din New York. Mihaela joacă rolul unei românce și chiar are câteva scene în care vorbește românește. Cu siguranță, va fi un succes și faptul că Mihaela Mișuț își poartă cu mândrie originea de româncă, o va face să strălucească și în acest rol.

Întrebând-o dacă are un vis anume, Mihaela mi-a răspuns: „Îmi doresc să am o școală de teatru care să fie într-o bisericuță și să

aibă o ușă roșie. Tot timpul îi spun tatălui meu ce norocos este că are un teatru. Pentru mine Teatrul este Sfânt ca și Biserica. Aici, aș vrea să învățăm să fim actori buni ceea ce înseamnă să fim oameni buni, să avem piese de teatru care să emoționeze și împreună să sărbătorim pentru că arta este o vindecare, o sărbătoare a vieții așa cum spune și Wilhelm Reich «Art is either self-cure, or a celebration of life»*.”

Mă despart greu de Mihaela Mișuț. Pot spune că sunt mai bogată sufletește de când am cunoscut-o. Dincolo de frumusețea ei ca femeie, am găsit cea mai nobilă stare pe care o poate avea un om, aceea de iubire și dăruire necondiționată.

Gabriela PETCU
Iunie, 2009

Artist al imaginii și al cuvântului Brassai (1899-1984)

Se împlinesc anul acesta 110 ani de la nașterea unuia dintre cei mai scilpitori artiști ai secolului XX – Halász Gyula, cunoscut sub pseudonimul de artist **Brassai**, care îi evocă originea. Cu toate acestea, parizian prin adopție, n-a mai revenit la Brașov niciodată...

Tatăl său, care studiasse la Sorbona, s-a reîntors la Paris ca profesor, în 1903. Era primul contact al micului Gyula cu Orașul Luminilor.

Adolescent, înrolat în armata austro-ungară (1917-1918), Brassai a trăit experiența frontului și a detenției, după ce se exaltase pentru mișcările de stânga, și s-a înscris la Academia de Arte din Berlin – Charlottenburg (1921-1922). Revenit la Paris (1924), a lucrat ca jurnalist și pictor. Prietenia cu Henri Michaux, cu Kertész André, cu Maurice Raynal, cu Picasso, cu Jacques Prévert, cu Henry Miller... l-a adus în inima vieții artistice a epocii.

S-a dedicat fotografiei (în tehnică tradițională) începând din 1926, deschizând prima expoziție personală în 1933 – *Paris de nuit* (la Paris și Londra), după ce exersase portretul foto realizând galeria de fotografii ale scriitorilor și artiștilor pentru revista „Harper’s Bazaar”. Un an mai târziu primi Medalia Emerson, la Londra, pentru cartea *Paris after Dark*. De-a lungul timpului, Brassai a deschis zeci de expoziții de fotografie, grafică și chiar sculptură, a scris și a ilustrat numeroase cărți.

Bistrot-Tabac, *Sculpturile lui Picasso* (însoțită de fotografii) (1943-1946), *Histoire de Marie* (poem suprarealist, scris în 1949) sunt câteva dintre ele. Decorurile fotografice pentru diverse spectacole de teatru și balet, filmul realizat la grădina zoologică din Vincennes *Tant qu’il y aura des bêtes* (1956, care îi aduce Premiul pentru originalitate la Cannes) sunt alte experiențe care-i consolidează prestigiul. În 1957 a primit Medalia de aur la Bienala de fotografie de la Veneția. Și au urmat alte premii: Premiul Societății americane a fotografiilor de magazine ilustrate – 1966, împreună cu Ansel Adams, Medalia orașului Arles, titlul de Cavaler al Artelor și Literelor (1974), titlul de Cavaler al Legiunii de onoare (1976), Marele Premiu Național de Fotografie (1978). În 1960 îi apăruse albumul *Graffiti*, în Germania, iar în 1964 *Convorbiri cu Picasso*, la Paris. *Scrisorile către părinți* îi apar mai întâi la București, în 1980, reproducând epistole scrise între 1920 și 1940.

Am reținut câteva dintre momentele semnificative ale biografiei lui Brassai, pentru a-i reîmprospăta imaginea în conștiința cititorilor. „Ochiul Parisului”, cum i se spunea, a exaltat emoțiile contemporanilor săi prin excepționala acuitate a viziunii și spiritului de observație. Un *copil teribil* al generației sale, cu simțurile încordate în contemplarea spațiilor de întâlnire a grandorii și decrepitudinii. Prietenul tuturor artiștilor vremii, cu o existență frenetică și boemă, era fascinat de real; îi sonda adâncimile, până la a-l revela drept fantastic. Compoziții elaborate și totodată spontane, fotografiile sale rețin suflul al unui moment unic, dar reprezentativ, în care figuri, scene, ziduri cu memorie, străzi modeste, monumente etc. sunt surprinse în cel mai expresiv moment, în lumina studiată (dar reală), „pândită” de artist cu o excepțională „știință” a privirii.

Pe de altă parte, *Convorbiri cu Picasso* (1964) dezvăluie încă o dimensiune a excepționalei personalități a lui Brassai. A vorbi despre talent scriitoricesc e puțin spus în cazul lui. *Convorbirile...* sunt, în același timp, un jurnal, un roman, o biografie (cu nota de autenticitate necesară), un document de epocă, un amplu portret al unui artist celebru, o suită de portrete de personalități ale vremii, o evocare a Parisului în anii războiului, reconstituirea unui dialog – care nu se constituie în interviu. Și nu doar atât...

Convorbiri cu Picasso relatează evenimente din anii 1943-1962, într-un Paris sub amenințarea războiului, apoi invadat, apoi ruinat și, în fine, căutându-și echilibrul... Figura lui Picasso e punctul de reper. În jurul artistului, o lume întregă de personaje, mai mult schițate, dar mai ales viața boemă a Parisului, mediul artiștilor și cuvintele lor despre artă.

Brassai trebuie să fi ținut un jurnal. Amănunțele – inclusiv stările emoționale de

moment – sunt notate cu precizie, încât evocarea, chiar plastică, nu pierde din „adevărul” faptului real, asupra căruia depune mărturie.

Prezența autorului în propria sa evocare e una discretă. El e observatorul parcă fortuit al evenimentelor. E cel care vede cu precădere – gesturi, opere de artă, obiecte atinse de mâna lui Picasso, spații, lumini, chipuri... și le înregistrează nota dominantă.

Uneori, schița de portret pleacă de la trăsăturile fizice, atribuindu-le semnificație abstractă:

„Cu fața sa cu trăsături regulate, nasul drept, ochii limpezi și coama de artist ce-i cădea în bucle pe ceafă, lăsându-i fruntea descoperită, semăna cu un Oscar Wilde pe care o bruscă substituie glandulară l-ar fi făcut mai energic, mai viril. Prestanța sa, felul de a-și ține capul leonin, figura impasibilă, gravă, aproape severă, gesturile sale sobre, măsurate, de o extremă încetineală, îi confereau autoritatea unui conducător de oameni, născut pentru a fascina și a domni, dar și pentru a condamna și a lovi”¹⁸.

Alteori, privirea lui Brassai întâlnește o altă privire și îi remarcă *secretul*. Ce vede el în ochii lui Picasso?

„Dacă par enormi este pentru că au curioasa facultate de a se deschide foarte largi, descoperind sclerotica albă – uneori chiar și partea de deasupra irisului – în care lumina se poate reflecta și scăpăra scânteii. Deschiderea pleoapelor este ceea ce face ca privirea sa să pară fixă, demențială, halucinantă... [...] Este ochiul unui vizual, făcut pentru o perpetuă mirare”¹⁹.

Probabil această acuitate a privirii a consolidat ceea ce afinitățile au construit – o prietenie între doi artiști. Poezia lumii reale depinde de virtutea privirii de a o transfigura sau chiar de a o vedea.

Uimit de puterea fotografiei de a exprima indicibilul, Picasso conchidea, la un moment dat: „Fotografia a venit la țanc pentru a elibera

pictura de toată literatura, de anecdotă și chiar de subiect...”²⁰. Atare observație e în consonanță cu acel gen de explicații privind capacitatea pictorului-sculptor de a „imagina” lumea:

„Picasso, și se reproșează adesea îndrăznelile, deformările; dar dacă oamenii ar vedea ceea ce îndrăznește să facă natura în domeniul acesta dintr-unul și același «motiv»!”²¹.

Descrierile lui Brassai au relief și expresivitatea lor vine din puterea privirii de a desprinde obiectele din fundal și a le „fotografia” viața, fără a distruge inefabilul:

„[...] *Capul de mort*. Operă puternică. Mai curând un cap monumental împietrit, cu orbitele goale, cu nasul ros, cu buzele șterse, decât o hârcă descârnată, zgâită. Ai zice un bloc de piatră prăvălită, cu

cavități scobite, roasă și lustruită de atâta rostogolire de-a lungul veacurilor”²². Sculptură, fotografie și cuvânt. Aceași realitate în trei forme de expresie.

Evocarea prieteniei de lungă durată dintre cei doi artiști are calitățile unei scriituri pline de fervoare și noblețea discreției, mai ales în privința vieții intime a lui Picasso. Brassai își asumă nefericirile și eșecurile prietenului său. Femeile din viața pictorului, despre care vorbește fugitiv, ca și capriciile, toanele, schimbările umorale, imprevizibilul comportamentului artistului – toate detaliile care compun personalitatea acestuia se acumulează, pur și simplu, fără să țintească spre concluzii și imagini de ansamblu. Nicăieri vreo judecată a lui Brassai referitoare la moralitatea sau impulsivitatea prietenului său. Scriind cu atâta afecțiune nerostită, dar evidentă, Brassai reușește ceea ce a izbutit prin fotografie. Să surprindă „adevărul” ființei, culoarea din miezul imaginilor alb-negru. Percepția lui, finețea observării detaliilor, naturaletă dialogurilor își găsesc corespondentul verbal cel mai plastic și surprinzător, încât cartea devine o creație literară a cărei mare calitate este capacitatea de a imortaliza o întreagă epocă. O scriere care poate fi pusă oricând alături de texte de referință din literatura postbelică.

BIANCA OSNAGA

¹⁸ Portretul lui André Breton în *Convorbiri cu Picasso și 51 de fotografii ale autorului*, trad. Radu Ionescu și Yvonne Oardă, București, Editura Meridiane, 1975, p.22.

¹⁹ Ibidem, p.34.

²⁰ Ibidem, p.58.

²¹ Ibidem, p.92.

²² Ibidem, p.66.

APĂ DE BĂUT

Paul Everac sau atele pentru societate

Printre marii scriitori contemporani, o constantă a mesei de scris, mai mult decât a scenei sau a librăriilor, este Paul Everac, ajuns la venerabila vârstă de 85 de ani. Distinsul dramaturg, ca și când nu ar fi destul că s-a dovedit a fi până acum un scriitor extrem de prolific, a răbufnit în ultimul timp cu mai multe cărți de proză, de poezie, de scrisori și de pamflete. Nu doar multe, ci și variate. Dintre ele mă voi opri de această dată la volumul de scrisori, care e, de fapt, o reglare de conturi cu lumea. Social, lumesc, civic, scriitorul se plasează ca un Eugen Ionescu al juneții, aflat *În război cu toată lumea*, dar nu la o vârstă la care acizii, de multe ori drepti, să aibă puterea de a-i dizolva cariera, spectrul. Scrisorile, apărute la Editura Semne, au dat un înconjur al lumii culturale, însă nu au fost remarcate de foarte mulți, fiind reiterată și constant hrănită ideea stupidă că Paul Everac e un scriitor depășit, inactual etc. Scrisorile sale, peste 100, adresate unor personalități de prim rang ale politicii, literaturii și societății nu sunt o extravaganță a unui om bătrân care spune acum ce vrea și face cu ou și cu oțet pe oricine fiindcă oricum nu mai are nimic de pierdut, probabil că unele atitudini au fost luate și în tinerețe, ci e altceva. E o atitudine de filosof grec dintre cele mai curate, dintre cele mai lucide care există. Când le-am citit, mi-am zis: e prieten cu adevărul, iar cu Platon doar amic. Nu sunt totdeauna de acord cu părerile dumnealui, cum e și normal, dar capacitatea critică, severă, parcă de diriginte al clasei numită România, extrapolată, cred că ar fi fost foarte benefică acestei țări spre vindecarea ei de rănilor interne care mimează a-i fi organe. Atitudinea e de multe ori de lord acid, de usturime, fiindcă adevărul doare, doare crâncen, de prieten care îți arată greșelile ca să te schimbe, în locul unei laude siropoase din spatele lornietei și a unor aplauze de protocol din vârful degetelor. Sunt niște scrisori foarte curajoase și dure care pe de o parte justifică fuga unora de Paul Everac, dar nu le motivează neintroducerea în unele ediții citrice, ca lămâia, ale literaturii române. Scriitorul nu atacă, nu lovește brut, ci ia tonul întâi, cu un diapazon foarte fin al maieuticii,

astfel încât scrisorile dumnealui chiar par dialoguri, autorul te presupune dialogând cu el și conversează, te condamnă astfel încât să vezi că ai greșit. Îți arată a cincea roată de la căruță când tu crezi că problema e la animalul de tracțiune. Aceste atele pentru societate nu doar arată cu degetul, ci polemizează, de apreciat sunt scrisorile către Constantin Noica, G. Liiceanu, H.R.Patapievici, Ion Iliescu, Adrian Năstase, Corneliu Coposu, Octavian Paler etc. unele dintre ele adevărate eseuri de balanță filozofică și morală, problematică și politică, deseori chiar stupefiant de coerente pentru un scriitor. Paul Everac e, după o judecată corectă, unul dintre cei mai serioși scriitori de la noi dar nu vine zilnic în fața oamenilor pe un ton acuzator să îi mustre, nici nu îi place să facă frumos la show-uri de televiziune. Scrisorile acestea arată de fapt seninătatea scriitorului cu sine însuși și tristețea de a vedea o lume a cabotinilor și intereselor de tot felul. Dar, din păcate, de data aceasta, nu e teatru. Nu știu câți scriitori ar putea prezenta scrisori atât de dure către contemporanii lor, ci, prinși într-o dantelărie nu a politeții, ci a ipocriziei compromit esențialul stilului epistolar, mesajul. Paul Everac pare că preferă să piardă prieteni decât să se piardă ca avocat din oficiu. Mă întreb totuși, scrisorile acestea sunt motivul izolării sale sau o strădanie de a o motiva? Pe undeva ambele urechi aud realitatea și numai mintea adevărului o înțelege! Pe undeva Paul Everac a înțeles că literatura și cultura sunt mai mult dreptate decât marketing și mai mult talent decât vrăjitorie și aburi. Se mai scriu și în libertate cărți de curaj, dar chiar această idee mă sperie: dacă o carte în libertate ajunge să fie de curaj, libertatea rămâne libertate sau devine un cântec de cântat la alte mese?

DARIE DUCAN

Corespondență de la Paris

Un spectacol de "thalie"

Seară de sfârșit de mai 2009, ora 20,30, Hyères, Franța. În fața Teatrului "Saint Denis" dintr-un oraș de pe Coasta de Azur un public iubitor de teatru aștepta începerea reprezentației unei trupe din România, în limba română. Titlul din afiș este incitant pentru o societate care nu a cunoscut comunismul pe propria piele: *"L'histoire du communisme racontée aux malades mentaux"* ("Istoria comunismului povestită bolnavilor mintali") de Matei Vișniec, în regia Monei Chirilă (Teatrul Național "Lucian Blaga", Cluj). Prezentarea din pliantul spectacolului este de asemenea incitantă: *"Găzduirea la Teatrul "Denis" a "Istoriei comunismului povestită bolnavilor mintali" pus în scenă de către Teatrul*

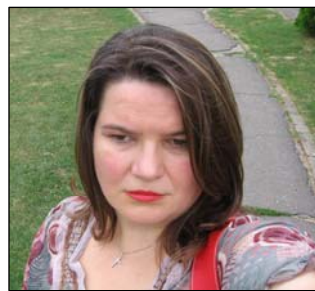
"Puck" este rodul unui proiect de colaborare încheiat în 2007 între conducerea "Echo" și Mona Chirilă. Această aventură franco-română s-a materializat deja prin prezentarea la Cluj Napoca a spectacolului "Prietenul sau legenda frățiorului lui Cupidon" în 2007.

"Echo" a prezentat, de asemenea, "Lebensraum" la Cluj în ianuarie 2009 la invitația Centrului Cultural Francez din Cluj și a Institutului Cultural Român din Paris.

Spectacolul a fost urmat de o întâlnire cu echipa Teatrului "Puck" și Mona Chirilă la care au fost de asemenea prezente doamnele Ileana Orlich de la Universitatea de Stat din Arizona care a semnat adaptarea textului și Magda Cârneli, directorul Institutului Cultural Român din Paris."

Spectacolul a fost subtitrat în limba franceză pe un baner în partea superioară a scenei. Trupa a însuflețit sala de nenumărate ori. Ropote de aplauze, râs din toată inima, participare afectivă. Actorii

au fost copleșiți în final de chemările publicului (de vreo cinci ori) în fața scenei (Dana Bonțidean, Anca Doczi, Dragoș Pop, Lucian Rad, Pavicsits Robert).

Așa cum era prevăzut, la finalul spectacolului a avut loc o discuție liberă cu trupa de teatru, Mona Chirilă și spectatorii doritori să pună întrebări lămuritoare. Au fost puse în discuție motivul alegerii acestei piese într-o interpretare originală. Cineva dintre spectatori spunea că a văzut spectacolul și la Paris în varianta franceză și nu regăsește aici replicile din acea reprezentație. Mona Chirilă a explicat că dumneaai operează la un colaj de replici

în piesele pe care le pune în scenă întrucât ca regizor dorește să se exprime în virtutea propriei viziuni asupra spectacolului ce urmează a fi prezentat. Pentru adaptarea literară a textului a fost sprijinită de Ileana Orlich. Alți spectatori au fost interesați de atmosfera din țară la 20

de ani de la Revoluție, mai ales în ceea ce privește relația dintre teatru, televiziune și radio, dar și de implicarea statului în actul artistic. Actorii și Mona Chirilă au precizat că au avut sprijinul unor organisme ale statului român pentru împlinirea acestui proiect, iar în ceea ce privește cenzura nu se mai poate vorbi astăzi de prezența acesteia în actul artistic.

În finalul acestei discuții, o doamnă a ținut să remarce faptul că marele câștig al spectacolului pe care l-a văzut este transmiterea unei emoții speciale care nu este deloc specifică teatrului francez, o tensiune emoțională care transfigurează și convinge.

GABRIELA MOCĂNAȘU

(Foto: stradă din Hyères)

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

ECOURI LA NUMĂRUL 4/2009

Bună seara și mulțumesc foarte mult!
Mă simt onorată să citesc ceea ce mi-ați trimis.

Vă doresc mult succes, inspirație și
putere de muncă!

Vero

Nu am cuvinte să vă mulțumesc pentru
locul de onoare al poeziei mele. Cum pot intra în
posesia revistei?

Dau adresa și plătesc la poștă??

Alexandru Jurcan

Mulțumesc, cu admirație,

Victorita Duțu

Stimate domnule Băciuț,

Vă mulțumesc mult și vă felicit pentru
acest număr excelent din "Vatra veche".

Lucia Sav

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,

Mulțumesc pentru revista "Vatra
Veche", fiecare număr e interesant și frumos
conceput.

Aș dori să vă întreb dacă a apărut
Dicționarul pentru care ne-ați cerut în iarnă
date???

**Cu prețuire,
Daniela**

Mulțumesc pentru "Vatra nouă",
speranțe și succese pe mai departe!

Cu stimă, M.M.

Mă bucur de fiecare dată când mai văd
cultura autentică supraviețuind. Succes!

Traian Penciu

Mulțumesc! E o reușită deplină. Fiecare
nou număr e o sărbătoare...

Sânziana Batiște

Domnule Nicolae Băciuț,

Am reușit să deschid revista! În mizeria
informațională care ne invadează zilnic, "Vatra
Veche" este ca un balsam pentru suflete. Ea
dezvăluie un alt chip al lumii, cel într-adevăr
creat după asemănarea lui Dumnezeu. Noapte
bună...

Lăcrămioara

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
FELICITĂRI și vă MULȚUMESC pentru noua
VATRA VECHE prin câteva versuri, care cred
că poartă în freamătul lor un Crez : " E ceasul
Divin / ce bate la poartă / desprins din Lumină /
așteaptă, / ascultă, / și intră "..

Cristina Sava

Bădie,

Tot mai frumoasă, tot mai complexă
"Vatra veche". Mă umple de bucurie să văd că
ea merge înainte, indiferent de "vânturi,
valuri".... Ține bine cârma, Baciule! Felicitări!
Vă trimit cu atașament(ul convenit), pentru
numărul viitor, un material... De văzut.

Mioara Kozak

Bună seara!

Vă mulțumesc pentru revistă și pentru
interviul publicat.

Cu doriri de bine,

Călin-Emilian Cira

Dragă NICOLAE BĂCIUȚ - redactor-șef la
"Vatra veche", îți mulțumesc mult pentru nr. 4 al
revistei, trimis pe internet. Felicitări pentru
toate! Dumnezeu să-ți dăruiască putere și har, pe
mai departe! Te îmbrățișez cu dragoste.

Aurel Hancu

Mulțumesc mult, un număr superb,
felicitări. Cu drag ș

Andana Calinescu
Trimit mai departe!

Stimate domnule NICOLAE BĂCIUȚ,

Vă mulțumesc mult, atât pentru
trimiterea revistei *Vatra veche* în format
electronic (**CALDE ȘI SINCERE
FELICITARI!** - este un număr deosebit de
substanțial, curajos, prin care se apără, cu
vigoare și cu argumente de necontestat, valorile
culturii românești **AUTENTICE!**), cât și pentru
publicarea articolului meu despre martirul/
mucenicul Eminescu!

Cu, mereu, aceeași prețuire,

Adrian Botez

Vatra culturii românești

Numărul 4 al publicației "Vatra Veche",
editată de Asociația "Nicolae Băciuț", inserează
articole, eseuri, recenzii, proză, poezie pentru toate
gusturile și toate vârstele. Sunt prezenți în revistă, de
la cei mai tineri condeieri până la vârful de lance al
scrisului. Pe prima pagină a foii ilustrate pentru
familie ne întâlnim cu poezia "Îmblânzirea morții",
semnată de Alexandru Jurcan. Redactorul șef -
Nicolae Băciuț - descrie ultimele întâmplări frumoase

petrecute sub steagul culturii, la Direcția pentru Cultură Mureș, pe care o conduce. Interesant de parcurs este interviul cu Ștefan Augustin Doinaș, semnat de Valentin Marica. Emilian Cira reușește să-l facă pe Nicolae Băciuț să se spovedească în legătură cu întâlnirile cu N. Steinhardt. "Născut, iar nu făcut (din iluzii)", spune președintele SSB, Elena M. Cîmpan, în legătură cu volumul semnat de Cornel Cotuțiu - "Pompa de iluzii". Un amplu eseu despre Mihai Eminescu scrie prof. dr. Adrian Botez, iar Cleopatra Lorințiu descrie "Moldova de sub frunte". Captivant este materialul despre una dintre cele mai vechi tradiții din Hodacul fetelor, scris de cercet. șt. Maria Borzan și drd. Roxana Maria Man. Binevenit albumul cu cărțile autorilor mureșeni, din care aflăm că există un real interes pentru scris. (Răsunetul, 26 mai 2009)

Meniu Maximinian

Revista "Vatra Veche", ajunsă la numărul 4, ne propune, de la primele pagini, o lume a dialogului, prezentată de un constant "om de interviu", cum este scriitorul Valentin Marica. Dialogul, ca graniță între literatură și jurnalism, este bogat în idei și în dezvăluiri cuceritoare, oferă lecturii plăcere și încântare. Despre Ștefan Augustin Doinaș aflăm că situează poezia înaintea prozei. Autorul "Mistrețului cu colți de argint" crede că puterea poetului constă în stăpânirea cuvintelor, că traducerea este actul cel mai puternic de comuniune cu un poet, că, deși s-a prezentat ca un om cu multă judecată, rațional, se descoperă adesea bântuit de o dezordine interioară, că repere importante ale biografiei lui sunt Cercul Literar de la Sibiu și căsătoria cu Irinel, că inspirația este efortul de a munci în fiecare zi. Tot Valentin Marica realizează și un grupaj de interviuri-dialog de la a 29-a ediție a Festivalului Internațional "Lucian Blaga", de la Sebeș și Lancrăm, cu Dan Hăulică ("Blaga nu va fi nicicând o abstracție pentru noi"), cu Achim Mihai ("Printre meritele de bază ale acestui festival a fost faptul că i-am adus aici pe Noica și pe Steinhardt") și cu Gheorghe Grigurcu ("Blaga nu este la punctul cel mai înalt al percepției sale").

Un alt interviu, semnat de Emilian Cira, îl are ca respondent pe Nicolae Băciuț, cel care spune că l-a cunoscut pe N. Steinhardt la întâlnirile Saloanelor Rebreanu de la Bistrița și că părintele de Rohia este un "model și pentru partea noastră de pământ și pentru cea de cer".

Paginile de cronică literară prezintă cărți de referință din literatura română contemporană și constituie frumoase cărți de vizită oferite fenomenului literar în desfășurare. Bistrițenii Alexandru Uiuu ("Țara ascunsă", roman în fărâme, Zile pe Someș, Ed. Charmides, 2008) și Cornel Cotuțiu ("Pompa de iluzii", Ed. Eikon, 2008) se bucură de un loc binemeritat în spațiul prezentărilor de carte.

Mai semnează, în cele 48 de pagini ale revistei, Iulian Dămăcuș (Arhiva sentimentală), Adrian Botez (Memento - M. Eminescu), Cleopatra Lorințiu (Documentele continuității - Moldova de sub

frunte), Silviu Negruțiu (Arhimandritul Ioan Iovan, Părintele nostru), Maria Borzan și Roxana Maria Man (Obiceiul Udatul nevestelor la Hodac, unde după terminarea jocului, "soții nevestelor udate și cei care le-au udat nevestele se pierd în lungul râului unde petrec până târziu"), Ion Filipeciuc (Monografia unui sat bucovinean, Oprișeni). Proza revistei este reprezentată de Ioana Stuparu ("Șarpele din bățatură") și de Doina Cherecheș ("Iedera"). La rubrica Atlas, poezia lui Vanni Speranza este tradusă și interpretată de Eugen Evu: "Noi am fost/ două fire de iarbă/ mlădiate de vânt/ în anii verzi" - Noi. La Agora, Dan Brudașcu susține în demersul "Cui prodest" opinia despre lucrarea "Istoria vizuală a lumii", alcătuită de mai mulți istorici germani, în care se spune că românii ar fi apărut în istorie abia din sec. XII - XIII. Samuel Cernovits este prezent cu un fragment de roman, "Viața în dar?".

Și de data aceasta, Curier-ul aduce multe scriso-rele bune, care demonstrează că revista este citită, deci iubită.

Trecerea în revistă a cuprinsului revistei, complex prin titluri și prin ceea ce ele reprezintă, ne îndreptățește să credem/spunem că în această "Vatră veche", respectând simțul comprehensiv al cititorului pentru comparații, "ard" bine, împreună, lemne de fag, de brad, de carpen, de..., cu un singur scop, acela de a degaja căldură.

Deși o revistă de doar patru numere, îi dorim să ajungă cât o săptămână, cât o lună, cât un an și, de ce nu, să aibă atâtea numere câte zile în patru ani...

Elena M. CÎMPAN

(Mesagerul de Bistrița)

Cartea - Între Târgu-Mureș și Chișinău

La sediul Centrului de Dezbateri Socio-Politice "Emil Dandea" din Târgu-Mureș, a avut loc dezbateră „Cartea - între Târgu-Mureș și Chișinău”. Invitat de onoare, Claudia Satravka, director al Bibliotecii „Târgu-Mureș”, Chișinău. Între participanți, în foto, de la stânga la dreapta: Angela Macarie, Cornelia Jinga Hetrea, Valerica Duicu, Nicolae Băciuț, Claudia Satravka, Liliana Moldovan, Dimitrie Poptâmaș, Lacămioara Cătinean, Mioara Avram, Valentin Marica.

Primit, mulțumesc.

...Bine că n-am scris vreo prostie în corespondență!!! Ideea e foarte interesantă - de a tanscrie corespondența în revistă.

Augustin Frătilă

Bună ziua,

Felicități pentru acest nou număr și mulțumesc pentru informare.

O săptămână frumoasă.

Cu stimă,

Domnului N. Băciuț,

Din Țara Hațegului vă transmit un semn pentru *Vatra veche* la îndemnul prietenului Eugen Evu. Sunt redactor la revista *Provincia Corvina*, împreună cu dânsul și colaborezși la alte reviste, probabil m-ați remarcat la Agero, etc ... Totodată, pentru că, în afara de versuri mai scriu câte o cronică la cărțile prietenilor, mai ales ale scriitorilor din Ardeal și din județul Hunedoara cu precădere, am înființat un blog pe care am pus o parte din aceste cronici de întâmpinare, puteți să le vedeți, dacă vă face plăcere la : www.costyconsult.wordpress.com ... E o carte virtuală despre prieteni... și o recomandare ...

Toate cele bune și felicitări pentru inițiativă la *Vatra veche* ! ...

C. Stancu

Stimate domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru bucuria pe care mi-ați făcut-o trimițându-mi minunata dumneavoastră revistă literară.

Va trimit și eu invitația de a "răsfoi" revista noastră, *Destine Literare*. O găsiți la www.scriitoriiromani.com în stanga, la *Destine Literare*.

Cu toată stima,

Alex Cetățeanu

Nicule,

Toate bune. bravo pentru tot ce faci !

O bucațica mică de proză de a mea ar merge, au ba? Așa, vreo cinci pagini doar.

Te pup, servus!

Cleo

PS Sunt la Paris încă; coborâm în curând în sudul Franței.

LA ÎNCHIDEREA EDIȚIEI

Da, da, trimit duminică dimineața ce trebuie, adică mâine, scuze, nu am avut internet aici, sunt undeva la munte, lângă Ajaccio, și are hachițe internetul. Mâine cobor în oraș și trimit de la un internet cafe. Aici mi se oprește mereu. Servus, pa. Merci.

Cleo

Album

Pr. Ioan Petraș, pr. Silviu Negruțiu, Nicolae Băciuț, Dumitru Covalciuc, la mormântul lui Aron Pumnul, Cernăuți, august, 2008

Simpozionul "Priorități și urgențe în patrimoniul cultural bisericesc", Mănăstirea Sf. Ilie, Toplița, aprilie 2009

Lansarea cărții „La răsărit de apus”, de Nicolae Băciuț, la Casa Memorială „Darie Magheru”, din Săcele, iunie, 2009 (Foto: Olga Lascu, Nicolae Băciuț, Eugen Axinte ș.a.)

OCHIUL CICLOPULUI

Ucraina - Lenin, cu fața la biserică

Gretzy Sian

SECRETUL COROANEI

- IUBITULE, TE ROG, renunță la această obsesie cu Sfinxul! Știi bine de-acum că e o porcărie ce se spune despre el, că ar fi plin de comori. Și, în plus, nu o să ai parte de ele pentru că va trebui să le donezi muzeului, așa că o să

Director de onoare
MIHAI SIN

Redactori:

Mariana Cristescu, Răzvan Ducan, Eugen Evu, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Valentin Marica, redactor-șef adjunct, Cristian Stamatoiu

Correspondenți : Bianca Osnaga, Melania Cuc, Elena M. Cîmpan, Iulian Dămăcuș,

cheltuiești o groază de bani degeaba cu încă un șantier arheologic.

- Dar, dragă, de data asta am reușit să le captez atenția celor mai buni doi arheologi egiptologi din lume! protesta el.

- ...pe care va trebui să-i plătești gras să își lase șantierele deja deschise și să pornească într-o vânătoare de fantome și comori...

- Dar merită! Gândește-te în felul ăsta: dacă nici ei nu găsesc nimic în Sfinx, voi renunța definitiv la acest subiect, ce zici?

- Mă bucur enorm să aud asta, dar nu știu dacă merită să plătești pentru asta peste șase milioane de dolari, iubitul!

- Stai liniștită! Am destui bani să deschid încă zece șantiere dacă vreau.

Sara îl privi îngrijorată.

- Dar ăsta va fi ultimul! adaugă grăbit bărbatul. Trebuie să plec acum!

După un sărut scurt, Ali Mahled părăsi maiestuoasa sa reședință din mijlocul Cairo-ului. Urcă în limuzina care îl conduse la birourile Mahled Corporation. Era în industria restaurării monumentelor istorice de mulți ani, dar încă de mic avea o pasiune specială pentru marele monument cu cap de om și corp de leu. Visase că într-o zi va avea destui bani să poată face excavații în interiorul lui. Speranța și fantezia că va găsi ceva acolo îl mânașeră încă de la început să investească fabuloasa moștenire lăsată de tatăl său în această corporație. Știa că, în alte condiții, nu s-ar fi putut apropia de Sfinx pentru a-i descoperi secretele. Multe dintre ideile pe care le mai încercase nu erau chiar în întregime legale, pentru că în mod legal era interzis să pună în pericol vreun monument așa de vechi cum era Sfinxul.

Darie Ducan, Cleopatra Lorințiu, Ioan Matei, Victor Știr, Claudia Șatravca (Chișinău), Daniel Renon (Germania), Gabriela Mocănașu (Paris), Ligia Grindeanu (SUA) Dwight Luchian-Patton (SUA)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu pot fi preluate fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2009 *Email : nbaciut@yahoo.com *Adresa redacției: Targu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine exclusiv autorilor.